

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE SÜREKLİ
KAYGI DÜZEYİ VE SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

DENİZ SENEM DEMİR

İŐIK ÜNİVERSİTESİ

2019

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE SÜREKLİ
KAYGI DÜZEYİ VE SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

DENİZ SENEM DEMİR

**IŞık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, Yıl (2019)**

**Bu tez, IŞık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi ile sunulmuŐtur.**

İŐIK ÜNİVERSİTESİ

2019

IŞIK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE SÜREKLİ KAYGI DÜZEYİ VE
SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

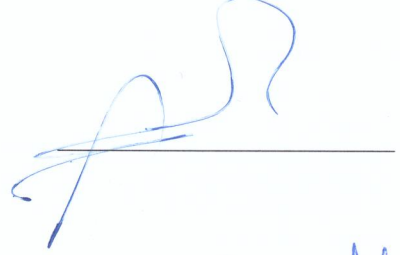
DENİZ SENEM DEMİR

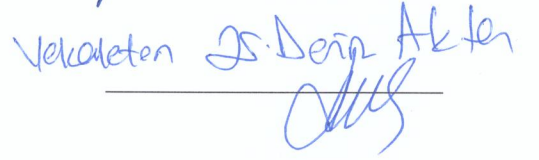
ONAYLAYANLAR:

Dr.Öğr.Üyesi Rukiye Hayran Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr.Öğr.Üyesi S. Vicdan Yücel Işık Üniversitesi

Prof.Dr. Meral Çulha Doğuş Üniversitesi

Vekaleten Dr. Deniz Akten

ONAY TARİHİ: 21.05.2019

RESEARCH THE RELATIONSHIP BETWEEN ADULT ATTACHMENT STYLES
WITH TRAIT ANXIETY AND SOCIOTROPIC-AUTONOMIC PERSONALITY
TRAITS

Abstract

Objective: In this study, it was aimed to research the relationship between attachment styles and trait anxiety level and sociotropic-autonomic personality traits and to evaluate these variables in terms of socio-demographic data of the sampling.

Method: The study was carried out on a sample of 503 randomly selected individuals aged 18 and over living in the Istanbul and the Socio-Demographic Information Form, Adult Attachment Style Scale, State - Trait Anxiety Inventory and Beck Sociotropy and Autonomy Scale were applied to sampling during data collection process. Statistical analysis of the data obtained by means of data collection tools was done by using SPSS 25 program, 95% reliability level was based on in the data analysis. In the comparison of quantitative data, "The Mann Withney U" test was used to analyse the difference between the two non-parametric groups. "The Kruskal Wallis" test was used to compare the parameters between groups in the case of more than nonparametric two groups. The relationship between dependent and independent variables of the study was tested by "Spearman" correlation analysis. The effect of the scales on each other was tested by multiple linear regression.

Results: As a result of the findings; it was identified that attachment styles in adulthood was related with trait anxiety and there was a negative correlation between trait anxiety and secure attachment and a positive relationship with avoidant and anxious attachment. When the effect of attachment styles on trait anxiety was examined, it was seen that secure attachment, avoidant attachment, anxious attachment scores significantly predict trait anxiety and explain 8% of total variance of trait anxiety. On evaluating to the relationship between attachment and sociotropic-autonomic personality traits; while there was a negative correlation between secure attachment and sociotropic-autonomic personality traits, it was identified that avoidant and anxious attachment and sociotropic - autonomic personality traits showed a positive relationship. While the sociotropy scale was positively related to the anxious attachment scale, autonomy scale was found to be positively correlated with the secure

attachment scale and the negative and avoidant attachment scale. When look at the relationship between sociotropy-autonomic personality with trait anxiety, it is seen that trait anxiety is positively related with sociotropy-autonomy. As sociotropy and autonomy scores increase, the level of trait anxiety increases as well. When the demographic data of the participants were examined according to the research variables; in the first 3 years of life, the group, who had no separation with their parents, showed more secure attachment than the group that had a separation. It was observed that growing children in families with divorced or parental deaths received higher anxious attachment scores. The group who had a love of parents during childhood or youth showed significantly higher secure attachment than the group who did not, while non-loved groups showed high avoidant and anxious attachment compared to those who were loved. When the violence factor was evaluated, a negative correlation was identified between secure attachment and father violence. On the other hand, when the relationship between parents' educational level and attachment was examined, it was found that both mother and father's education level and secure attachment were positively related. There is an increase in the level of anxious attachment, as due to the decrease in the education level of the father. Married people have higher secure attachment scores than single or divorced individuals, while single or divorced people have higher avoidant and anxious attachment scores than married people. When compared with people living with family, friends and relatives and living with their spouses, it was determined that people living with their spouses had higher secure attachment scores. However, it was observed that the groups living with their family, mother, friend and close relative received higher anxious attachment scores than who living with their spouses.

Conclusion: The findings show that attachment styles in adulthood are related to trait anxiety and sociotropic-autonomic personality dimensions. At the same time, the examination of the relationship between trait anxiety and sociotropy-autonomy gave an opportunity to evaluate these three variables together and the role of attachment in personality structures, relationship styles in adulthood and the role on formation of psychopathology were investigated and it was aimed to contribute to the literature.

Keywords: Attachment Styles, Trait Anxiety, Sociotropic-Autonomic Personality Characteristics

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE SÜREKLİ KAYGI DÜZEYİ VE SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Özet

Amaç: Araştırmada, bağlanma stilleri ile sürekli kaygı düzeyi ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu değişkenlerin örnekleme ait sosyo-demografik veriler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma, İstanbul ilinde yaşayan, 18 yaş üstü kişiler arasından rastgele seçilmiş 503 kişilik bir örneklem üzerinde yürütülmüş ve veri toplama aşamasında örnekleme Sosyo-demografik Bilgi Formu, Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği, Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği uygulanmıştır. Veri toplama araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 25 programı kullanılarak yapılmış, uygulanan veri analizinde %95 güvenilirlik düzeyi temel alınmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında Parametrik olmayan iki grup arasındaki farkın analizi için Mann Withney U testi kullanılmıştır. Parametrik olmayan ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir. Ölçeklerin birbirine etkisi çoklu doğrusal regresyon ile test edilmiştir.

Bulgular: Elde edilen bulgular sonucunda; erişkinlikteki bağlanma biçimleri ile sürekli kaygı ilişkili bulunmuş, sürekli kaygı ile güvenli bağlanma arasında negatif yönde, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile pozitif yönde ilişki saptanmıştır. Bağlanma stillerinin sürekli kaygıya etkisi incelendiğinde ise güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma puanlarının sürekli kaygıyı anlamlı düzeyde yordadığı ve sürekli kaygının toplam varyansının yaklaşık %8'ini açıkladığı görülmektedir. Bağlanma ve sosyotropik-otonomik kişilik boyutlarının ilişkisi değerlendirildiğinde; güvenli bağlanma ile sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri negatif yönde bir ilişki içinde iken, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin pozitif yönde bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Otonomi ölçeği; güvenli bağlanma ölçeği ile negatif yönlü ve kaçınan bağlanma ölçeği ile pozitif yönlü ilişki

içindeyken, sosyotropi ölçeği kaygılı bağlanma ölçeğiyle pozitif yönde bir ilişki içindedir. Sosyotropi ve otonomik kişilik özelliklerinin sürekli kaygı ile ilişkisine bakıldığında ise sürekli kaygının, sosyotropi ve otonomi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyotropi ve otonomi puanları arttıkça, sürekli kaygı düzeyi de artmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin demografik verileri araştırma değişkenlerine göre incelendiğinde ise; yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı yaşamayan grup, ayrılık yaşayan gruba göre daha yüksek güvenli bağlanma gösterirken, boşanmış veya ebeveyn vefatı olan ailelerde büyüyen çocukların çekirdek ailelerde büyüyen çocuklara oranla daha yüksek kaygılı bağlanma puanı aldıkları görülmüştür. Çocukluk veya gençlikte anne ve baba sevgisi alan gruplar, almayan gruplara göre anlamlı şekilde yüksek güvenli bağlanma sergilerken, sevgi görmeyen gruplar, sevgi gören gruplara göre yüksek kaçınan ve kaygılı bağlanma göstermiştir. Şiddet faktörü değerlendirildiğinde ise güvenli bağlanma ile baba şiddeti arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bununla beraber anne ve babaların eğitim düzeyi ile bağlanma ilişkisine bakıldığında hem anne hem de babanın eğitim düzeyi ile güvenli bağlanmanın pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Babanın eğitim seviyesinin düşmesiyle kaygılı bağlanma düzeyindeki yükselme olmaktadır. Evli kişiler, bekar veya boşanmış kişilere oranla daha yüksek güvenli bağlanma puanları alırken, bekar ya da boşanmış kişilerin evli kişilere göre kaçınan ve kaygılı bağlanma boyutlarından daha yüksek puan almış olmaları ve eşi ile yaşayan kişilerle; ailesi, arkadaşı ve yakın akrabasıyla yaşayan kişiler kıyaslandığında, her üç grupta da eşiyile yaşayan kişilerin daha yüksek güvenli bağlanma gösterdikleri saptanmıştır. Yine yalnız, ailesi, annesi, arkadaşı ve yakın akrabasıyla ile yaşayan grupların, eşiyile yaşayan gruba göre daha yüksek kaygılı bağlanma puanları aldıkları görülmüştür.

Sonuç: Elde edilen bulgular, erişkinlikte bağlanma stillerinin, sürekli kaygı ve sosyotropik-otonomik kişilik boyutları ile ilişkisini göstermektedir. Sürekli kaygı ile sosyotropi ve otonomi arasındaki ilişkinin incelenmesi, bu üç değişkenin beraber değerlendirilmesine fırsat tanımıştır. Aynı zamanda bağlanmanın kişilik yapıları, erişkinlikteki ilişki tarzları ve psikopatoloji oluşumu üzerindeki rolü araştırılmış ve bu açıdan da literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma Stilleri, Sürekli Kaygı, Sosyotropik- Otonomik Kişilik Özellikler

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sırasında çok değerli kişilerin bilgi ve tecrübelerinden yararlanma şansım oldu. Öncelikle, tez sürecim boyunca gerek üst düzey bilgi ve donanımıyla gerekse sabır ve anlayışıyla bana her konuda destek olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rukiye Hayran'a çok teşekkür ederim. Bu zorlu eğitim sürecinde, bu kutsal mesleğin prensiplerini ve doğrularını bana öğreten, tecrübelerini sabırla aktarıp, bana her zaman çalışma azmi aşılayan değerli süpervizörüm Yrd. Doç. Dr. S. Vicdan Yücel'e, yardım ve desteğini asla esirgemeyen Doç. Dr. Nazlı Balkır Neftçi'ye ve Arş. Gör. Merve Erbay'a ve bu yolda benimle beraber yürüyen candan sınıf arkadaşlarıma içten teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamın boyunca hep yanımda olan, sonsuz bir sabır ve sevgiyle arkamda duran, canım annem Seval Celep, canım babam Faik Celep ve biricik kardeşim Gizem Celep Ede'ye sonsuz teşekkürler.

Son olarak, bu hayat yolcuğunda elimi tutan, arkadaşım, sırdaşım, sevgilim, canım kocam Aykut Demir'e ve anlatmaya kelimelerimin yetmediği, sevgi sözcüğüne sığdıramadığım, dünyam, bebeğim, canım kızım Yağmur Demir'e varlıklarından ötürü teşekkür ederim.

Deniz Senem Demir

İÇİNDEKİLER

Sayfa Onay.....	ii
Abstract.....	iii
Özet.....	v
Teşekkür.....	viii
İçindekiler.....	ix
Tablo Listesi.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Problem	3
1.3. Araştırma Soruları	4
1.4. Hipotezler	4
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlamalar.....	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Bağlanma.....	8
2.1.1. Nesne ilişkileri ve Başlıca Nesne İlişkileri Kuramcıları.....	8
2.1.1.1 William Ronald D. Fairbairn	9
2.1.1.2. Melanie Klein.....	10
2.1.1.3. Donald W. Winnicott	11
2.1.1.4. Margaret Mahler.....	13
2.1.1.5. Heinz Kohut	14
2.1.2. Bağlanma Kuramı	15
2.1.2.1. Bağlanma ve Mary Salter Ainsworth.....	16
2.1.2.1.1. Güvenli Bağlanma	18
2.1.2.1.2. Kaçınmacı Bağlanma.....	18

2.1.2.1.3. Kaygılı/ Kararsız Bağlanma	19
2.1.2.2. John Bowlby'nin Bağlanma Teorisi	19
2.1.2.3. Bağlanma ve Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri	21
2.1.2.3.1. Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli	21
2.1.2.3.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	23
2.1.2.3.2.1. Güvenli Bağlanma Stili	24
2.1.2.3.2.2. Saplantılı Bağlanma Stili	24
2.1.2.3.2.3. Kayıtsız Bağlanma Stili	24
2.1.2.3.2.4. Korkulu Bağlanma Stili	24
2.1.2.3.3. Brennan, Clarck ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları	25
2.1.2.3.3.1. Güvenli Bağlanma Stili	27
2.1.2.3.3.2. Kayıtsız Bağlanma Stili	27
2.1.2.3.3.3. Saplantılı Bağlanma Stili	28
2.1.2.3.3.4. Korkulu Bağlanma Stili	28
2.2. Kaygı	28
2.2.1. Kaygı'ya Kuramsal Bakış	28
2.2.2. Kaygının Sınıflandırılması	32
2.2.2.1. DSM-V'de Kaygının Sınıflandırılması	32
2.2.2.2. Sürekli ve Durumluk Kaygı	32
2.2.2.2.1. Durumluk Kaygı	33
2.2.2.2.2. Sürekli Kaygı	33
2.3. Kişilik Boyutları	33
2.3.1. Kişilik Boyutlarının Sınıflandırılması	34
2.3.1.1. DSM-V'de Kişilik Bozuklukları Sınıflandırılması	34
2.3.1.2. Beck'in Kişilik Boyutları Sınıflandırması: Sosyotropi-Otonomi	36
2.4. Bağlanma, Kaygı Düzeyi ve Kişilik Boyutları Arasındaki İlişkiler	37
2.4.1. Bağlanma ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki	37
2.4.1.1. Bağlanma ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Ölçen Araştırmalar	39
2.4.2. Bağlanma ile Kişilik Boyutları Arasındaki İlişki	41
2.4.2.1. Bağlanma ve Kişilik Boyutları Arasındaki İlişkiyi Ölçen Araştırmalar	42
3. YÖNTEM	45
3.1. Örneklem	45
3.2. Veri Toplama Araçları	45
3.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu (Ek.1)	45

3.2.2. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (Ek.2).....	46
3.2.3. Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri (Ek.3)	46
3.2.4. Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği (Ek.4)	47
3.3 Araştırmanın Deseni.....	47
3.4. Verilerin Analizi.....	47
4. BULGULAR	49
4.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	49
4.2. Örneklemin Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik- Otonomik Kişilik Boyutları Ölçeklerinde Aldıkları Puan Ortalamaları.....	53
4.3. Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçekleri Puanları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki	54
4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki..	54
4.3.2. Medeni Durum Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki	55
4.3.4. Aile Tipi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki	57
4.3.5. Örneklem Grubunun Kiminle Yaşadığı Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	61
4.3.6. Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	64
4.3.7. Çocuklukta veya Gençlikte Anne Sevgisi Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki.....	66
4.3.8. Çocuklukta veya Gençlikte Baba Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	67
4.3.9. Anne Tarafından Şiddet Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	68
4.3.10. Baba Tarafından Şiddet Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki.....	70
4.3.11. Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	71
4.3.12. Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	73
4.3.13. Geçmişte ve Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeği, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki	75
4.4. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla, Sürekli Kaygı ve Sosyotropi- Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki.....	81
4.4.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	81

4.4.2. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	83
4.4.3 Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki	84
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	87
5.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçekleri Puanları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması	87
5.1.1. Medeni Durum ve Beraber Yaşadıkları Kişiler Değişkenleri ile Erişkin Bağlanma Stilleri ve Sürekli Kaygı İlişkinin Tartışılması	88
5.1.2. Çocukluk Yaşantısı Değişkenleri (Aile Tipi, Anne-Baba Tarafından Sevgi ve Şiddet Aktarımı, Anne ve Baba Ayrılığı, Anne ve Baba Eğitim Düzeyleri) ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişkinin Tartışılması	91
5.1.2.1. Aile Tipi ve Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenlerine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişkinin Tartışılması	92
5.1.2.3. Çocuklukta veya Gençlikte Anne ve Baba Sevgisi ve Anne- Baba Şiddeti Değişkenleri ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	95
5.1.2.5. Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	99
5.1.3. Geçmişte ve Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	100
5.2. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla, Sürekli Kaygı ve Sosyotropi- Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	105
5.2.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	105
5.2.2. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	107
5.2.3. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması	110
5.3. Sonuç ve Öneriler	111
5.3.1. Sonuç	111
5.3.2. Öneriler	114
KAYNAKÇA	
EKLER	

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	49
Tablo 2. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	50
Tablo 3. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boy. Betimsel İstatistikleri	53
Tablo 4. Sürekli Kaygı Ölçeğinin Betimsel İstatistikleri	53
Tablo 5. Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boy. Betimsel İstatistikleri	54
Tablo 6. Örneklem Cinsiyet Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	54
Tablo 7. Örneklem Grubunun Medeni Durum Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 8. Örneklem Grubunun Medeni Durum Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	57
Tablo 9. Örneklem Grubunun Aile Tipi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	58
Tablo 10. Örneklem Grubunun Aile Tipi Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 11. Örneklem Grubunun Kiminle Yaşadığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	61
Tablo 12. Örneklem Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	65

Tablo 13. Örneklem Çocuklukta ve Ya Gençlikte Anne Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	66
Tablo 14. Örneklem Çocuklukta veya Gençlikte Baba Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	67
Tablo 15. Örneklem Anne Tarafından Şiddet Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	68
Tablo 16. Örneklem Baba Tarafından Şiddet Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	70
Tablo 17. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	71
Tablo 18. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	73
Tablo 19. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	75
Tablo 20. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	76
Tablo 21. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	77
Tablo 22. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	78

Tablo 23. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutlarından Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	79
Tablo 24. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları	80
Tablo 25. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları ...	81
Tablo 26. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	84
Tablo 27. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 28. Erişkin Bağlanma Biçimleri ve Alt Boyutlarının Sürekli Kaygıya Etkisi .	86

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ

“Bebeklik dönemi olarak tanımlanan 0-2 yaş arasındaki dönem çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden en hızlı geliştiği dönemdir” (Sayar, Tüzün, 2006). Bu dönemde bebeğin becerileri yeterli miktarda gelişmediği için, bebek kendisine bakım veren kişiye bağımlıdır. Bu bağımlılık sürecinde bakım verenle kurulan bağ, bağlanmanın temelini oluşturur. “Bağlanma, sevildiğini ve değer gördüğünü hissetme, yaşamın ilk birkaç yılında kademeli olarak gelişir ve insan gelişiminin en önemli bileşenlerinden biridir” (Yalom, Steiner, 2007). Çocuğun bakım verenle kurduğu bu bağlanma ilişkisi, çocuğun kişiliğinin önemli ve değişime dirençli kısmını oluşturmaktadır. “Bu ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi, çocuk ve yetişkinlerde görülen psikopatolojik tablolarla bağlantısının kurulmasındaki temel aşama ise Bowlby’nin ‘Bağlanma Kuramı’ nı ortaya koymasısıdır” (Sayar, Tüzün, 2006).

“Bağlanma kuramı, bebek ile bakım veren arasında kurulan, duygusal süreçler içeren bağa odaklanır. Bowlby’ye (1982) göre yeni doğanın bağlanma davranışı beslenmeyi sağlayan kişi ile yakınlığı tahsis etmek ve bebeği güvenlik ve yaşam için gerekli olan biyolojik fonksiyonlara teşvik etmek için içgüdüler ve amaç yönelimli davranışsal bir sistem tarafından kontrol edilir” (akt. Uzun, 2017). Bebek kendisini tehdit altında hissettiğinde ya da bebeğin bakım verene erişiminde engeller olduğunda bu bağlanma sistemi devreye girer. Bakım verenin bebeğe vereceği geri bildirim ise aralarındaki bağlanma stiline şekillenmesine sebep olmaktadır. Bu örüntünün tekrar tekrar yaşanmasıyla bebek ile bakım veren arasında bir bağlanma stili oluşmaktadır. Bebek, bakım verenle aralarındaki bu uyum ya da uyumsuzluk neticesinde kendisini güvende hissedebileceği gibi kaygılı veya huzursuz da hissedebilir. Bağlanma kuramının varsayımlarına göre tekrarlanan bu örüntüler neticesinde bebek bakım verene güvenli, kaygılı/kararsız ya da kaçınmacı bir şekilde bağlanmaktadır. Bu bağlanma stillerinin

bebeğin erişkinlik hayatındaki bağlanma stillerini de şekillendirdiği düşünülmektedir. “Bağlanma Kuramı geçmişte bebeklik ve çocukluk dönemlerine ve bu dönemdeki temel bakım veren ile çocuk arasındaki ilişkiye odaklanırken, günümüzde yetişkinlerin sosyal ve romantik ilişkilerinde yaşadıkları duygusal bilişsel davranışsal özellikleri anlamak için de kullanılan bir model haline gelmiştir” (Çalışır, 2009). Özellikle romantik ilişkilerdeki bağlanma stillerinde, bebeklik dönemi ilişkilerin yansımalarını inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlanma stilleri kişinin yaşam sürecinde farklılaşabilmektedir. Kişinin bilişleri ve davranışlarında değişimler olabildiği gibi bağlanmayı oluşturan bu yapılanmada da değişiklikler olabilmektedir. Bu konuda araştırma yapan araştırmacılar, bağlanma stillerinin hem nispeten istikrarlı olduğunu hem de aileyle devam eden ilişkiler de dahil olmak üzere çeşitli değişkenlere maruz kalarak değiştiğini saptamıştır. Romantik ilişkiler, travmatik yaşam olayları, psikoterapi bu değişikliğe sebep olabilecek nedenler arasında sayılabilir (Levy, Kivity, Johnson, Gooch, 2018). Kişinin yaşam süresince bağlanma yapılanmasında değişiklikler olsa da bağlanma kuramına göre yaşamın ilk aylarında oluşan bağlanma, kişinin yaşamı boyunca sürdüreceği sosyal ilişkilerinin temelini oluşturur.

Hazan ve arkadaşları, Ainsworth’a ait üçlü bağlanma biçiminin erişkin yaşamındaki karşılıkları olan romantik ilişkilerdeki bağlanmayı, kendini bildirim esasına dayalı bir ölçek ile araştırmışlar ve erişkinler için de üç boyut tanımlamışlardır. Bu boyutlar güvenli, kaygılı/kararsız ve kaygılı/kaçınan bağlanma boyutlarıdır. Bu ve benzeri araştırmalar, kişilerin erken bağlanma ilişkilerinin, yetişkinlikteki tekrarları üzerinde dursalar da bağlanmanın sonuçlarını sadece ilişki bazında incelemek yetersiz bir yaklaşım olacaktır. Bowlby’e göre, bu erken bakım deneyimleri, yalnızca diğerleriyle kurulan ilişkiler için bir prototip olarak hizmet etmez; aynı zamanda, bu ilk deneyimler kişinin duygularını nasıl yaşadığı, bu duyguları nasıl ifade ettiği ve sıkıntı veren durumlarla nasıl başa çıktığına dair yazılı olmayan kuralların çalışma modellerinin içselleştirilmiş halidir (Cooper, Shaver, Collins, 1998). Bu sebeptendir ki; ilk bağlanma modellerinin yetişkinlikteki bağlanma tarzlarını oluşturmasının yanı sıra, kişilik yapılanması ve kişilikte açığa çıkan patolojilerle de bağıntılı olduğu düşünülmektedir.

Bowlby, kendi klinik gözlemlerini, bebek ve bakım veren arasındaki duygusal bağı açıklayan diğer disiplinlerle entegre ederek; erken bağlanma deneyimlerinin uzun

sürekli sonuçlarının, kişilik gelişimi, kişiler arası ilişkilerde işlevsellik ve psikopatoloji geliştirilmesi üzerine etkisini de açıklamıştır (Levy, Kivity, Johnson, Gooch, 2018). Yapılan pek çok araştırmada çocuklukta bağlanma stillerinin kişilik oluşumuna etkisi incelenmiş ve bu stillerin kişilik bozukluklarının da sebeplerinden birisi olabileceğine dair bulgulara ulaşılmıştır. Kişilik bozuklukları ve bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların yanı sıra, bağlanma ile patoloji arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar da yapılmış ve özellikle depresyon ve kaygı semptomları ile bağlanma arasındaki ilişkiyi ortaya koyan pek çok çalışma literatüre dahil edilmiştir.

Bu araştırmada yetişkinlikteki bağlanma stillerinin; kişilik yapılanmasındaki etkisine ve kişide psikolojik zorlanmalar ve psikopatoloji gelişimindeki rolüne değinilerek; bu stillerin kişide sürekli kaygı seviyesi ile sosyotropik ve otonomik kişilik düzeylerinin oluşumundaki etkisi değerlendirilerek ve bağlanma stillerinin kaygı düzeyi ve bağımlı kişilik özellikleri üzerindeki etkisi incelenecektir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, bağlanma stilleri ile sürekli kaygı düzeyi ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin arasındaki ilişkinin saptanmasıdır. Daha önce yapılmış olan farklı araştırmalar incelendiğinde, bağlanma stillerinin kaygı düzeyi ve kişilik yapılanması üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu araştırmada bu üç değişkenin bir arada incelenmesi ve birbirleriyle olan etkileşimlerinin saptanmasıyla, bu konuda yapılan çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.2. Problem

Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile sürekli kaygı düzeyi ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin, araştırmada kullanılmış olan sosyo-demografik bilgi formunda yer alan değişkenlerle ilişkisi var mıdır?

1.3. Araştırma Soruları

- Medeni durum değişkeni ile erişkin bağlanma biçimlerinden alınan puanlar arasında bir ilişki var mıdır?
- Örnekleme grubunun kiminle yaşadığı değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan puanlar arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile tipi değişkeni ile yetişkin bağlanma biçimleri ölçeği ve sürekli kaygı düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?
- Yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocuklukta veya gençlikte anne ve baba sevgisi değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Anne-baba tarafından şiddet değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Anne-baba eğitim durumu değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği boyutları arasında bir ilişki var mıdır?
- Geçmişte ve şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği, sosyotropi ve otonomi ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanlarıyla sosyotropi ve otonomi ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Sürekli kaygı ölçeği puanlarıyla erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- Sürekli kaygı ölçeği puanlarıyla sosyotropi ve otonomi ölçeği puanları arasında bir ilişki var mıdır?

1.4. Hipotezler

H1. Güvenli bağlanma değeri yükseldikçe sürekli kaygı düzeyi ve sosyotropik kişilik özellikleri gösterme düzeyi düşer

H2. Sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri gösterme düzeyi arttıkça sürekli kaygı düzeyi artar.

1.5. Araştırmanın Önemi

Çocuğun ilk bağlanma figürleriyle olan ilişkisinin, çocuğun kişilik yapılanması üzerindeki etkisiyle beraber, çocuğun gelecek dönemlerde kurduğu ilişkilerin, yaşam tarzının ve psikopatoloji yatkınlığının da ortak bileşenlerinden birisi olduğu hem literatür çalışmalarında hem de konuyla ilgili yapılan araştırmalarda ortaya konmaktadır. Bu çalışmada, örnekleme ait demografik verilerle, çocuğun ilk dönemde anne ve babayla olan ilişkisinin, çocuğun bağlanma tarzlarına etkisini araştırmak ve yine ilk ilişkilerden kaynaklı bağlanma modelinin, gelecek dönem bağlanma tarzı ve erişkinlik ilişkilerine etkisini saptamak amaçlanmıştır. Bağlanma ilişkisinin çocuğun kişilik oluşumundaki etkisi ise kişilik boyutlarını bağımlılık ve özerklik değişkenleri üzerinden sınıflandıran, sosyotropik ve otonomik kişilik boyutlarıyla ölçülerek, ilk ilişkilerdeki bağlanma tarzının bireyin kişilik yapısına etkisi ortaya konmaya çalışılacaktır. Bir diğer boyutta ilk ilişkilerdeki yoksunluk ve sıkıntıların, ilerleyen dönem psikopatolojilerinin etkenleri arasında olup olmadığını ortaya koymak amacıyla, bağlanmayla patoloji arasındaki ilişkiyi özellikle kaygı düzleminde ele alınmasının amaçlanmış olmasıdır. Sosyotropik-otonomik kişilik boyutlarıyla çok sayıda farklı psikopatoloji arasındaki ilişkisinin ölçülmüş olmasına rağmen, bu boyutların en çok depresyon ile olan ilişkisi değerlendirilmiş ve kişilik boyutları ile sürekli kaygı arasındaki ilişki literatürde çok fazla sayıda araştırmaya konu olmamıştır. Bu çalışmada sürekli kaygı boyutunun ele alınmasının yanı sıra, bağlanma ve kişilik boyutları değişkenlerinin beraber değerlendirilerek, araştırmaya konu olan bu değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisine de vurgu yapılacak olması bu araştırmanın önemini arttırmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

- Bu araştırma, İstanbul il sınırları içerisinde yaşamakta olan 18 yaşın üzerindeki kişilerle sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan her üç ölçeğin de normal dağılım göstermemesi, araştırmanın sınırlılıklarından biri olarak kabul edilebilir.

- Katılımcılara online veri toplama tekniğiyle ulaşılmış olması, örneklemin yalnızca internet kullanılabilen kişilerden oluşmasına sebep olmuştur ve bu faktörün de yanıtıcı etkisi göz önünde tutulmalıdır.
- Uygulanan testler kişilerin öz bildirimine bağlı olduğu için, yanıtların yanıtıcı olması mümkündür.

1.7. Tanımlamalar

Bağlanma: Bowlby'e göre bebek, kendini destekleyecek diğerini arama ve ona yakın kalmasını sağlayacak bağlanma repertuarı ile doğar. Bağlanma; bebeği, fiziksel ve psikolojik tehditlerden korumak ve sıkıntıyı hafifletmek üzere kullanılan, doğuştan gelen bir yetenektir (Mikulincer, Shaver, Pereg, 2003).

Bağlanma Stili: Bebekliğin anne veya ona bakım veren kişiyle arasında kurulan ilk bağlanma tarzı olarak tanımlanabilir (Nofle, Shaver, 2005). Bağlanma stilini, "bireyin yaşamı boyunca kuracağı tüm ilişki şekillerini belirlediği varsayılan bağlanma davranışı" olarak tanımlamakta mümkündür (akt. Kotan, 2016).

Kaygı: "Endişeyle karışık üzüntü, tasa" olarak tanımlanır (Çivilidağ , Yanar, Kızılırmak, Denizli, 2018). Öner (1977) kaygıyı, "bireyin tehlikeli olarak değerlendirdiği, dışsal bir risk faktörüne bağlı olarak bireyde oluşun ruhsal bir durum" olarak tanımlamıştır (akt. Demirsu, 2018).

Sürekli kaygı: "Stres yaratan durumun tehlikeli ya da tehdit edici olarak algılanması ve bu tehditlere karşı, durumluk duygusal reaksiyonların frekansının ve yoğunluğunun artması ve süreklilik kazanmasıdır" (Günaydın, 2016).

Durumluk kaygı: Spielberger'e göre durumluk kaygı, belirli bir durumu tehlikeli ya da tehdit edici olarak yorumlayan bireyde uyanan duygusal ve karmaşık tepkidir (Spielberger, 1972). Durumluk kaygı, "çevre şartlarına bağlı bir stresten dolayı ortaya çıkan, çoğunlukla mantıki sebeplere bağlı, başkalarınca da nedeni anlaşılabilen ve genellikle her bireyin yaşadığı geçici duruma bağlı bir kaygı biçimi olarak tanımlanır" (Günaydın, 2016).

Sosyotropi: Kişiler arası ilişkilere aşırı yatırım ile karakterize olan bir kişilik boyutunu ifade etmektedir. Sosyotropik insanlar, yakın ilişkiler kurmaya ve diğerleri tarafından kabul edilmeye yüksek oranda ihtiyaç duymaktadırlar (Fıstıkçı, Keyvan, Görgülü, Şenyuva, Erten, Sungur, 2015).

Otonomi: Sosyotropinin aksine, yüksek düzeyde özerklik ve bağımsızlık ihtiyacı, sosyal etkileşimlere ve başkaları tarafından kabule ilgisizlik olarak tanımlanabilir (Fıstıkçı, Keyvan, Görgülü, Şenyuva, Erten, Sungur, 2015). Otonomi aynı zamanda kişinin belirlediği hedeflere ulaşma ihtiyacını da ifade etmektedir. “Yüksek otonomiye sahip insanlar, kişisel başarı ve başarısızlıklara büyük önem verirler” (Kabakçı, 2001).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bağlanma

“Freud’un ilk kişilik gelişimi modeli biyolojik kökenli bir modeldir” (McWilliams, 2017). “Freud’un kuramı yıllar içinde değişkenlik gösterse de temelde insanın ruhsal tepkilerini biyolojik kökenli saldırganlık ve cinsellik iç güdüleriyle açıklama denemesidir” (Türkçapar, 2011). “Freud psikanalitik kuramda birçok değişikliğe gerek görmüş ve zaman içerisinde kuramını geliştirmiştir” (Öztürk, 1985). “Freud, dürtü kuramını değiştirerek, ego psikolojisi ve nesne ilişkileri kuramına zemin oluşturan görüşler öne sürmüştür. Dürtü kuramına benzer bir şekilde ego psikolojisine göre de dürtüler birincil, diğer insanlarla ilişkiler yani nesne ilişkileri ikincildir. Ego psikolojisinin sınırlarını aşmak içinse iki yeni kuram ortaya çıkmıştır” (Türkçapar, 2011). Bu kuramlara, Nesne İlişkileri Kuramı ve Kendilik Psikolojisi Kuramı adları verilmiştir. “Nesne ilişkileri kuramı, Freud’un psikanalitik kuramının devamı olarak görülmektedir” (Gündoğan, 2016). “Bu kuram, erken dönem çocukluk yaşantılarında deneyimlenen ikili ilişkilerin içselleştirilmiş nesnelere olan bağına incelemektedir” (Akyüz, 2018). Anne ile bebek arasındaki ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi ve bu ilişkiyle, çocuklukta ve yetişkinlikteki psikopatolojik yansımalarının arasında bağlantı kurulmasındaki temel aşama ise Bağlanma Kuramı’nın ortaya konulmasıdır.

2.1.1. Nesne ilişkileri ve Başlıca Nesne İlişkileri Kuramcıları

“Freud’a göre nesne, tatmini sağlayan herhangi bir şey veya kişi olabilir. Ancak nesnelere bireyin gelişimi açısından giderek özelleşerek sabitleşme eğilimi gösterir” (Tura, 2005). Freud’un, dürtü ile nesne arasındaki ilişkinin rastlantısal olduğuna dair görüşü, diğer kuramcılar tarafından eleştirilmiştir. “Nesne ilişkileri kuramına göre

dürtü ya baştan itibaren bir nesneye bağlanmış, ya temel amacı haz veya tatmin değil ilişki olan bir süreç olarak düşünülmüş ya da dürtünün doğrudan nesneye değil ilişkiye bağlandığı kabul edilmiştir” (Tura, 2005). “D.W. Winnicott, Melanie Klein, W.R.D. Fairbairn’in çalışmalarıyla başlayan nesne ilişkileri kuramına göre önemli olan, çocukların birincil ‘nesne’ ya da onlara temel bakım sağlayan kişiyle olan ilişkilerinden geri bildirim almalarıdır. Bu geri bildirim çocuğun kişiliğinin oluşmasında temel bir rol oynamaktadır” (Morris, 2002). Bu analistler, kişinin çocukluğunda doyurulamayan dürtülerinin, aşılamayan çocukluk dönemlerinin ya da çocuğun karakterine hükmeden savunma mekanizmalarının üzerinde durmamıştır. “Üzerinde durdukları meseleler daha çok çocuğun dünyasındaki başlıca nesnelere nasıl nesnelere oldukları, çocuğun bu nesnelere nasıl deneyimlediği, bu nesnelere ve bunların deneyimlenen yönlerinin nasıl içselleştirildiği ve bu nesnelere içsel imgelerinin ve temsillerinin yetişkinlerin bilinçdışı yaşamlarında yaşamaya nasıl devam ettikleridir” (McWilliams, 2017).

Önde gelen nesne kuramcılarının; nesne ve nesne ilişkilerinin birey üzerindeki etkilerine ilişkin kuramlarına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

2.1.1.1 William Ronald D. Fairbairn

“W.R.D. Fairbairn, Freud’un biyolojik yaklaşımını kesin olarak reddetmiş ve kişilerin dürtü doyumundan çok ilişki arayışında olduklarını ileri sürmüştür. Fairbairn’e göre bebek annesinin sütünü almaktan çok annesi tarafından beslenme yaşantısını, bu yaşantının içerdiği sıcaklık ve bağlanma duygularıyla birlikte deneyimlemeye odaklanmıştır” (McWilliams, 2017). “Fairbairn’e göre, libido haz arayıcı değil nesne arayıcıdır. İnsan yaşantısındaki temel güdüsel itiş, doyum ve gerilimin azaltılması, insanları bu amaca yönelik bir araç olarak kullanmak değil, kendi başına bir amaç olarak insanlarla bağlantı kurmaktır” (Mitchell, Black, 2014). Fairbairn, çocuklarla ebeveynlerin haz verici ilişkiler yaşamaları durumunda, çocukların sonraki ilişkilerinde de haz arayıcı bir tutum içine gireceklerini ifade etmiştir. Bu tutum, öğrenilen ilk ilişkinin ürünüdür. Çocuk ebeveynlerle acı verici deneyimler yaşadığında ise haz arayıcı tutumla, daha fazla haz verici nesnelere peşinden koşmaz. Bu çocuklar, acı yaşantılarını diğerleriyle bir ilişki kurma aracı olarak benimserler. İlk ilişkilerinde tecrübe ettikleri temas türlerini, diğer insanlarda arar ve çocukluklarından tanıdık

gelen, benzer nesnelere peşinden giderler. “Fairbairn’in görüşüne göre; çocuklar erken dönem bakım verenleriyle, yaşadıkları etkileşim biçimlerine güçlü biçimde bağlanır ve sonraki duygusal yaşamlarını bunlar etrafında inşa ederler” (Mitchell, Black, 2014).

2.1.1.2. Melanie Klein

“Freud’a göre içgüdüsel itki, doyum talep ettiği zihinden de rastlantısal olarak ilişkilendiği nesnesinden de ayrıdır ve ayırt edilebilirdir. Klein ise, itki kavramını yavaş yavaş hem doğduğu kaynak hem de yöneldiği hedef açısından iki uca genişletmiştir” (Mitchell, Black, 2014).

Klein gelişimsel kuramını, para-şizoid ve depresif konum denilen iki zihinsel örgütlenmeden oluşmaktadır (Shlomo, Keini, 2014). Para-şizoid dönem, yaşamın ilk evresidir. Klein’a göre yeni doğan bir bebek, arzusunun her şeyi gerçekleştirebilecek güçte olduğuna inanmaktadır. Bebeğin tüm güçlülüğün devam ettiği bu evrede, henüz bebeğin algılaması ve gerçeği değerlendirme yetisi olmadığından, dış dünyayla kendisini ayırtıramamaktadır. Nesne bütünlüğünü de kavrayacak yetiye sahip olmayan bebek, dış dünyayı ‘tümünden iyi’ ya da ‘tümünden kötü’ olarak algılamaktadır. Bu zıt kutuplardan birinde; bebeğin karnı doyar, korunur, sevilir ve bebek, ona yaşam desteği sağlayan ‘iyi meme’yi sever ve ona şükran duyar. Diğer kutupta ise aç, kötülüğe uğramış ve acı çeken bir bebek vardır. ‘Kötü meme’, kötü niyetlidir, onu kötü süt ile zehirlemiştir ve sonra da terk etmiştir. Bebek bu ‘kötü meme’ye nefret duyar ve ona karşı intikam fantezileri geliştirir. “Bebeğin yaptığı bu ‘bölme’ savunmasının temel güdüleyicisi, kendini, benliğine ve nesneye ait ‘kötü’ yönlerden korumaktır” (Göka, Yüksel, Göral, 2006). “Yaşantının ilk örgülenmesinde duygusal sakinlik çocuğun bu iki dünyayı birbirinden ayrı tutabilmesine bağlıdır” (Mitchell, Black, 2014). Bu dönemde bebek yoğun kaygısıyla başa çıkabilmek için ‘iyi zihinsel temsilleri’ kendisine mal ederken (introjeksiyon), ‘kötü zihinsel temsilleri’ dış dünyaya yani annesine atfeder (projeksiyon). Bebeğin bu ilk örgütlenmesine para-şizoid konum denmektedir. Bebeğin bilişsel kapasitesinin artması, nesne bütünlüğünü kavramaya başlaması, kendi ve öteki arasında ayırım yapabilecek yetiye ulaşmasının ardından anne ile yaşadığı olumlu tecrübelerin desteğiyle; bebek ‘iyi ve kötü parça nesnelere’ birleştirmeye başlar. Klein bu ikinci örgütlenmeye ise ‘depresif konum’ demektedir. Nesne bütünlüğünün algılanmaya başlanmasıyla; anne, çocuk için bir

memeden ibaret olmaktan öteye geçip, iyi ve kötü yönleri olan bir anne olarak bütünleşmektedir. Aynı şekilde kendilik temsillerinin bütünleşmesi de bu dönemde olur. “Klein, bebeğin ilk etapta “iyi” ve “kötü” “anne” ile “iyi” ve “kötü” “ben” imgelerini ruhsal yapı içinde ayrı ayrı tuttuğunu yani bölme yaptığını, ancak anne ile ilişkisinde yaşantıları çoğaldıkça ve bu ilişkide annenin yetersizliği olmadığı sürece, bebeğin yaptığı ‘bölme’ işleminin hem iyi hem de kötü yanları olan anne ve ben algısına doğru değiştiğini dile getirmiştir” (Göka, Yüksel, Göral, 2006). Anne bebeğin yansıtmasını içe almayı başarır ve olumlu bir şekilde bebeğe dönüş yapabilirse bu iyi ve kötü nesnelere zaman içinde bütünleşecektir ancak; anne ile ayrılık, örseleyici yaşantılar, annenin aşırı ve tutarsız davranışları bu birleşmenin olmasını engelleyecek ve bölme savunma mekanizması katı bir şekilde kullanılmaya devam edilecektir. “Her bir konum, kendi içerisinde, spesifik nesne ilişkileri, kaygılar ve savunmaların bir bütünü olarak yaşam boyu tekrar etmekte ancak erken dönem ilişkileri neticesinde şekillenen içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin düzeyi kişinin yetişkin yaşamda diğerleriyle olan ilişkilerinde hakim yaklaşımın rengini belirlemektedir” (akt. Epözdemir, 2014).

2.1.1.3. Donald W. Winnicott

Winnicott, bebek anne ilişkisini incelerken bebeğin anneye olan mutlak bağımlılığına dikkat çekmiş ve bebeğin anneden bağımsız bir şekilde var olamayacağını ifade etmiştir. Bebeğin, kendilik ve dış gerçekliğe dair bir kavrayıştan yoksun olduğu bu dönemde, varlığı anne bakımıyla sürmektedir. Bu bağımlı süreç ‘yeterince iyi anne’ nin desteği ile ‘mutlak bağımlılık tan’, ‘göreceli bağımsızlığa’ sonrasında da ‘bağımsızlığa doğru’ evrilmekte ve bebek bu süreçte dış gerçekliği de kavrama yetisi kazanmaktadır. Winnicott’un tanımladığı ‘yeterince iyi anne’, çocuğun ihtiyaçlarını zamanında karşılamak için her an hazır olmayı ifade ettiği kadar, çocuğun ihtiyaç duymadığı zamanlarda çocuğa müdahaleden sakınma konusundaki duyarlılığı da anlatmaktadır. Bebeğin gereksinimlerini zamanında gideremeyerek çocuğunu ihmal eden anne kadar, çocuğuna gereksiz müdahalelerde bulunarak çocuğu ihlal eden anne de Winnicott’a göre başarısız annedir. Winnicott; başarılı annenin, çocuğun yalnız kalma kapasitesini de geliştirmesi gerektiğini savunmaktadır. Winnicott’a göre, olgun duygusal gelişimin sinyallerinden bir tanesi bireyin tek başına kalma kapasitesidir (Winnicott, 1958). “Anne ‘yeterince iyi’ değilse bebek tüm güçlülük duygularını

deneyimleyemez ve dış gerçeklik ile henüz hazır olmadan karşılaşmak durumunda kalır. Bu durum bebeğin gerçek benliğini saklayıp anneye uymasına ve bunun sonucu olarak ‘sahte bir benlik’ oluşturmaya zemin hazırlayabilir” (Sarısoy, 2016). Winnicott’un ‘sahte kendilik bozukluğu’ olarak ifade ettiği kavram, erken dönemdeki anne ile çocuk arasındaki ilişki sonucunda çocuğun içselleştirdiği patolojik nesne ilişkilerini ifade etmektedir. “Sahte benlik, bir savunma yapılanması olarak Winnicott'un tanımına göre, büyülenmeci, yineleyen biçimde kendinden memnun, yeterli vb. özellikleri taşıdığını iddia eden nitelikte olabilir ki, bu durum Winnicott'a göre kendiliğinden gelişen bir durum olmaktan çok annenin ruhsal durumuna bir yanıt olarak gelişmektedir” (Sayar, Tüzün, 2006).

“Winnicott (1945, 1962), hayatın başlangıcında bir kişiliğin var olmadığını, sadece bedensel ihtiyaçlar ve kişiliğe dair bir potansiyel olduğunu belirtmiştir. Yani bebeklerin, hayatlarının erken dönemlerinde birbirinden bağımsız anlardan oluşan bir tür ‘bütünleşmemiş olma halinde’ olduklarını ileri sürmüştür” (Sarısoy, 2016). Bebek, bütünleşmemiş anlar akıntısı içinde sürüklenir. “Çocuğun, ‘kendiliğinin bütünleşmesi’, annenin çocuğuna sağladığı ortama bağlı olarak, anne çocuk ilişkisinin içinde gelişir. Çocuğun zaman içinde bütünleşmiş bir algısının olması ve kendilik duygusunu geliştirebilmesi ise, annenin ona sunduğu kucaklayıcı ortam sayesinde olur” (Sayar, Tüzün, 2006). Winnicott, annenin tüm bakım verme sürecini ‘kucaklayıcı çevre’ tanımı altında toplamıştır. Anne kendini bebeğin istekleri için araç olarak sunar ve bebeğin tüm çevresini ona göre düzenler. Burada bahsi geçen kucaklayıcılık, anne ile bebek arasındaki duygusal bağı ifade etmektedir. Bebeğin anne tarafından kucaklanması, sevilmesi ve aynalanması ile bebeğin egosu desteklenir ve bu süreç bebekte güvenlik duygusunun gelişmesini sağlar. Bebek büyümeye başladıkça, annenin ‘birincil annelik meşguliyeti’ yavaş yavaş geriler, anne bebeğin arzularını karşılamakta daha yavaştır ve bebek arzularının her istediğini gerçekleştirmek için yeterli olmadığını anlamaya başlar. Giderek dünyada sadece ‘kendi öznelliği’ dışında birçok ‘öznel’ olduğunu fark eder. Arzularının doyurulması için sadece bu arzuların ifade edilmesinin yetmeyeceğini, bu arzuların ancak başka insanların da arzularıyla anlaşılması koşuluyla gerçekleşebileceğine dair bir farkındalık geliştirmeye başlar. Winnicott, bu duruma ‘nesnel gerçeklik’ adını vermiştir. Bebek, ‘öznel tümgüçlülük’ ile ‘nesnel gerçeklik’ arasında bir geçiş yaşantısı dönemi geçirir. “Öznel tümgüçlülük ile çevrenin nesnel gerçekliği arasında,

bebek kendi kontrolünde olan ve özellikle anneden fiziksel ve psikolojik ayrılmaya karşı geliştirdiği savunma ile ilişkili olan bir ‘geçiş nesnesine’ bağlanma gerçekleştirir. Bu ‘geçiş nesnesi’ ilk ‘ben olmayan’ nesnedir ve bebeğin bağımlı olduğu bir bebek bezi, kıyafet, battaniye ya da oyuncak ayı olabilir” (Tathan, 2014). ‘Öznel tümgüçlülük’ ve ‘nesnel gerçeklik’ birbirini dışlayan dönemler değildir. Winnicott’a göre; ‘öznel tümgüçlülük’ kişinin kendini yenileme ve özgün bir birey olma potansiyelini sürdürmesini sağlarken, ‘nesnel tüm güçlülük’ bireyin diğerleriyle iletişim kurma yetisini geliştirir. ‘Öznel tümgüçlülük’ dönemini yeterince yaşayamayan kişi, ‘sahte bir kendilik’ geliştirir ve yüzeysel olarak diğerlerine uyumlu ama özgün olmayan ve tutkudan yoksun bir kişiliğe sahip olur.

2.1.1.4. Margaret Mahler

“Margaret Mahler, Freud’un ilk iki evresi olan oral ve anal dönemleri alt dönemlere ayırmıştır ve bu çerçevede bebeğin gelişimine görece farkında olunmadığı bir halden (yaklaşık 6 hafta süren otistik dönem) ortak yaşamsal ilişkililiğe, oradan da göreceli bir ayrılma ve bireyleşme haline ulaşan bir süreç olarak yaklaşmıştır” (McWilliams, 2017). Mahler, çocuğun hayatında büyük önem arz eden ilk 36 aylık çelişki dolu döneme ‘ayrılma-birleşme’ süreci adını vermiştir. Bu dönem çocuğun gelecekte sahip olacağı rollere giriş aşamasıdır. “Doğumdan sonraki ilk altı ay normal otistik evre ve normal ortak yaşamsal dönemlerden oluşur. Bu dönemler ayrılma-bireyleşme evrelerinin gerekli alt öncülleridir” (Ceylan, 2017). Altıncı aydan sonra başlayan ayrılma ve birleşme evreleri ise dört alt dönemden oluşmaktadır. “Aşağı yukarı sonraki 2 yıl boyunca süren bu dönem kendi içinde ‘farklılaşma’, ‘alıştırma’, ‘yeniden yakınlaşma’ ve nesne sabitliğini sağlama’ alt dönemlerine ayrılır” (McWilliams, 2017). Ayrılma ve bireyleşmenin son dönemi yirmi dördüncü ve otuzuncu aylar arasındaki dönemdir. Klasik yapıya göre bu evrede ‘ben’ gelişimi tamamlanır. “Bu dönemin sonunda çocuk anne, babası ve ilk bakıcısıyla ilgili (nesne) iyi ve kötü özellikleri bir potada eritip ortak bir temsile ulaşmış olmalıdır” (Ceylan, 2017). Mahler’e göre bu süreçte en önemli krizin yaşandığı nokta, yeniden yakınlaşma dönemidir. “Çocuğun bireyleşmesi ve bu bireyleşme içindeki tutarlılığı, bütünlüğü, esnekliği, sağlamlığı bu krizi başarı ile atlatmasına bağlıdır. Anne ile yaşadığı çift eğilimlilik krizinden kurtulamayan çocuk kendisi ve dünya hakkında tutarlı ve barışık bir duruşa ulaşamaz. Mahler, on sekiz ve otuz altıncı ayı ayrılma bireyleşme, ondan

sonraki süreci de tam kendiliğin gelişimi olarak adlandırmıştır” (Ceylan, 2017). “Bağımsız bir benlik geliştirme arzusu, anne tarafından korunma arzusu ile sürekli bir çatışma halindedir ve çocukluktaki bu temel çelişki, insanlar üzerinde hayat boyu etkisini sürdürecektir. Bu etkinin varlığını sürdüreceği düzlem ise, büyük çoğunluğu hayatın ilk altı yılında oluşan öz benlik algısıdır” (Tüzün, Sayar, 2006). Annenin çocuğu korumak ve bağımsızlaştırmak için sergilemekte olduğu davranışlar, çocuk tarafından içselleştirilecek ve aynı zamanda çocuğun kendisiyle ilgili yorumlarının oluşmasına sebep olacaktır. Çocukta oluşan ‘anne imgesi’, çocuğun hayatı boyunca ‘ötekileri’ anlaması için bir platform oluşturacaktır. Öyle ki, “Mahler'e göre, çocuk diğer insanlara bakarken anne imajının yarattığı bu mercekleri kullanmaktadır” (Tüzün, Sayar, 2006).

2.1.1.5. Heinz Kohut

“Kohut ise psikanalitik alanda yeni bir kendilik teorisi formüle etmiştir. Kohut, normal idealize etme ihtiyacı gibi süreçlerin önemini vurgulamıştır. Başlangıçta idealize edilebilen ve daha sonra derece derece ve travmatik olmayan şekillerde idealleştirildiği konumdan indirilebilen nesnelere olmaksızın büyüüp yetişkinliğe varılmasının yetişkin psikopatolojisi açısından anlam ve sonuçları üzerinde durmuştur” (McWilliam, 2017). Kohut’un literatüre en büyük katkılarından bir diğeri de Freud’un narsisizm kavramını yeniden formüle etmiş olmasıdır. Kendilik psikolojisi bütünüyle; birincil narsisizmle başlayarak yetişkinlerdeki olgun narsisizmle sone eren bir gelişim çizgisi olarak kavramsallaştırılan narsisizmle açık olarak ilgilidir (Merkur, 2010). Kohut narsisizmi gelişim hattında sağlıklı devam eden bir yapı olarak görürken, patolojik narsisizmi gelişimde bir duraklama noktası olarak değerlendirmiştir. Kohut narsisizmi ele alırken iki ayrı hat tanımlamıştır. Bu hatlar, ‘idealleştirilmiş ebeveyn imagosu’ ve ‘büyüklenmeci kendilik’ hatlarıdır. Kohut’a göre; “çocuğun sevilmesinin koşullara ve performansa dayalı olduğu bir ortam, çocuğa tamamen güvende olduğunu ve sorgusuzca sevildiğini hissettirebilecek bir ebeveynin eksikliği” (Behary, 2008), hatalı ebeveyn tutumları, çocuğun uygun bir şekilde karşılanmayan ihtiyaçları ve yaşadığı travmatik hayal kırıklıkları, bu hatlarda kırılmalara yol açarak, çocuğun gelişiminde duraklamalara sebep olmaktadır. Bu hatların uygun ve paralel gelişimi ise, çocuğun ileriki yaşantısında amaçlarının, ideallerinin ve değerlerinin oluşmasını sağlamaktadır. “Eğer travmatik hayal kırıklıkları ‘idealleştirilmiş ebeveyn imagosu’

hattında oluşursa kişi ileride, kaygı yaşadığı anlara yönelik olarak dışarıda ‘kaynaşılmak istenen bir güç kaynağı’ arayışı ile ‘savunmacı büyüklenmeci kendilik’ kavramı arasında salınır.” (akt. Bahadır, Anlı, 2007). Bunun sebebi, erken kırılmalar yüzünden, çocuğun anne ve babasının sakinleştirici-yatıştırıcı özelliğini içselleştirememiş olmasıdır. “Eğer anne çocuğun döneme uygun teşhirciliğini ve büyüklenmeciliğini aynalamazsa, travmatik hayal kırıklıkları ‘büyüklenmeci kendilik’ hattında oluşur. Yani, çocuğun narsisistik kendiliği değişime uğramadan kalır ve ileride kişi ‘kendilik değerinin gerçek dışı olarak değerlendirilmesi’ ile ‘aşağılık duyguları’ arasında salınır” (akt. Bahadır, Anlı, 2007). Çocuğun bu iki durum arasındaki gidiş gelişleri, görünürde abartılmış bir kendilik değeri, içeride ise yüksek derecede aşağılık duyguları ve kendine güvensizlik tablosuyla narsisistik bir kişilik yapılanmasının temelini oluşturur.

2.1.2. Bağlanma Kuramı

“Freud’a göre benlik gelişmesi insanoğlunun oral, anal, genital ve ergenliğe kadar süren bir gizlilik devresiyle, çocuğun cinsel arzularını başkına altına aldığı latency denen bir devrede şekillenmesini sürdürmektedir” (Yörük, 2011). Freud’un ‘oral’ olarak ifade ettiği, ağız yoluyla tatminin olduğu gelişim safhası, bebek ile ilk bakım verenin bağ kurmuş olduğu oral tatmin dönemidir. “Bu safhada çocuk ona oral zevk vermiş kimseye, bağlanmakta bu da kendisini besleyen, ona bakım veren insanı bir aşk veya sevgi objesi haline getirmektedir. Bu çocuğun genellemeler yapmak suretiyle daha sonraki bağlanmaları için de bir kaynak oluşturmaktadır” (Yörük, 2011). Freud bağlanmanın kaynağını bu şekilde tanımlamaktayken, ardından gelen kuramcılar pek çok farklı soruya cevap aramaktadırlar. “İd mi, ego mu görece daha önemlidir? Psikolojik gelişimin bilinçli ve bilinç dışı süreçlerinde biyolojik mi sosyokültürel güçler mi ve çocukluk mu yetişkinlik mi daha önemlidir?” (Kring, Johnson, Davison, Neale, 2017). “Bu yeni perspektiflere göre, benlik (ego) sadece altbenliğin (id), bir anlamda da bilinçdışının, gereksinimlerini karşılayan bir yapı değil, kendi gereksinim ve hedeflerini kendisi belirleyebilen bağımsız bir varlıktır. Benliğin alt benlikten bağımsız olan gereksinimleri ise, insanın sosyal yönünü de vurgular. Bu psikososyal yön ise, kaynağını erken dönem anne-bebek ilişkisinden alır” (Tüzün, Sayar, 2006)

“Freud’a göre bir bebek oral tatminden yoksun kalacak olursa veya oral bakımdan çok fazla tatmin olma isteği duyacak olursa bu süreç onda sağlıklı bir bağlanmaya sebep olacaktır. Bu süreçte etkili olan anal tatminsizlik ise bir şeyden mahrum kalmayı ifade etmektedir. Freud’a göre mahrumiyet, belli bir gelişme safhasının tamamlanmasını durduran, etkileri uzun süren bir engellenme olayıdır” (Yörük, 2011). “Etkilenme çocuğun ilk kez hangi yaşta anneden yoksun kaldığına, bu yoksunluğun süresine, annenin yerini alan bakıcının niteliklerine ve çocuğun kalıtsal yapısına göre değişir” (Sargın, 2001). Bahsi geçen ‘yoksunluk’ fiziki anlamda bir yokluktan ziyade özellikle emzirme, memeden kesme ve tuvalet eğitimi dönemlerindeki maskelenmiş anne yoksunluğunu da anlatır. “Freud’cu ‘mahrumiyet’ kavramı, Bowlby tarafından daha sonra içeriği değiştirilerek ve kapsamı genişletilerek ilk çocukluk ve çocuklukta yaşanan ‘annelik mahrumiyetine’ dönüştürülmüştür” (Yörük, 2011). Böylece bu kavram, çocuğun belli bir yoksunlukla, belli bir dönemde takılı kalmasından ziyade, annenin ya da anne yerine bakım verme işini üstlenecek başka bir kişinin yokluğunda, çocuğun ilk bağlanmasını sekteye uğratacak ve gelişimini etkileyecek olan bir süreci işaret eden bir kavram haline gelmiştir. “Bağlanma teriminin kuramlaştırılması ise, neo-analitik perspektife mensup teorisyenler tarafından gerçekleştirilmiştir” (Tüzün, Sayar, 2006). Bu teorisyenlerden en önemlileri Bowlby ve Ainsworth’dür. Bağlanma teorisi Mary Ainsworth ve John Bowlby’nin ortak çalışmasıdır. John Bowlby, temel ilkelerle bu teoriyi formüleştiren; Mary Ainsworth, hem teorinin genişlemesine yardımcı olmuş, hem de Bowlby’nin fikirlerini empirik olarak test etmeyi başarmıştır (Bretherton, 1992).

2.1.2.1. Bağlanma ve Mary Salter Ainsworth

Mary Salter Ainsworth bağlanma teorisinin işlemsel tanımını yapan kuramcıdır. Ainsworth, çocukları ve annelerini daha yakından gözlemlemiş ve bazı temel alanlarda (beslenme, ağlama, göz teması, gülümseme vb.) annenin çocuğun ihtiyaçlarına olan yanıtlarını incelemiştir.

Ainsworth tarafından Ganda’da yapılan araştırmanın verileri sonraki araştırmalara için çok zengin bir kaynak oluşturmuştur. Ainsworth, 1963 yılında daha Ganda sonuçları halen yorumlanmaktayken, ikinci gözlem araştırması olan Baltimore Projesi için çalışmalara başlamıştır. Doğumdan önce işe alınan 26 katılımcı aileyle başlayan

çalışmalar 54 hafta sürmüştür. Bu araştırma yapılan incelemeler sonucunda, karakteristik anne-bebek etkileşim örüntüleri ortaya çıkmıştır (Bretherton, 1992).

Bu araştırmalar sonucunda aynı zamanda güvenli bağlanmanın anne hassasiyetiyle de ilgisi saptanmıştır. Bebeklerden gelen sinyallere annelerin uygun ve hızlı geri dönüşlerinde bireysel farklılıklar gözlemlenmiştir (Bretherton, 1992). Bebeklerin ilk yaşlarından uzunca bir süreyi içeren kapsamlı ev gözleminde Ainsworth, hassas duyarlılık terimini bakım verenin bebekten gelen duygusal sinyalleri okuma yeteneğini ortaya koymak için kullanmıştır (Stevenson, 2007). Çocuğun davranışlarındaki küçük farklılıkları algılamayan annelere oranla, kendiliğinden mükemmel bilgi veren ve pek çok ayrıntı ileten anneler, yüksek derecede hassas olarak değerlendirilmiştir. Hassas annelerin bebekleri güvenli bağlanma eğilimi gösterirken daha az hassas annelerin bebeklerin güvensiz bir bağlanma sergilemesi daha muhtemel bulunmuştur (Bretherton, 1992).

Ainsworth'un, William Blatz'ın rehberliğinde genç yetişkinlerde güvenliği ölçmek için Toronto'da yaptığı araştırmaların ve daha sonra anne ve çocuk arasındaki bağı araştırmak üzere Uganda ve Baltimore'daki çalışmaları, sonunda onu Yabancı Durum Testi'ni tasarlamaya yönlendirmiştir (Rosmalen, Veer, Horst, 2015). “Bebeğin, birincil bağlanma objesinden ayrı kaldığı sürelerde gösterdiği tepkiler pek çok araştırmacı tarafından incelenmiştir ancak bu konuda yapılmış olan en önemli çalışma Ainsworth'un Yabancı Durum Testi olmuştur” (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005). Birçok teorisyen, bu deneysel yöntemin, bağlanma teorisinin artan kabulünde temel bir rol oynadığına dikkat çekmiştir (Rosmalen, Veer, Horst, 2015). “Ainsworth'un bağlanma konusunda yapmış olduğu araştırmalara dayanarak geliştirdiği bu testin epizotlarında yabancı bir çevrede gerçekleştirilen birleşme ve ayrılma safhaları yer almaktadır” (Yörükkan, 2015).

Yabancı Durum, 20 dakika süren ve 8 bölümden oluşan minyatür bir drama olarak tanımlanabilir (Bretherton, 1992). “Yabancı Durum Testi, bebeğin bir yabancı ile karşılaştığı andaki olası tepkilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Testte; anne, çocuk ve araştırmacı, içinde oyuncakların bulunduğu ve araştırmacı davranışların rahatlıkla yapılabileceği bir odada bir araya gelmektedirler” (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005). Araştırmacı bebekle oynadığı sırada anne kısa bir süre için odadan çıkar

ve sonra odaya geri gelir ve bu süreci bebeğin tamamen yalnız olduğu bir süreç takip eder (Bretherton, 1992). Bu testte, ayrılma, yeniden birleşme ve yabancıyla yalnız kalma süreçlerinde iki an üzerinde önemle durulmuştur. Bu anlar: anne ile ayrılma ve buluşma anlarıdır. Bu iki anda verilen tepkiye göre bebek güvenli ya da güvensiz bağlanma olarak adlandırılan iki ana bağlanma tarzından birine dahil edilmiştir. Bu modele göre; güvensiz bağlanma ise kararsız ve kaçınan bağlanma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.1.2.1.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli şekilde bağlanan çocuklar az ağlamış, anneyi bulma konusunda istekli ve mutlu gözükmüşlerdir (Bretherton, 1992). “Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar anne giderken normal bir gerilim yaşarlar, anne geri döndüğünde ise mutlu ve sevinçli bir karşılama içine girerler” (Tüzün, Sayar, 2006). “Çocuklar, ebeveynin gidişine tepki gösterirler. Ancak, protesto davranışı, anne-babanın geri dönüşüyle birlikte yerini rahatlama ve araştırmacı davranışlara bırakmaktadır” (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005). Bu bebekler, bağlanma ve keşfetme davranışlarını uyumla sergileyebilirler. Çevreyi keşfetmeye çalışırken, onay beklemeksizin bakım verenden uzaklaşabilir ve sıkıntılı bir durum yaşandığında güvenli bir üs olarak gördükleri bakım verenin desteğine başvurabilirler. Çocukların onları strese sokan durumlarda güvenlik duygularını koruyabilmeleri sadece güvenli bir bağlanma ilişkisiyle mümkün olabilir. “Güvenli bağlanmanın gelişmesi için de çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakıcıya sahip olması gerekir” (Sümer, Güngör, 1999).

2.1.2.1.2. Kaçınmacı Bağlanma

“Kaçınmacı bağlanma kuran bebekler ise bakım veren kişiyi onlara konfor sağlayan kişi olarak pek kullanmazlar” (Tüzün, Sayar, 2006). Kaçınmacı bağlanan çocuklar annelerinin kucağında olduklarında bile oldukça sık ağlayıp çevreyi keşfetme konusunda da isteksiz görünürler (Bretherton, 1992). “Bakım verenlerinden onlara konfor sağlamasını beklemez ve olumsuz deneyimlerini kendi başlarına halletmeye çalışırlar. Kaçınan çocuklarda, ayrılış anı sakin ve neredeyse tepkisizken, buluşma anneyi reddedici ve uzaklaştırıcı özelliindedir” (Tüzün, Sayar, 2006). “Kaçınmacı bağlanma geliştiren bebekler, bakıcıları ile birlikteyken araştırmacı davranışlara devam

edip duygularını bu kişi ile paylaşmamaktadırlar. Ancak, bakıcıları herhangi bir şekilde ortamdaki ayrılıp geri döndüğünde, hiçbir değişiklik olmamış gibi meşgul oldukları işe dikkatlerini yöneltirler” (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005).

2.1.2.1.3. Kaygılı/ Kararsız Bağlanma

“Kaygılı/kararsız bağlanma kuran bebekler ise bakım verenlerinden konfor bekleme konusunda tutarsızlık yaşarlar çünkü bakım verenlerin ulaşılabilir olup olmadığı konusunda tereddüt yaşamaktadırlar” (Yüksel, 2014). “Bu çocuklar anne giderken aşırı bir üzüntü ve ayrılamama davranışı gösterirken, anne geri döndüğünde anneye öfkeli ve reddedicidir” (Tüzün, Sayar, 2006). “Eğer bakıcı duyarsız, aşırı müdahale edici ve önceden yordanamayan tepkiler gösterirse çocuk kaygılı bağlanma davranışları gösterir” (Sümer, Güngör, 1999).

2.1.2.2. John Bowlby'nin Bağlanma Teorisi

“Bebeklikteki bağlanma kavramı; anne-baba ya da birincil bakım verenlere olumlu tepkilerin verilmesi, bu kişilere yönelme, arama, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır” (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005).

Bebek, dünyaya geldikten sonra bağlanma davranışlarını ulaşılabilir durumda olan herhangi bir insana yönlendirebilir. Ancak, altıncı ayını dolduran ve ‘normal’ kabul edilen bütün bebekler, bağlanma davranışlarını yakın olmak istedikleri ve seçtikleri tek bir kişiye yöneltme eğilimindedirler (Hazan ve Shaver 1987). Bu kişiye birincil bağlanma objesi denir. Bowlby'nin bağlanma teorisi, bebeklerin ve küçük çocukların birincil bakıcılarından (genellikle annelerinden) çeşitli zaman aralıklarında ayrılmaları neticesinde göstermiş oldukları davranışlara yönelik gözlemlerden doğmuştur (Hazan, Shaver, 1987).

Bowlby'nin teorik çalışmalarının ünü sebebiyle, gözden kaçan onun ampirizmidir (Stevenson, 2007). “Bowlby, 1944 yılında yayınlanan ‘Kırk Dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Hayatları’ çalışmasında, çocukların annelerinden erken ayrılmaları ile suçlu olmaları arasında pozitif yönde güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmış ve

bu ilişkiyi analiz etmek için daha detaylı araştırmaya yönelmiştir” (Yıldız, 2012). Çocuk bakım evlerinde yaşayan ve bakıcılarından ayrılmış olan çocuklar üzerinde gözlem yapan Bowlby, diğer araştırmacıların laboratuvarlarda ve alanda yaptığı gözlemleri de değerlendirdiğinde, bir insan ya da bir primatın annesinden ayrıldığında verdiği bir dizi duygusal tepkiyi fark etmiştir. Bu tepkilerden ilki ağlama, aktif arama ve başkalarının yatıştırıcı çabalarına karşı direnişi içeren protestodur. İkincisi pasif bir duruş ve gözlenebilir bir mutsuzluktur. Üçüncüsü ise, sadece insanlara özgü bir davranış olduğu düşünülen, aktif, gözlenebilir bir şekilde reddetme, annenin dönüşüne tepkisiz kalma olarak değerlendirilmiştir (Hazan, Shaver, 1987).

Bowlby, içsel dünyayla yakından ilgilendiği için, bağlanma süreçlerinin içsel yönünde meydana gelen olaylarla ilgili bir model oluşturmuş, bu şekilde gelişmekte olan çocuğun oluşturduğu içsel işleyen modellerle ilgili ilk önermelerini açıklamaya başlamıştır (Schoore, 2003). Bowlby'nin bağlanma kuramı, içsel işleyen modeller önermesiyle iç içedir (Cassidy, 1988). Bowlby'nin teorisine göre, bebeklerin içselleştirdikleri erken bağlanma ilişkileri, ileriki yaşantılarında başka insanlarla kuracakları ilişkiler için bir prototip niteliği taşımaktadır (Bartholomew, Horowitz, 1991). “Bu prototiplere ‘içsel çalışma modeli’ adı verilir” (akt. İnan, 2015). “Kişi, olayları algılayış tarzına göre, geleceğe yönelik öngörülerde bulunarak ve buna göre plan yaparak, dünyaya ve kendisinin dünyadaki yerine dair içsel çalışan modelleri oluşturur” (Bowlby, 2014). Çocuğun kurduğu bu modeller; ‘fiziksel dünyanın nasıl davranacağına dair olası beklentileri’, ‘annesinin ve diğer önemli kişilerin nasıl davranacağına dair olası beklentileri’, ‘kendisinin nasıl davranacağına dair olası beklentileri’, ve ‘bunların birbiriyle nasıl etkileşime gireceğini’ kapsar (Schoore, 2003). “Kişinin dünyaya dair oluşturduğu, içsel çalışan modellerdeki temel özellik, bağlanma figürlerini nerede bulacağına ve bu figürlerin kendisine nasıl yanıt vereceğine ilişkin tasarımıdır. Benzer şekilde, kişinin kendine dair oluşturduğu içsel çalışan modellerde, bağlanma figürünün gözünde ne kadar kabul edilebilir ya da kabul edilemez olduğuna ilişkin çıkarımlar yapar” (Bowlby, 2014).

“Bowlby’ye (1973) göre bağlanma deneyimleri temelinde gelişen zihinsel modeller iki ana boyut içermektedir. Bunlar, bağlanma figürünün genel olarak korunma ve destek çağrılarına karşılık veren türden biri olarak görülüp görülmediği ve kişinin

kendisini başkaları, özellikle de bağlanma figürü tarafından yardıma değer birisi olarak görüp görmediğidir” (Sümer, Güngör, 1999).

2.1.2.3. Bağlanma ve Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri

“Kişilik, bir insanın kendine özgü olan ve onu başkalarından ayırt ettiren genel psikolojik özellikleri, onun yaşam biçimini oluşturan, bilinçli ya da bilinç dışı bütün düşünce ve davranış kalıplarıdır” (Coşkunol, Bağdiken, Sorias, Saygılı, 1994). Çocuk, dünyaya geldiği andan itibaren anne, baba veya onların yerine çocuğa bakım veren kişilerle etkileşim halindedir. Çocuğun kişilik gelişimindeki en önemli faktörlerden biri olan bu etkileşim, çocuğun hayatında en önemli rolü oynayan bu kişilere karşı geliştirdiği duygusal bağlar, çocuğun bağlanma stili olarak adlandırılabilir. Bu figürlere bağlanma şekillerinin; çocuğun, yetişkinlikteki bağlanma biçimleri ve karakter şekillenmesi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Hazan ve Shaver’ın (1987) üçlü bağlanma modeli, Bartholomew ve Horowitz’in Dörtlü Bağlanma Modeli, Brennan, Clarck ve Shaver’in Temel Bağlanma Boyutları bağlanma stilleri konusunda yapılmış olan çalışmalar arasındadır.

2.1.2.3.1. Hazan ve Shaver-Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver’ın bağlanma modeli çalışmaları 1980’lerde başlamıştır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanma stillerini ölçen bir envanter geliştirerek; yetişkinleri, erken dönem bağlanma stilleri çerçevesinde kategorize etmeyi amaçlamışlardır (Bartholomew, Horowitz, 1991). “Hazırladıkları araştırma tekniğiyle, kişilerin verdiği cevapların, çocuklukta yaşadıkları bağlanma türleriyle ne derece ilişkili olduğunu göstererek, zihinsel çalışma modellerinin çocuklukta yaşanmış olan bağlanma sürecinden ne derece etkilenmiş olduğunu keşfe çalışmışlardır” (Yörükan, 2015).

Deneklere verilmiş olan üç tasvir, Ainsworth ve arkadaşlarının bağlanma davranış kategorilerine uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Bu kategorilere göre, Hazan ve Shaver (1987), yetişkin bağlanma stillerinin sınıflandırılması için önerdikleri üçlü

model; güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınmacı bağlanma modelleridir (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009).

Çalışmalarından elde ettikleri sonuçlara göre güvenli bağlanma yaşayan grupla karşılaştırıldığında güvensiz bağlanma yaşayan grubun daha olumsuz deneyimler yaşadığı, sevgiyle alakalı düşünce ve inançlarının daha negatif olduğu ve daha kısa soluklu romantik ilişki öykülerine sahip oldukları gözlenmiştir. Bununla beraber bu kişilerin ebeveynleriyle ilgili çocukluk yaşantıları hakkında daha az olumlu açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Yine güvensiz bağlanma grubundaki bu kişiler, daha düşük özgüven ve daha düşük kabul edilebilirlik inancı bildirmişlerdir (Bartholomew, Horowitz, 1991).

Bu modelin varsayımlarına göre, bebeklikteki bağlanma biçimleri ergenlik ve yetişkinlikte de devamlılık göstermekte ve kişilerin yetişkinlikte kurduğu ilişkiler de bu dönemki ilişkilerle benzer özellikler taşımaktadır. Bağlanma stillerinin, bireylerin kişilik gelişimlerinde de önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bebeklik dönemlerinde, ebeveynleriyle yakın ilişkiler kuran ve yeterince sevgi gören çocukların yetişkinlikte de güvenli ilişkiler kurarken, ilişkilere dair daha olumlu yaşantı ve inançlara sahip oldukları; bebekliklerinde reddedici ve kaçınmacı ilişki kuran bebeklerin ise yetişkinliklerinde de ilişki kurmaktan kaçınan, karşı tarafın da yakın ilişki kurma olasılığından rahatsız olan, kimseye kolaylıkla güvenemeyen bir profil çizdikleri düşünülmektedir.

Bakım verenin çocuğa karşı tutumu ve çocukla etkileşimi; çocuğun kişiliği, benlik algısı, karakter özellikleri ve ileriki dönemlerde kuracağı ilişkiler açısından büyük bir önem taşımaktadır. Hazan ve Shaver (1987) yaptıkları çalışmalarda; kaçınmacı bağlanma yaşayan katılımcıların, kaygılı/kararsız bağlanma yaşayan katılımcılara göre annelerini daha soğuk ve reddedici olarak tanımladığı görülmüştür. Güvenli bağlanma yaşayan katılımcılarla, güvensiz bağlanma yaşayan katılımcılar karşılaştırıldığında ise güvenli bağlanma yaşayan katılımcıların her iki ebeveynle de daha sıcak ilişkiler yaşadığı tariflediği saptanmıştır. Bireyler erken çocukluk döneminde geliştirdikleri bu ilişki modellerini hayatları boyunca tekrar etmekte, kurdukları yeni ilişkilere bu bağlanma örüntülerini aktarmaktadırlar (Bartholomew, Horowitz, 1991).

2.1.2.3.2. Bartholomew ve Horowitz- Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991), ‘içsel çalışan modeller’ kavramından yararlanarak, Hazan ve Shaver’in 3’lü yetişkin bağlanma modelini, 4 ayrı kategoride sınıflandırmışlardır (Brennan, Shaver, 1998). Bu sınıflandırmayı yaparken değerlendirmiş oldukları iki ana kavram bireyin kendilik algısı ve bireyin başkalarına dair algısıdır. Bu algılar, benlik ve başkaları modelleri olarak ifade edilmektedir ve bağlanma stillerini oluşturan temel boyutlar olarak nitelendirilmektedir.

Olumlu benlik modeli kişinin, başkalarının onayı olmaksızın, kendini sevilebilir biri olarak görmesi ve içselleştirilmiş bir özsaygısının olması olarak tanımlanırken; olumsuz benlik modeli, özsaygıdaki düşüklüğü ve yüksek onaylanma ihtiyacını ifade eder. Olumlu başkaları modelinde, kişi için başkalarının ulaşılabilir ve güvenilebilir olması olumluluk arz ederken kişi, destek arayışı ve yakınlık kurma girişimine de olumlu bakmaktadır. Olumsuz başkaları modelinde ise kişinin yakınlık kurmak, destek almak konusunda negatif bir tutumu vardır. Kişi, yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır ve ilişkilere dair tutumu da olumsuzdur (Bartholomew, Horowitz, 1991).

“Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modelinden yola çıkarak; bağlanma stillerini, olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilen zihinsel modellerin kesiştiği noktada tanımlamışlardır ve böylece iki boyutun topolojik düzeyde çaprazlanmasından dört temel bağlanma stilinin ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir” (Sümer, Güngör, 1999). Bu bağlanma stilleri; Güvenli, Saplanılı, Kayıtsız ve Korkulu Bağlanma stilleridir.

Şekil 1, iki boyutun bir kombinasyonundan elde edilen dört bağlantı düzenini göstermektedir.

2.1.2.3.2.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma, olumlu bir benlik anlayışıyla, diğer kişileri de olumlu olarak kabul eden modellerin birleşimidir. Bu stil diğer araştırmacıların da güvenli bağlanma olarak tanımladığı kategoriye karşılık gelir (Bartholomew, Horowitz, 1991). “Bu anlamda, güvenli kişiler olumlu benlik algısını ve kendini sevmeye değer görme duygusunu başkalarının güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentilerle birleştirir. Bu özellikleriyle güvenli kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurabilir hem de özerk kalmayı başarabilirler” (Sümer, Güngör, 1999).

2.1.2.3.2.2. Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin kendilerine dair değerlendirmeleri olumsuzdur. Kendilerini değersiz olarak nitelendirirken, başkalarını olumlu değerlendirirler (Bartholomew, Horowitz, 1991). “Bu stilde kişinin kendine verdiği değer başkalarının onu kabul etmesine bağlıdır” (Yıldız, 2012).

2.1.2.3.2.3. Kayıtsız Bağlanma

Bu bireylerin kendilerine dair değerlendirmeleri pozitifken, başkaları hakkındaki değerlendirmeleri olumsuz yöndedir. Kendilerine aşırı güvenleri varken, diğerlerine karşı bir güven duygusu taşımazlar. Kayıtsız bağlanan kişiler; başkaları tarafından reddedilmekten ve hayal kırıklığına uğramaktan korunabilmek için yakın ilişki kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew, Horowitz, 1991).

2.1.2.3.2.4. Korkulu Bağlanma

Korkulu bağlanmada bireyler, kendilerini ve diğer insanları olumsuz olarak değerlendirirler. Kendilerini değersiz ve sevmeye layık görmezken, diğerlerini de reddedici ve güvensiz olarak değerlendirirler. Bu tür insanlar yakın ilişkilerden kaçınır, bağımsızlık ve dokunulmazlık duygusunu koruyarak kendilerini hayal kırıklığına karşı korurlar (Bartholomew, Horowitz, 1991). Yapılan bazı araştırmalarda, Ainsworth'ün üçlü bağlanma modelinden ayrılarak, dördüncü bir bağlanma stili olarak eklenen ve hem kaygılı hem de kaçınan bağlanmadan izler

taşıyan korkulu bağlanma stili ile patolojiyle arasında yüksek ilişki saptanmıştır. Korkulu bağlanma stilinin, yoğun reddedilme ve yalnızlık korkusu ve zayıf benlik imajıyla, en korunmasız kategori olduğu düşünülmektedir (Bifulco, Moran, Ball, Bernazzani, 2002).

		Benlik Modeli (Bağımlılık / Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Başkaları Modeli (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Şekil 1. Dörtlü bağlanma modeli (Bartholomew, Horowitz (1991))

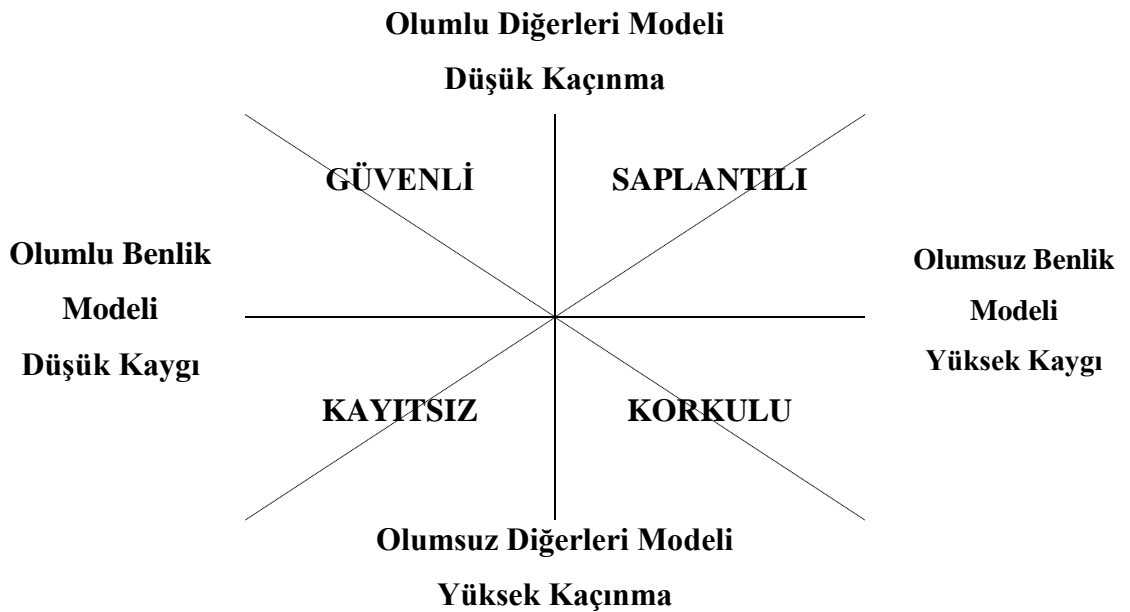
2.1.2.3.3. Brennan, Clark ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları

Bartholomew ve Horowitz'in çalışmalarının ardından yapılan diğer çalışmalarda, bağlanma stilleri farklı boyutlarda yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır. Brennan ve Shaver ve Tobey (1991) üçlü ve dörtlü bağlanma modelleri arasındaki ilişkiyi amprik olarak belgelemişlerdir (Brennan, Shaver, 1998). "Brennan, Clark ve Shaver (1998) farklı bağlanma ölçeklerinde kullanılan 323 maddeyi geniş bir örnekleme uygulayarak faktör analiziyle temel boyutları belirlemeye çalışmışlardır" (Sümer, 2006). Bu araştırmacıların yaptığı analiz neticesinde, yetişkinlikte bağlanma davranışı başkalarıyla yakınlaşmaktan kaçınma ve yakın ilişkilerde yaşanan kaygı olarak iki temel boyutta tanımlanmıştır. "Brennan ve arkadaşları bu çalışmalar sonucunda kaygı

ve kaçınma boyutlarını on sekizer maddeyle ölçüldüğü Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, dörtlü bağlanma modelinin bir devamı niteliğindedir” (Sümer, 2006).

Bu bağlamda; Bartholomew ve Horowitz’in (1991) dörtlü bağlanma modeli, iki temel boyut olan benlik ve başkaları modeline dayanmaktayken, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri’nin iki boyutu kaçınma ve kaygı boyutlarıdır. Bu iki, boyutun kullanılmasıyla dört ayrı bağlanma stili oluşturulmuştur.

“Bağlanmaya ilişkin kaygı boyutu, aşırı yakınlık isteği, sürekli bir sosyal destek arayışı, reddedilmekten ve terk edilmekten korkma ve bu tehditlere karşı sürekli tetikte olmayı içerirken; bağlanmaya ilişkin kaçınma boyutu yakın olmaktan ve samimiyetten kaçınma, yakınlıktan rahatsızlık hissetme ve başkasından sosyal destek istememek için kendine aşırı güven ile ifade edilir” (Kırimer, Akça, Sümer, 2014). Bu model, ilk bağlanma tutumlarının kaygı ile bağlantısını ve bu bağlantının da yetişkinlikte kurulan ilişkiler üzerindeki etkisini de açıkça göstermektedir.

Şekil 2. Dört Kategori Modeli'nde temel bağlanma boyutları ve kategorileri (Sümer, 2006)

Olumlu bir benlikte, öz saygı yüksektir ve kişi başkaları tarafından onaylanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Kişi sevilebileceğine dair bir inanç taşımaktadır ve bu modelde kişinin kaygısı düşüktür. Olumsuz benlik modeli ise başkalarının onayını alma gereksinimi içerir. Böyle bir yapılanma kişi de yüksek kaygıya sebep olur. Olumlu başkaları modelinde, birey yakın ilişkide olduğu kişilerden destek almak ve bu kişilerle yakınlık kurmaktan çekinmez, başkalarıyla ilgili beklentileri olumlu yöndedir. Olumsuz başkaları modelinde ise kişinin başkalarıyla ilgili beklentileri olumsuzdur.

2.1.2.3.3.1. Güvenli Bağlanma Stili

Bu stil, olumlu benlik-düşük kaygı ve olumlu başkaları-düşük kaçınma modelinin birleştiği noktadır. Bu tür bir bağlanma gösteren bireyler diğerlerine karşı olumlu bir tutum sergilerken, kendileriyle ilgili tutumları da olumludur. Samimi ve sıcak ilişkiler kurar. Hem kendilerine hem de yardım alabilecekleri başkalarına güvenirlere (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009; Bartholomew, Horowitz, 1991; Bartholomew, Shaver, 1998).

2.1.2.3.3.2. Kayıtsız Bağlanma Stili

Bu stil; olumlu benlik-düşük kaygı ve olumsuz başkaları-yüksek kaçınma modellerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kayıtsız bireyler kendilerine yüksek derecede güven duyan iddialı kişilerdir ve başkalarıyla kurdukları ilişkilerde kontrolü ellerinde tutmak isterler. Bu bağlanma stiline sahip bireyler duygusallıklarını açığa vurma konusunda başarısızdırlar. Başkalarından yardım alma konusunda da güvensiz ve zayıftırlar (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009; Bartholomew, Horowitz, 1991; Bartholomew, Shaver, 1998). “Kayıtsız bağlanması olanlar temelde kaçınmacıdırlar çünkü kendileri ile ilgili olumlu ama başkaları ile ilgili olumsuz görüşlere sahiptirler. Negatif duyguları baskı altında tutma eğilimindedirler ve kaçınma stratejilerini temel başa çıkma stratejileri olarak kullanırlar” (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011).

2.1.2.3.3.3. Saplantılı Bağlanma Stili

Olumsuz benlik-yüksek kaygı ile olumlu başkaları-düşük kaçınma modelinin birleşiminden oluşan bağlanma stilidir. Bu stil bağımlılıkla açıklanabilir (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009; Bartholomew, Horowitz, 1991; Bartholomew, Shaver, 1998). “Negatif duygularını abartılı ve sürekli bir biçimde eşlerinin onayını arayarak gösterirler” (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011). Diğer insanlarla olan ilişkilerini kontrol etme çabaları vardır. Reddedilme durumunda kendini suçlamak, saplantılı bağlanma yaşayan bir kişi için olağan bir eğilimdir (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009; Bartholomew, Horowitz, 1991; Bartholomew, Shaver, 1998). “Saplantılı bağlanması olanlar temelde kaygılıdırlar” (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011).

2.1.2.3.3.4. Korkulu Bağlanma Stili

Olumsuz benlik-yüksek kaygı ve olumsuz başkaları-yüksek kaçınma modellerinin kesişimidir. Korkulu kişiler hem kendilerini hem de başkaları hakkında olumsuz değerlendirme eğilimdeki kişilerdir. Sosyal açıdan güvensizlik yaşarlarken, kendilerine olan güvenleri de çok azdır (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009). (Bartholomew, Horowitz, 1991; Bartholomew, Shaver, 1998).

2.2. Kaygı

2.2.1. Kaygı’ya Kuramsal Bakış

“Korku, tehdide ve tehlikeye karşı, hoş olmayan ancak doğal olan bir duygusal tepkidir. Korkuya karşı kaygı temel bir duygu değildir. Çeşitli karmaşık davranışsal ve bilişsel işlemler, birincil bir korku tepkisi ile karışarak anksiyete denilen kavramı oluşturur” (Roth, 2016).

Kaygı psikoloji literatüründe sıklıkla incelenmiş konulardan bir tanesidir. Birçok kurama göre farklı şekilde tanımlanmıştır. Freud’a göre kaygı, deneyimsel fizyolojik ve davranışsal bileşenleri içeren, insan organizması için rahatsız edici özel bir duygusal durumdur (Spielberger, 1983). “Freud, ilk olarak içgüdü ve dürtülerden kaynaklanan gücün bastırılması sonucu kaygının ortaya çıktığını ileri sürmüştür” (akt.

Duman, 2008). “Freud, ‘Ketlemeler, Semptomlar ve Kaygı’ çalışmasında kaygı üzerine teorisini kökünden değiştirmeye karar vermiştir” (Salelc, 2011). Bu çalışma sonrasında kaygının, benliğin tehlikeli bir durum algılamasından kaynaklandığını ve kaygıdan kurtulmak için bastırma düzeneğinin kullanıldığını kabul etmiştir. “Freud kaygıyı; bir gerilim durumu, açlık, seks gibi bireyi davranışa sevk eden bir güdü olarak görmekte ve üç tür kaygı tanımlanmaktadır” (Tuzcuoğlu, 1995). Bu kaygılar; gerçek kaygı, nevrotik kaygı ve ahlaki kaygı olarak adlandırılmıştır. “Gerçek kaygı da gerçek bir korku objesi vardır” (Tuzcuoğlu, 1995). Korku ne kadar yüksekse kaygı da o denli yüksek olur. “Nevrotik kaygıda, korkunun belli bir nedeni yoktur. Bilinçaltına itilmiş olan malzemeler bireyi tedirgin eder. Kişide çatışmalar görülür. Ahlaki kaygıda ise süper ego tarafından cezalandırılma korkusu vardır. Toplum kurallarına aykırı davranışlarda bulunmak suçluluk duygusu yaratır. Freud’a göre, id ile toplumsal değerler uyumadığı zaman toplum kişiye ceza vermektedir” (Tuzcuoğlu, 1995).

Nesne İlişkileri kuramcılarında Klein’a göre; “Çocuğun memeye ilk ilişkisine bir hüsrana ve doyumsuzluk ögesinin karışması kaçınılmazdır, çünkü mutlu bir beslenme bile doğum öncesi anne-çocuk birliğinin yerini tutmaz. Üstelik çocuğun tükenmeyen ve her zaman orada olan bir memeye duyduğu özlem de sadece açlıktan ve libidinal arzularından kaynaklanıyor değildir. Çünkü yaşamın ilk evresinde bile, annenin sevgisinden her an emin olma ihtiyacının asıl kaynağı kaygıdır” (Klein, 2016). Klein, insanların temel olarak, yok olma ve terk edilme kaygılarıyla mücadele ettiğini savunmaktadır. (Atmaca, 2016).

“Nesne ilişkilerini yorumlayan diğer bir teorisyen olan Horney ise, ‘temel endişe’ den söz eder. Horney her yeni doğanın anne babası tarafından terk edilme 'korkusunu sahip olduğunu, bu anksiyetenin boyutunun da ailedeki güven ve huzur ortamına bağlı olarak değişiklik gösterdiğini söyler” (Tüzün, Sayar, 2006). Çocuğun bu temel kaygı ile başa çıkma yöntemleri ise boyun eğici tavır, reddedici tavır, büyüklenmecilik olarak sıralanabilir ve bu tavırlar, ileriki ilişkilerin belirleyicisi konumundadır (Tüzün, Sayar, 2006).

Bowlby, birçok kaygı bozukluğunun; bakım verenin bebekle arasındaki bağlanma şekli ve bebeğin bakım verenin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılmasına ilişkin kaygılarıyla açıklanabileceğini savunmuştur. Bakım verenle, bu güvenli bağ

kurulmadığında; kişi, gelecek ilişkileri için de kaygılı bir beklentiye girmektedir. Bu nedenle de Bowlby'e göre erken bağlanma ilişkileri sadece gelecekteki ilişki davranışının temelini oluşturmamakta aynı zamanda anksiyete ve depresyonun temelindeki bilişsel ve duygusal süreçleri de oluşturmaktadır (Simonelli, Ray, Pincus, 2004).

“Sullivan'a göre kaygının hiçbir odağı yoktur, kaygı diğer insanlardan kapılır. Sullivan, bebeğin yaşantısındaki ilk temel ayımlaşırmanın kaygılı olan ve olmayan durumlar arasında olduğuna inanmaktadır” (Mitchell, Black, 2014). Sullivan, çocukta oluşan kaygının sebebini bakım veren olarak görmektedir ve iyi ve kötü anne ayrımını kaygılı olmayan anne ve kaygılı olan anne olarak yapmaktadır. “Kaygılı olan çeşitli bakım verenlerle (sadece biyolojik anne değil) yaşananların hepsi çocuğun 'kötü anne' yaşantısı içinde toplanır ve çeşitli bakım verenlerle kaygılı değillerken yaşananların tümü çocuğun 'iyi anne' yaşantısında toplanır” (Mitchell, Black, 2014).

Varoluşçuluk felsefesi açısından da kaygı kavramı etraflıca işlenmiştir. “Kaygı kavramını varoluşçuluğa kazandıran filozof Kierkegaard'dır. Kierkegaard kaygının korkudan farklı olduğunu belirtir. Çünkü korkuya neden olan bir nesne vardır oysa kaygı nesnesiz bir hiçlik durumunu ifade eder. Korku nesnesi belli olduğu için zapt edilebilen bir duygu iken, kaygı asla kontrol altına alınamaz. Çünkü sonlu bir varlık olan insan sonluluğu asla yenemez” (akt. Manav, 2011).

Carl Rogers, “bireyin iyilik halinin benlik temsili ile yaşantıları arasındaki uyum ve tutarlılık ile ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Benlik ve yaşantı arasındaki uyumun yanı sıra, Rogers ayrıca benliğin, ideal benlik ve gerçek benlik olmak üzere iki ayrı yapısının olduğunu söylemiş, ideal benlik ile gerçek benlik birbiri ile uyumlu ise bireyin sağlıklı ve uyumlu olduğunu, ancak aralarında farklılık var ise bireyin anksiyete, depresyon ve özgüven eksikliği yaşayacağını belirtmiştir” (akt. Gürcan, 2015). Rogers'a göre, sevgiyle, sıcaklıkla büyüyen ve koşulsuz şekilde olumlu kabul gören insanlar kendilerini gerçekleştirmiş kişiler olma eğilimindedir. Aksi durumda, kişi doğuştan getirdiği potansiyeli kaybetmeye başlar, kendini tehdit altında, kaygılı ve huzursuz hisseder.

Öğrenme kuramına göre korku, koşullanma veya diğer öğrenme süreçleriyle edinilir ve kaçma ya da kaçınma davranışlarına sebep olan korku tepkilerini geliştirir. Kaygı ve korkunun koşullanma yoluyla öğrenilerek kazanılabileceğine dair en eski dayanak, Pavlov'un klasik koşullanma teorisidir. Bu düşünce, Watson ve Rayner (1920) ve Jones (1924) tarafından da revize edilmiş ve geliştirilmiştir (Rachman, 2004). Rachman, klasik koşullanmanın korkunun öğrenilmesini kısmi olarak açıklayabildiğini savunmuş ve korkunun öğrenilmesinin üç ayrı yolla olacağını iddia etmiştir. Bu yollar; koşullanmak, model almak ve olumsuz bilgi aktarımıdır (Rachman, 1977). Rahman'a (2004) göre; kaygı ve korku arasındaki fark, devamlılık, neden ve süre bakımından oluşmaktadır. "Kaygı, korkudan farklı olarak saptanması daha zor, genellikle kestirilemez ve kontrol edilemez özelliğe sahiptir. Korkunun artması veya azalması, zaman ve mekanla sınırlıyken, kaygı; yaygın ve süregelen olma eğiliminde olup, başlangıcı ve bitişi belirsizdir. Kaygı, acil bir tepkiden çok artmış bir uyarılmışlık durumudur" (Elmacı, 2008).

Yükseklik, su, örümcekler, yabancılar ve ayrılık gibi korkular ise evrimsel bir geçmişe sahiptir ve öğrenme deneyimleriyle ortaya çıkabilirler (Muris, Merckelbach, Jong, Ollendick, 2002). Sosyal psikoloji, bir kişinin davranışlarının, duygu ve düşüncelerinin başkalarının gerçek, hayal edilen ya da var sayılan davranış veya özelliklerinden nasıl etkilendiğini bilimsel yollarla inceler (Morris, 2002). Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre ise, kaygı kişinin aile içinden ya da yakın temas halinde bulunduğu diğer kişilerden gözlemlediği kaygı temelli davranış şekillerini öğrenerek benzer olaylar karşısında benzer tepkileri göstermesiyle oluşmaktadır.

"Bilişsel kurama göre kaygı, bireyin koşullanmaya yatkın bir tepkisi olarak görülüp koşullanmalar ve genellemeler sonucu ortaya çıkar" (Karakuş, Öztürk, Tamam, 2012). Bilişsel kuramcılardan Beck, "kaygıyı tehlikeli bir durumun değerlendirilmesini içeren 'korku atağı' olarak tanımlar. Kaygının bilişsel modeline göre duygusal rahatsızlık, bilişsel aygıtın aşırı veya yetersiz işleyişi sonucunda ortaya çıkan bir bilgi işleme perspektifinden kaynaklanır. Kaygı, bir durumu, kişinin yaşamsal çıkarlarını ve iyilik hallerini tehdit edici olarak yorumlayan bir bilgi işleme sisteminin ürünüdür. Bu durumda, kaygıya sebebiyet veren en önemli etken, olaylar değildir. Bu olaylara yüklenen beklentiler ve olaylara getirilen yorumlardır. Beck endişeli kişilerin, tehlikeli

olarak değerlendirilen durumların güvenli yönlerini algılayamadıklarını, olası zarar veya tehlike ile başa çıkma yeteneklerini hafife alma eğiliminde olduklarını belirtmiştir” (akt. Demirsu, 2018).

2.2.2. Kaygının Sınıflandırılması

2.2.2.1. DSM-V’de Kaygının Sınıflandırılması

Anksiyete bozukluklarını geniş bir kapsamda ele alan ilk kişi olan Sigmund Freud, anksiyete nevrozunu farklı bir sendrom olarak nitelemiş ve bu çalışma anksiyete bozukluklarının bu günkü sınıflandırılmasına bir temel teşkil etmiştir. “Günümüzde psikiyatri alanında iki büyük tanısıl sınıflama sistemi vardır” (Berkson, 2003). Bunlardan biri DSM (Amerikan Psikiyatri Derneğine ait), diğeri ise ICD (Dünya Sağlık Örgütü’ne ait)’dir. “DSM-I ve DSM-II’de psikiyatrik bozuklukların sınıflandırılmasında psikanalitik kuramından oldukça etkilenilmiştir” (Berkson, 2003). Ancak zamanla Freudyen etki zayıflamış ve DSM-IV’de bu etki tamamen ortadan kalkmıştır. Psikanalitik kuramının izlerine hiç rastlanmayan DSM-V’de ise kaygı 9 ayrı grupta sınıflandırılmıştır. Ayrılma Kaygısı, Seçici Konuşmazlık, Özgül Fobi, Sosyal Fobi, Panik Bozukluk, Agorafobi, Yaygın Kaygı Bozukluğu, Maddenin/İlacın Yol Açtığı Kaygı Bozukluğu, Tanımlanmış Diğer Bir Kaygı Bozukluğu, Tanımlanmamış Kaygı Bozukluğu DSM-V de yer alan anksiyete tanı gruplarıdır (APA, 2013).

2.2.2.2. Sürekli ve Durumluk Kaygı

“Kaygının doğasına, öğrenilmiş ya da doğuştan olduğuna ilişkin kuramsal tartışmalar sürmektedir. Kavramsal düzeydeki bu belirsizliğin, kaygının iki farklı durum için kullanılmasından kaynaklandığı yorumu, ilk kez Cattell ve Scheier’in (1958) çalışmasıyla ortaya atılmıştır” (Özusta, 1995). Bu çalışmada, Cattell ve Scheier (1958), yaptıkları faktör analizi ile kaygıya dair iki boyut ortaya çıkarmışlardır ve sonrasında Speilberg (1966), bu boyutları durumluk kaygı ve sürekli kaygı olarak adlandırılmıştır. Sürekli kaygı, bireyin kişiliğini ve kaygıya yatkınlığı ifade ederken; durumluk kaygı, algılanan bir sıkıntıya karşı üretilen duygusal tepkiye karşılık gelir.

2.2.2.2.1. Durumluk Kaygı

Spielberger, durumluk kaygıyı, “kişilerin özel durumları tehdit edici olarak yorumlaması sonucu oluşan duygusal tepki” olarak yorumlar (Özusta, 1995). Spielberger’e göre (1972) “durum kaygısı, otonom sinir sisteminin uyarılması ile hoş olmayan, bilinçli olarak algılanan gerilim ve tutukluluk duyguları içeren karmaşık ve eşsiz bir duygusal durum ya da tepki olarak betimlenmiştir” (akt. Demirsu, 2018).

2.2.2.2.2. Sürekli Kaygı

“Spielberger’e göre sürekli kaygı, bireyin kaygı yaşantısına yatkınlığıdır” (Özusta, 1995). Spielberger (1972), sürekli kaygıyı, algılanan tehdide karşı verilen bireysel farklılıklar olarak ifade eder (Önem, 2010). Sürekli kaygı hali; “bireyin bütün koşullarda bir kişilik boyutu olarak diğer insanlardan daha duyarlı ve daha tedirgin olma halidir” (akt. Duman, 2008). Sürekli kaygı düzeyi yüksek bir birey, stres faktörlerini olduğundan daha tehdit edici olarak algılamaya ve yorumlamaya meyillidir. Sürekli kaygı düzeyleri yüksek olan bireyler, kaygı düzeyleri düşük olan bireylere oranla, olayları çok daha fazla tehdit edici ve tehlikeli olarak görmektedirler (Simonelli, Ray, Pincus, 2004). Bu sebeple, sürekli kaygı düzeyi yüksek olan bu bireylerin durumluk kaygılarındaki yükselmeye, diğer kişilere göre çok daha sık ve yoğunluk olarak çok daha yüksektir.

2.3. Kişilik Boyutları

“Kişilik, bireyin kendine özgü olan değişik durumlarda ve zaman içinde duygu, düşünce ve davranış örüntüsü olarak tanımlanabilir” (Morris, 2002). Bireyi diğerlerinden ayıran ve onu kendisi yapan farklılıkları kapsayan kişilik, birçok kurama göre farklı şekillerde ele alınmış ve incelenmiştir. “Psikodinamik kuramlar; kişiliğin temeline bilinçdışı ve genelde cinsel olan güdü ve çatışmaları koyarken; insancıl kuramlar, kişiliğin şekillenmesinde potansiyelin gerçekleştirilmesi ve olumlu büyüme örüntülerini vurgularlar. Ayırıcı özellik kuramları, kişiliklerin birbirinden farklı yönlerini tanımlar ve kategorilere ayırırlar. Bilişsel ve sosyal öğrenme kuramları ise;

kişiliğin temelini, insanların çevrelerini algılamaları, düşünceleri ve tepki gösterme biçimleri üzerine kurarlar” (Morris, 2002).

Kişiliği boyutsal olarak ele alan pek çok kuramcı kişiliğin temellerini ve temel özelliklerini anlamaya çalışmıştır. Kişiliğin ayırıcı özelliklerini anlayabilmek için yapılan ilk çalışmalar Gordon Allport ve Henry Odbert tarafından, sözcülerden hareketle, kişilik özelliklerini ifade eden kelimelerin niteliği üzerine yapılmıştır. “Raymond Cattell (1965), faktör analizi adı verilen istatistiksel bir yöntemle insan kişiliğinin karmaşıklığını açıklayan 16 kişilik özelliği saptamıştır” (Morris, 2002). “Eysenck ise kişiliğin, nörotisizm-stabilite, içe dönüklük-dışa dönüklük, psikotisizm olarak adlandırılan üç temel boyutunu tanımlamıştır” (Çarkçı, 2014). “Tupes ve Christal (1961) ise ayırıcı özellik sayısını beşe indirebileceklerini göstermişlerdir” (Morris, 2002). Costa ve McCrae ise yaptıkları çalışmayı genişletmiş ve beş faktör modelini ortaya koymuşlardır. “Bu faktörler; nörotizm, dışa dönüklük, yaşantıya açıklık, vicdanlılık, uzlaşmacılık olarak tanımlanmıştır. Büyük beş faktör, kişilik bozukluklarını normal kişilik özelliklerinin basit ve aşırı varyasyonları olarak görmektedir” (Taymur, Türkçapar, 2012).

Kişilik özellikleri ve boyutlarına dair birçok farklı kuramsal sınıflandırma yapılmış ve bu kategorizasyonlar farklı bakış açılarıyla yorumlanmıştır. Bu çalışmada ‘bağımlı ve özerk kişilik boyutlarının’ diğer değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi hedeflendiğinden, çalışmanın bu bölümünde, bu kişilik boyutlarının psikopatolojik olarak sınıflandırıldığı DSM kriterleri ile otonom ve bağımlı kişilik örüntülerine dair bir sınıflandırma içeren, Beck’in sosyotropik ve otonomik kişilik boyutlarının daha detaylı bir şekilde incelemesi yerinde olacaktır.

2.3.1. Kişilik Boyutlarının Sınıflandırılması

2.3.1.1. DSM-V’de Kişilik Bozuklukları Sınıflandırılması

Bireyleri diğer insanlardan ayıran farklı kişilik özellikleri vardır ve bu özellikler geniş bir spektrum üzerinde farklı noktalarda yoğunlaşma gösterebilir. Bazı kişilik özellikleri; bireyleri, yaşadıkları ilişkilerde, mesleki ve sosyal uyumda önemli sorunlarla karşı karşıya bırakabilir. Bu özellikler, bu bireylerin içinde buldukları

kültürel beklentilerden önemli ölçüde sapmasıyla kendini gösterir ve bu kişilerin, farklı kişilik bozuklukları tanıları almalarına sebep olabilir.

DSM-V’de kişilik bozuklukları 3 ayrı grupta, 10 ayrı tip kişilik bozukluğu olarak incelenmektedir. Bu bozukluklar; A Kümesinde, Paranoid Kişilik Bozukluğu, Şizoid Kişilik Bozukluğu ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu; B Kümesinde, Antisosyal Kişilik Bozukluğu, Narsistik Kişilik Bozukluğu, Histriyonik Kişilik Bozukluğu ve Borderline Kişilik Bozukluğu, C Kümesinde, Çekingen Kişilik Bozukluğu, Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu olarak gruplandırılmıştır. (APA, 2013) Kişilik bozuklukları birbirinden ayrılırken, kesin sınırlar çizilmesi çok zordur. Neredeyse tüm kişilik bozuklukları kişiler arası ilişki zorluklarıyla karakterizedir (Brennan, Shaver, 1998). İlişki zorlukları, kişilik bozukluklarının ortak belirleyici özellikleri olsada; ilişkiler diğer kişilere olan ‘bağımlılık’ çerçevesinde değerlendirildiğinde, bağımlı kişilik bozukluğu ve şizoid kişilik bozukluğu yaşayan kişilerin, zıt uçlarda kümelendiği gözükmektedir. Şizoid karakter, kişilerle etkileşime girmezken, bağımlı karakter kendini diğerlerine muhtaç hissederek (Brennan, Shaver, 1998).

Bağımlı kişilik bozukluğu, DSM-V’de yer alan kişilik bozuklukları tanı grupları arasında yer almaktadır. DSM-V’de, bağımlı kişilik bozukluğu tanı kriterleri; genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, uysal ve yapışkan davranışa ve ayrılma korkusuna yol açacak biçimde kendisine bakılma gereksinmesinin aşırı olması ve DSM-V’de sıralanan kriterlerden 5 tanesinin karşılanması olarak belirlenmiştir. (APA, 2013).

Şizoid kişilik bozukluğu ise DSM-V’de, erken ergenliğin başında başlayan ve toplumsal ilişkilerden kopma ile kişiler arası ortamlarda duygularını sınırlı gösterme ile giden aşağıdakilerden 4 ya da daha çoğunun varlığıyla ortaya çıkan yaygın örüntü olarak nitelendirilmiştir. (APA, 2013)

Bu kişilik yapılanmasındaki kişiler, sosyal hayattan kopuk ve içe dönük kişiler olarak tanımlanabilir. Sosyal beceri eksikliği, toplumdan izole yaşantı, ilişkilerde sıcaklık hissedememe, sınırlı duygulanım ve edilgenlik temel kişilik özellikleridir.

DSM-V'deki kişilik bozukluğu tanı kriterlerini tam olarak karşılamayacak nitelikte olsa da farklı alanlardaki işlevselliklerinde bozulmalara neden olabilecek yoğunlukta, diğerlerine bağımlı ya da diğerlerinden aşırı bağımsız kişilik özelliklerine sahip olan kişilerde de özellikle sağlıklı ilişki kurma, bu ilişkileri sürdürme ve toplumsal düzene ayak uydurma konusunda yoğun sıkıntılı yaşantılar ortaya çıkabilmektedir.

2.3.1.2. Beck'in Kişilik Boyutları Sınıflandırması: Sosyotropi-Otonomi

Benzer şekilde kişilik boyutlarını, pek çok farklı kuramcı farklı değişkenlere göre sınıflandırmışlardır. Kişiliği bağımlılık ve özerklik boyutlarına göre ele alan önemli bilişsel kuramcılardan Beck, kişiliğin iki boyutunu sosyotropi ve otonomi olarak ifade etmiştir.

“Beck'e göre sosyotropi; onay görme, ayrılmaktan kaygı duyma ve diğerlerini memnun etme, otonomi, kişisel başarıya sahip olma, özgür olma ve yalnızlıktan hoşlanma gibi kişilik özellikleri ile tanımlanabilir” (Balık, 2017).

Sosyotropi terimi, duygusal yakınlığa ihtiyaç duyan, eleştirilmeye ve reddedilmeye duyarlı, onaylanma ihtiyacı, sosyal kaygı ve bağımlılık düzeyi yüksek olan kişilik yapılanması için kullanılırken; otonomi terimi, kişisel başarıya verilen önem, yalnızlığa yapılan yatırım, kontrol ihtiyacı, kişilerarası problemler ile şekillenen kişilik boyutu olarak tanımlanabilir. Sosyotropi, kişilerarası ilişkilere aşırı bir yatırım şeklinde nitelendirilirken; otonomi, bireysel başarı ve kontrolle ilgili aşırı bir endişe çerçevesinde nitelendirilir (Sato, McCann, 2007). Sosyotropik bir kişi, kişilerarası ilişkilere yüksek derecede değer verir, başkalarından şevkat ve onay görebilmek için özveriyle hareket eder. Otonomik bir birey ise özerkliğini korumaya ve arttırmaya yönelik yatırım yapar (Bent, 2014).

Yapılan ampirik çalışmalarda sosyotropik ve otonomik kişilerin, kişiler arası ilişkilere dair; algı, kaygı, davranış ve sorunlarının farklılıklar gösterdiği saptanmıştır (Bent, 2014). Beck'e (1987) göre, sosyotropik ya da otonomik kişilik özelliği yüksek olan bireyler, kendi yatırım türlerine tekabül eden bir alanda bir tehdit ya da kayıpla karşı karşıya kaldıklarında depresyona açık olacaklardır (Sato, Gonzalez 2009). Beck (1983), yüksek sosyotropik bireylerin, özellikle kişilerarası bozulma veya kaybı içeren

yaşam olaylarına karşı savunmasız kalacağını; yüksek oranda otonom olan bireylerin ise, hedefe bağlı başarısızlık veya başarı engellerini içeren yaşam olaylarına açık olacağını belirtmiştir (Beck, 2003). Örneğin, birinin hayatında önem verilen bir insanın kaybı, sosyotropik bir bireyde depresyon oluşumuna neden olabilir, ancak özerk bir bireyde böyle bir etkiye sahip olma olasılığı daha düşük olacaktır. Öte yandan, kişisel bir görevi yerine getirmede tekrarlayan başarısızlığın özerk bir bireyde depresyona neden olması sosyotropik bir kişiden daha fazla olabilir (Sato, Gonzalez 2009).

2.4. Bağlanma, Kaygı Düzeyi ve Kişilik Boyutları Arasındaki İlişkiler

2.4.1. Bağlanma ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki

Kişiler arasında farklılık gösteren kaygı düzeylerinin oluşumunda birçok etmenin varlığı sayılabilmektedir. Kişilerin yatkınlıkları, savunma mekanizmaları, bilişsel faktörler, stresli yaşam olayları gibi pek çok değişkenin kaygı ile ilişkisi farklı araştırmalara konu olmuştur. Yine erken dönem bozucu şemalarda, kaygı düzeyindeki değişimler boyutunda sıklıkla çalışılan konulardan biridir. Erken dönem bağlanma modellerinin, içinde kaygı bozukluklarının da olduğu pek çok patolojiyi açıklama konusunda bir anahtar olduğu düşünülmektedir (Simonelli, Ray, Pincus, 2004). Kişinin bağlanma biçimiyle, sağlıklı etkileşim kurma becerisi ve bu etkileşimdeki kaygı seviyesi arasında ilişki vardır. “Yetişkinlerdeki bağlanma biçimleri ile kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar gözden geçirildiğinde güvenli bağlanma biçimine sahip kişilerin hem kaygıya olan hassasiyetlerinin hem de kaygı düzeylerinin korkulu ve saplantılı bağlanma sergileyenlere göre daha düşük olduğu görülmüştür” (akt.Yüksel, 2014).

Bowlby'e göre, çocukların zihinsel şemaları, erken dönem bağlanma figürlerinin tekrarlanan davranış örüntülerine bağlıdır. Hayat boyunca devam eden inanç, tutum ve yakın ilişkilerdeki beklentiler; ilk ilişkilerdeki ebeveyn tutum ve davranışları ile ebeveynlerle çocuk arasındaki etkileşimden kaynaklanmaktadır. Bu inanç, tutum ve beklentiler, Bowlby'ın kuramında aktardığı 'içsel çalışma modelleri'nin içeriğini oluşturmaktadır. “İçsel çalışma modelinde, kişinin zihninde, kendisi ile bağlandığı nesnelere arasındaki etkileşim örüntülerini taşıyan bir harita üzerinde yol bulunur.

Kurama göre anne ve çocuk etkileşimi sürecinde zihin modelinin iki temel şeması, birbirini doğrulayıcı ve tamamlayıcı biçimde gelişir: ‘değerli ben’ ve ‘güvenilir o’ şemaları, yakın ilişkilerde yaşanan bağlanma kaygısı, mesafeyi koruma ve kaçınma davranışı ile ilişkilidir (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011).

Bowlby’ya göre; kişi güvendiği birinin yanındaysa, korku uyandıran bir durumu daha az yoğunlukta hissedebilir ki, bu da büyük ölçüde ilk bağlanma figürlerinin varlığına ya da yokluğuna bağlıdır, çünkü herkesin en güvendiği kişiler ilk bağlanma figürleridir. “Bağlanma figürünün fiili varlığı ya da yokluğu, kişinin potansiyel olarak, tedirgin edici bir olay karşısında alarm durumuna geçmesini ya da sakin kalmasını belirleyen başat bir değişkendir ve hayat boyu devam eder” (Bowlby, 2014).

“Yine yaşamın ilk aylarında başlayan ve hayat boyu devam eden ikinci başat değişken ise kişinin bağlanma figürünün, ihtiyaç anında yanında bulunmasa bile ulaşılabilir oluşuna duyduğu güven ya da güvensizliktir. Yani bağlanma figürünün kolayca bulunabilir, duyarlı ve yanıt veren bir pozisyonda olmasıdır” (Bowlby, 2014).

Kişinin ilk bağlanma yaşadığı bağlanma figürüne dair öngörüsü, yani ulaşılabilir olup olmadığına dair düşüncesi, potansiyel olarak tehlikeli gördüğü bir durumda, korkuyla tepki verip vermemesinin belirleyicisidir. Eğer kişi güvenli bağlanma yaşadıysa ve bağlanma figürünün ulaşılabilir olmasına dair bir endişe taşımıyorsa, hayatının ilerleyen dönemlerinde de potansiyel tehlikeler karşısında daha sakin bir tutum benimseyebilecektir. “Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler daha az duygusal problem deneyimlerken, kaygılı bağlanma stili olan bireylerin daha problemlili olduğu rapor edilmiştir. Özellikle kaygı bozukluklarının sonradan kaygılı bağlanma stiline dönüşen ikircikli/dirençli stilde görülen erken dönem düzenleme becerisindeki eksiklikten kaynaklandığı düşünülmektedir” (akt. İnan, 2015). Güvenli kişiler, stres yaratan faktörleri güvensiz kişilere göre daha az tehditkar olarak yorumlarlar. “Bu kişilerin kendilerinde stres oluşturan durumun nedenleri ile başa çıkabilecekleri konusunda yeteneklerine güvenleri vardır. Duygularını açık bir biçimde ifade ederler. Destek aramayı stres yaratıcı durumlar ile başa çıkmak için bir duygu düzenleme stratejisi olarak kullanırlar” (Kesebir, Kavzoğlu, Üstündağ, 2011). Güvenli bağlanma stili pozitif psikolojik uyumla ilişkilendirilirken, güvensiz bağlanma stilleri de depresyon ve kaygı semptomlarıyla eşleştirilir (Marganska, Gallagher, Miranda,

2013). Güvensiz bağlanma genel kaygı bozukluğu da dahil olmak üzere pek çok kaygı semptomuyla ilişkili bulunmuştur. Araştırmacılar, (Cooper ve arkadaşları, 1998; Wei, Mallinckrodt, Larson, Zakalik, 2005) kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri ile yaşam boyu genel kaygı bozukluğu tanısı arasında ilişki olduğunu saptanmıştır (Marganska, Gallagher, Miranda, 2013).

2.4.1.1. Bağlanma ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Ölçen Araştırmalar

Bağlanma biçimleri ve kaygı arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. Warren, Huston, Egeland ve Sroufe'nin (1997) yaptıkları çalışmada güvensiz bağlanma yaşayan çocuklarda daha sık kaygı bozukluğu görüldüğü saptanmıştır. Patolojik ve normal örneklemelerde yapılan araştırmalarda güvensiz bağlanma yaşayan kişilerin güvenli bağlanma yaşayan kişilere oranla daha fazla kaygı ve depresif belirti gösterdikleri görülmüştür (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009).

Davila ve Beck (2002), 168 kişilik (80 erkek, 88 kadın) bir örneklem üzerinde kaygının kişilerarası ilişkilerle bağıntısını incelemiş ve sosyal kaygının kişilerarası kaçınma ve kişilerarası bağımlılık değişkenleriyle ilişkisini test etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; romantik ilişkilerde bağımlı ve kaçınan stillerdeki bağlanma tarzlarının, sosyal kaygı ile benzersiz bir şekilde ilişkili olduğu bulunurken, diğer bağlanma stillerinde benzer bir ilişki saptanmamıştır (Darcy, Davila, Beck, 2005).

Simonelli, Ray ve Pincus tarafından 2004'de yapılan araştırmada, 1040 kişiden oluşan örneklem üzerinde, yetişkin bağlanma stilleriyle kaygı, endişe ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki ölçülmüştür. Yetişkin Bağlanma Ölçeği, Sürekli Kaygı Envanteri ve Beck Depresyon Envanterinin kullanıldığı çalışmada, varsayımları destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlara göre bağlanma stilleri, kaygı ve endişe düzeyleri ve (birkaç istisna dışında) depresyon düzeyiyle de ilişkili bulunmuştur (Simonelli, Ray, Pincus, 2004).

136 katılımcıdan oluşan bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada, kaygılı/kaçınmacı bağlanma ile güvenli bağlanma geliştiren çocukların ilerleyen dönemlerde geliştireceği kaygı düzeyleri arasındaki farklılığı araştırmak amacıyla, 12 aylık

bebeklere Ainsworth'ün Yabancı Durum Prosedürü uygulanmış ve bu çocukların, 11 yaşına geldiklerinde (SCARED ile) kaygı düzeyleri ölçülmüştür. Güvenli bağlanması olmayan çocukların, güvenli bağlanan çocuklara göre yüksek derecede okul fobisi gösterdikleri, aynı zamanda kararsız bağlanması olan erkek çocukların güvenli bağlanan erkek çocuklara göre daha yüksek sosyal kaygı gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Bar-Haim, Dan, Eshel, SagiSchwartz, 2007).

Marganska, Gallagher ve Miranda (2013) tarafından 284 yetişkinden oluşan örneklem üzerinde yapılan çalışmada, bağlanma stilleri ile depresyon ve yaygın anksiyete bozukluğu arasındaki ilişkide rol alan değişkenleri incelemiştir. Güvenli bağlanma, düşük depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu ve düşük duygu düzensizliği ile ilişkilendirilirken, güvensiz bağlanma stilleri daha yüksek depresyon, yüksek yaygın kaygı bozukluğu semptomları ve daha yüksek duygu düzenleme problemleri ile ilişkili bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; etkin duygu düzenleme stratejileri üretmemek, dürtüsel davranışları kontrol edememek, olumsuz duyguların kabul edilemezliği; kaygı ile bağlanma stilleri arasında aracı değişken rolü oynamaktadır (Marganska, Gallagher, Miranda, 2013).

1026 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan kaygı belirtileri, bağlanma, duygu düzenleme ve belirsizliğe tahammülsüzlük ilişkilerinin incelendiği çalışmada; bağlanma ve kaygı arasındaki ilişkiler ölçülmüş ve güvensiz bağlanma değerindeki yükselmenin sürekli kaygı düzeylerindeki artışı yordadığı saptanmıştır. Kaygı ile güvenli bağlanma arasındaki ilişki ters yönlü ve anlamlı olarak bulunurken, kaygı ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişki ise anlamlı ve pozitif yönlü bulunmuştur (Yüksel, 2014).

Katalan, 2014 yılında 152 katılımcı ile yaptığı çalışmada çocuk yetiştirme tarzlarının ve bağlanma stillerinin, kişinin ilerideki romantik ilişkide doyum ve romantik ilişkide kaygı üzerine etkisini incelenmiştir. Araştırmada, sürekli kaygının ve kayıtsız bağlanma stiline, romantik ilişkide kaygıyı pozitif yönde yordadığı saptanmıştır (Katalan, 2014).

Çeçen (2017), yetişkinlerde bağlanma tarzlarının, sürekli kaygı düzeyi ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelediği çalışmasında bağlanma tarzları ile sürekli kaygı

arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. 48 erkek 65 kadından oluşan 113 katılımcıyla yapılan bu çalışmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin sürekli kaygı düzeyleri, güvenli bağlanma sergilemeyen kişilere oranla daha düşük çıkmıştır (Çeçen, 2017).

Demir tarafında, 2017’de yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde bağlanma modellerinin kaygı seviyeleri ve yetersizlik duyguları ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan bu araştırmada, bireylerin güvenli bağlanma puanları yükseldikçe sürekli kaygı seviyelerinin düştüğü, saplantılı bağlanma puanları yükseldikçe sürekli kaygı seviyelerinin arttığı saptanmıştır (Demir, 2017).

Yılmaz Aydın tarafından 12.ci sınıfa giden çocuk ve annelerinden oluşan 446 kişilik örnekleme, üniversite sınavları için hazırlanmakta olan öğrencilerin sınava ilişkin kaygısı ve bağlanma stilleri ile annelerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve bağlanma stilleri ile sınav kaygısı düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Buna göre güvenli bağlanmaya dair puanlar ile sınav kaygısı negatif yönde; korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanmaya dair puanlar ile sınav kaygısı pozitif yönde hareket etmektedir. (Yılmaz Aydın, 2018).

2.4.2. Bağlanma ile Kişilik Boyutları Arasındaki İlişki

Araştırmalar; bebeğin ilk bağlanmasının, bireyin yetişkinlikteki ilişkileri üzerindeki etkisi kadar, kişilik yapının üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Bağlanma stili, sağlıklı bir kişilik gelişiminin öncülü olabildiği gibi, bir kişilik bozukluğu örüntüsünün nedenleri arasında da olabilir. “Bağlanma kuramı, erken dönem kişilerarası deneyimlerin kişilik ve sosyal işlevsellik üzerine nasıl etki ettiğini açıklamaya çalıştığından kişilik bozukluklarının etiolojisini açıklamakta da kullanılabilir” (akt. İnan, 2015). Araştırmalar, yetişkin bağlanma stilleri ile kişilik bozukluklarının ortak bir altyapıyı paylaştıklarını ortaya koymaktadır. Her iki değişken de geçmiş aile yaşantısı, ebeveyn kaybı, ebeveyn boşanması, çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkilerin güncel temsilleriyle ilişkili bulunmuştur (Brennan, Shaver, 1998). Sayılan bu etmenler ve benzer olumsuz erken dönem yaşantıları, bireyin, kişilik yapının spektrumunda, normal sayılan sınırların dışında bir kişilik örgütlenmesi göstermesine sebep olabilmektedir. Bağlanma ile farklı kişilik bozuklukları ve boyutlarına dair ilişkiyi inceleyen çok sayıda araştırma mevcuttur.

Genel çalışmalara oranla nispeten az sayıdaki amprik çalışmada da sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ile ilişki değişkenleri arasındaki bağintı araştırılmıştır. Bu araştırmalardaki hipotezler; kişilik modelleri ile kişilerarası ilişkilerinin kalite ve sonuçları arasındaki ilişki ile ilgilidir. Bu hipotezler yetişkin bağlanma stillerine dair yapılan çalışmalarla desteklenmiştir. Bu modellerde, kaygılı bağlanma stiline dahil edilen bireylerin; yüksek yakınlık arzusu, ilişkilerde istedikleri ölçüde sevilmeyeceklerine ve terk edileceklerine dair yaşadıkları kaygı ile sosyotropik kişilik özellikleri taşıyan bireylerin benzer tutumları arasındaki bağlantı ortaya koyulmaya çalışılmıştır (Bent, 2014).

Bu araştırmada, özellikle kişiliğin bağımlılık ve özerklik boyutları incelenecek ve bu boyutların belirlenebilmesi için sosyotropi ve otonomi leği kullanılacaktır. Ancak; bağlanma stilleriyle, kişilik boyutlarının arasındaki ilişkinin çok yönlü olarak gösterilebilmesi amacıyla, bu ilişkiyi; farklı kişilik boyutları ve bozuklukları çerçevesinde incelenmiş olan mevcut çalışmalara da yer verilecektir.

2.4.2.1. Bağlanma ve Kişilik Boyutları Arasındaki İlişkiyi len Araştırmalar

Brennan ve Shaver (1998) tarafından yapılan araştırmada, çoğunluğu ergenler ve genç yetişkinlerden oluşan 1407 (587 erkek, 820 kadın) kişilik klinik olmayan bir örneklemede; ebeveynlerin medeni halleri, ebeveyn ölümleri, çocukluk çağında ebeveynlerin tedavi algısı, bağlanma stilleri ve 13 kişilik bozukluğuyla (şizoid, şizotipal, Paranoid, Kaçınmacı, Bağımlı, Obsesif-Kompülsif, Pasif Agresif, Savunmacı (self defeating), Histriyonik, Narsistik, Borderline, Antisosyal ve Sadistik) ilgili anket uygulanmış ve dörtlü bağlanma stili ile 13 ayrı kişilik bozukluğu arasındaki ilişki incelenmiştir. Yüksek kaygılı bağlanma yaşayan korkulu ve saplantılı bağlanma sergileyen gruplarda kişilik bozukluğu gösterme oranının çok yüksek olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada, korkulu bağlananlarla güvenli bağlananlar arasındaki kişilik bozukluğu oluşum oranının 4 kat olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre güvensiz bağlanma ile kişilik bozuklukları ve psikopatoloji oluşumu arasında da orta seviyede örtüşme olduğu belirlenmiştir (Brennan, Shaver, 1998). Kişilik bozuklukları ve bağlanma stillerinin her ikisinin de aile kökenli değişkenlerle ilişkili olduğu ve güvensiz bağlanma ile kişilik bozukluklarının aynı gelişimsel öncülleri paylaşmakta olduğu belirlenmiştir (Brennan, Shaver, 1998).

Kişilik bozuklukları ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi ölçen bir diğer araştırma Erdoğan (2010) tarafından yapılmıştır. 773 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada, güvensiz stilde bağlanan insanlarda (öncelikli olarak saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma) kişilik bozukluğunun daha fazla olduğu saptanmıştır (Erdoğan, 2010).

Literatürde, yetişkinlerde bağlanma stillerinin farklı ölçeklere göre kategorilendirilmiş kişilik boyutlarıyla ilişkilerini ölçen çok sayıda araştırma da yer almaktadır. Shaver ve Brennan (1992) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların bağlanma stilleri; Hazan ve Shaver'ın üçlü bağlanma stillerine göre belirlenirken; kişilik özellikleri, NEO Beş Faktör Kişilik Envanteri kullanılarak belirlenmiş ve bağlanma stilleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılar; düşük nörotisizm, yüksek dışadönüklük skorlarına sahipken, kaygılı deneklerin; nörotisizm, dışadönüklük ve uyumluluk- yumuşakbaşlılıkta kaçınan bağlanma stiline sahip deneklerden daha yüksek skorlar elde ettikleri saptanmıştır (Erişti, 2010).

Saymaz tarafından 2003'de yapılan çalışmada bağlanma stilleri ve kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlanmış ve bu değişkenlerin yaş, cinsiyet ve diğer bireysel faktörlerle ilişkisi de incelenmiştir. Bu çalışmada güvenli bağlanma tarzının, olumluluk ve dışa dönüklükle pozitif yönlü ilişkili olduğu bulunurken, korkulu bağlanma tarzının dışa dönüklük ve duyarlılık faktörleriyle negatif yönlü ilişkisi saptanmıştır. Saplantılı bağlanmanın kararlılık ve bağımsızlıkla pozitif; hoşgörü, dengelilik ve temkinlilikle negatif yönlü ilişkisi bulunmuştur. Kayıtsız bağlanmanın ise dışa dönüklükle pozitif yönlü ilişkisi saptanmıştır (Saymaz, 2003).

Özdemir (2015) hem klinik nitelikli hem de sağlıklı kişilerden oluşan bir örneklem üzerinde depresyon ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerini etkileyen şemaları incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Sosyotropinin; depresyon tanısı almış kişilerde, güçlü terk edilme, güçlü diğeri yönelimlilik şema alanı, onay arayıcılık ve kendini feda şemaları ile sağlıklı kişilerde ise; kendini ortaya koyma ile diğeri yönelimlilik şema alanları, güçlü zedelenmiş özerklik, cezalandırıcılık şemaları, güçlü onay arayıcılık şemaları ile ilişkili olduğu

saptanmıştır. Otonominin ise; depresyon tanısı almış kişilerde, bastırılmışlık şema alanları, zayıf zedelenmiş sınırlar ile güçlü aşırı tetikte olma, terk edilme ve onay arayıcılık, kendini feda, güçlü yetersiz öz denetim, cezalandırıcılık şemaları, sağlıklı kişilere de kendini ortaya koyma ile güçlü zedelenmiş sınırlar ve zayıf zedelenmiş özerklik, bastırılmışlık şema alanları ve aşırı tetikte olma, sosyal izolasyon, yetersiz öz denetim, cezalandırıcılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Özdemir, 2015).

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Örneklem

Örneklemi İstanbul il sınırı içinde yaşayan 18 yaş üstü kadın ve erkeklerden oluşan 500 kişilik bir grubun oluşturması planlanmıştır. 2019 verilerine göre İstanbul'da yaşayan 18 yaşın üzerindeki kişi sayısı 9.387.327'dir. 1 milyonun üzerindeki kitlelerde %5 hata payıyla ulaşılması önerilen örneklem büyüklüğü 400 kişidir ancak örneklemin güvenilirliğinin artırılması için anket 640 kişiye ulaştırılmış, doldurulan anketlerin 503 tanesi geçerli olduğundan araştırma, 503 kişilik örneklem üzerinde yapılmıştır. Anketler elektronik ortamda oluşturulmuş ve verilerin toplanması amacıyla online anket oluşturulan web sitesi üzerinden, 'Google Formlar' uygulaması kullanılmıştır. Anketler; anketi dolduracak katılımcıların e-posta adreslerine direkt mail yoluyla gönderilmiş, bunun yanı sıra anketi dolduracak kişilere anket linkinin bildirilmesi Facebook, Instagram gibi sosyal ağlar yoluyla da yapılmıştır. Sosyal medya ve mail grupları vasıtasıyla da istenilen sayıda katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçlarından biri olan 'Sosyo-demografik Özellikler ve Veri Formunda' yer alacak bilgiler ışığında psikolojik rahatsızlıktan dolayı halihazırda ilaç kullanmakta olan kişiler örneklem dışında tutulmuştur.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu (Ek.1)

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form deneğin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, bebekliğinde bakımının kim\kimler tarafından ve ne kadar süreyle üstlenildiği gibi

kişisel bilgilerin yanı sıra kişilerin daha önce psikolojik bir yardım alıp almadığı ve ilaç kullanımına dair bilgiler yer alacaktır.

3.2.2. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (Ek.2)

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeğini (EBBÖ) Hazan ve Shaver (1987) geliştirmiştir. Bu ölçekteki ilk kısım 3 ayrı ifadeden oluşmaktadır. Mikulincer (1993) ise ölçeğin ikinci kısmını geliştirmiştir ve bu kısımda bütün bağlanma tarzları 5'er maddeyle nitelendirilmiştir. Katılımcılar her madde için 1 ila 7 puan aralığında bir işaretleme yapar ve alınan en yüksek seviyedeki puan kişinin bağlanma tarzını belirlemektedir (Kesebir, Kökçü, Dereboy, 2012).

Ölçeği, ilk kez Sabuncuoğlu ve Berkem (2006) Türkçeye uyarlamış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Ölçek kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinde, iç tutarlılık açısından; kabul edilebilir limitlerdedir (Cronbach alpha 0,61 ve 0,66), ancak bu tutarlılık güvenli bağlanma stili için düşük çıkmıştır (0,42). Bu sebeple, Kesebir, Kökçü ve Dereboy (2012) ölçek için tekrar uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapmışlardır. Bu çalışma esnasında net olarak anlaşılmadığı düşünülen maddeler bölünerek toplam maddelerin sayısı 18'e yükseltilmiştir. Ayrıca, ölçekte kullanılan likert sistemi kaldırılarak cevaplar doğru-yanlış olarak 2 kategoriye ayrılmıştır. Ölçeğin yapısal olarak geçerliliğini ölçmek için faktör analizi yapılmış ve üç ayrı bağımsız faktör olduğu gözlenmiştir. Ölçekte 3.- 4.- 7.- 13.- 14.- 16. maddeler güvenli; 1.- 2.- 5.- 6.- 15.- 17. maddeler kaçınan; 8.- 9.- 10.- 11.- 12.- 18. maddeler ise kararsız-kaygılı bağlanmayı ifade etmektedir. Cronbach alpha değeri ise; güvenli bağlanmada .72, kaçınan bağlanmada .82 ve kararsız-kaygılı bağlanmada .85'dir (Yüksel, 2014).

3.2.3. Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri (Ek.3)

Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanterini Spielberger ve arkadaşları geliştirmiştir. Bu ölçek öz-değerlendirme esasına göre düzenlenmiştir ve kısa maddelerden oluşmaktadır. Öner ve Le Compte (1998) Envanteri Türkçeye uyarlamışlardır. Yapılmış olan güvenilirlik analizleri sonucunda bulunan Cronbach Alfa katsayısı sürekli kaygı ölçeğinde .83-.87 değerleri arasında; durumluk kaygı ölçeğinde .94-.96 değerleri arasındadır. Test tekrar edildiğinde bu iç tutarlılık değerlerinin SKÖ'de .71-

.86 değerleri arasında, DKÖ'de .26-.68 değerleri arasında çıktığı saptanmıştır (Bacanlı, İhsan ve Aslan, 2009). Bu ölçekte değerlendirme sonuçları 20-80 puan aralığında değişmektedir. Puan yüksekliği sürekli kaygı seviyesinin yüksekliği ifade etmektedir.

3.2.4. Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği (Ek.4)

Otonomi ve Sosyotropi Ölçeğini Beck ve arkadaşları geliştirmiştir. Ölçekte likert sistem kullanılmıştır. Ölçekte bulunan 60 ayrı madde için 1 ila 5 puan aralığında bir işaretleme yapılmaktadır. Savaşır ve şahin (1997) ölçeğin Türkçeye uyarlanması yapmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları sonucunda, yapılmış olan güvenilirlik analizleri sonucunda bulunan Cronbach Alfa katsayısı sosyotropi boyutunda .70 değerlerinde, otonomi boyutunda .81 değerinde bulunmuştur. Ölçeğe geçerlik çalışması yapılmış ve faktör analizi uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda; sosyotropi boyutunun, ayrılıkla ilgili kaygıyı, diğerlerini memnun etme konusundaki kaygıyı ve onaylanma kaygısını ölçtüğü aynı zamanda hasta olan ve olmayan grupları ayırdığı saptanmıştır. Otonomi boyutunun ise, yalnızlık konusunda hoşnutluk, bireysel başarı ve bağımsızlık dinamiklerini ölçtüğünü ve hasta olan-olmayan gruplarda ayrıma gitmediğini saptamışlardır (Bacanlı, İhsan ve Aslan, 2009).

3.3 Araştırmanın Deseni

Bu çalışmaya İstanbul il sınırı içinde yaşayan ve rastgele seçilen 503 birey katılmıştır. Çalışma bireylerin bebeklik ve erken çocukluktaki bağlanma stillerinin, yetişkinlikteki sürekli kaygı düzeyleri ve sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ile ilişkisini göstermek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın modelini ise ilişkisel tarama modelidir.

3.4. Verilerin Analizi

Veri toplama esnasında edinilmiş olan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve bu verilerin istatistiki analizi için SPSS 25 programı kullanılmıştır.

Analiz öncesinde, araştırmadaki değişkenlerin örneklem grubunda normallik dağılımı gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Shapiro-Wilk testi yapılmıştır. Bu test

sonucunda Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeğinin (S-W= .973, Sd.=503, p=.000), Sürekli Kaygı Ölçeğinin (S-W= .975, Sd.= 503, p=.001) ve Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeğinin (S-W= .953, Sd.= 503, p=.000) normal olarak dağılım göstermediği saptanmıştır.

Veri analizi esnasında temel alınmış olan güvenilirlik düzeyi %95'dir. Niceliksel verilerin kıyaslanmasında parametrik olmayan iki ayrı grup arasındaki farklılığın değerlendirilmesi non-parametrik bir yöntemle (Mann Withney U testi) yapılmıştır. Parametrik olmayan ikiden çok grup olması durumunda; gruplar arasındaki kıyaslamalarda Kruskal Wallis testinden faydalanılmıştır. Araştırmanın bağımlı-bağımsız değişken ilişkileri ise Spearman korelasyon tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklerin birbirine etkisi çoklu doğrusal regresyon ile test edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Özelliklere Dair Bulgular

Bu bölümde demografik bilgi formundan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 1. Örneklemenin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		F	%
İstanbul'da mı yaşıyorsunuz?	Evet	503	100,0
Cinsiyet		137	21,4
	Erkek	131	26,0
	Kadın	372	74,0
Yaş	18-25	129	25,6
	26-30	81	16,1
	31-35	77	15,3
	35 ve üzeri	215	42,7
	Toplam	502	98,8
Kayıp		1	0,2
Toplam		503	100,0
Eğitim Durumu			
	İlköğretim mezunu	10	2,0
	Lise mezunu	65	12,9
	Üniversite öğrencisi	117	23,3
	Üniversite mezunu ve üzeri	311	61,8
Toplam	503	100,0	
Medeni Durum			
	Bekar	284	56,5

Tablo 1 (devamı)	Boşanmış	38	7.6
	Evli	181	36.0
	Toplam	503	100,0
Kiminle yaşıyorsunuz			
	Ailemle	125	24.9
	Annemle birlikte	24	4.8
	Arkadaşımle birlikte	50	9.9
	Babamla birlikte	4	0,8
	Eşimle birlikte	172	34.2
	Sevgilimle birlikte	27	5.4
	Yakın akrabalarımle	8	1,6
	Yalnız	93	18.5
	Toplam	503	100,0
Aile Tipi			
	Boşanmış aile	47	9.2
	Çekirdek aile	363	72.2
	Ebeveynlerden birinin ölmüş olduğu aile	21	4.2
	Evlat edinilme	1	0,2
	Geniş aile	68	13.5
	Üvey anne-baba	3	0,6
	Toplam	503	100,0
Yaşamın İlk 3 Yılı Anne Baba Ayrılık			
	Evet	81	16.1
	Hayır	422	83,9
	Toplam	503	100,0
Anne Sevgi			
	Evet	409	81.3
	Hayır	94	18,7
	Toplam	503	100,0
Baba Sevgi			
	Evet	371	73.8
	Hayır	132	73.8
	Toplam	503	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunun %100.0'ı İstanbul'da yaşıyor, %26,0'ı erkek, %74,0'ı kadın, %25,6'sı 18 ile 25 yaş aralığında, %16,1'i 26 ile 30 yaş aralığında, %15,3'ü 31 ile 35 yaş aralığında, %42,7'si 35 yaş ve üzerinde,

%2,0'ı ilköğretim mezunu, %12,9'u lise mezunu, %23,3'ü lisans öğrencisi, %61,8'i lisans mezunu ve üzeri, %56,5'i bekar %7,6'sı boşanmış, %36,0'ı evli, %24,9'u ailesiyle yaşıyor, %4,8'i annesiyle yaşıyor, %9,9'u arkadaşıyla yaşıyor, %0,8'i babasıyla yaşıyor, %34,2'si eşiyle birlikte yaşıyor, %5,4'ü sevgilisiyle birlikte yaşıyor, %1,6'sı yakın akrabalarıyla birlikte yaşıyor, %18,5'i yalnız yaşıyor, %9,1'i boşanmış aile, %72,2'si çekirdek aile, %4,2'si ebeveyni ölmüş aile, %0,2'si evlat edinilme, %13,5'i geniş aile, %0,6'sı üvey anne baba, %83,9'u yaşamının ilk yılında anne yada babadan ayrılmamış, %16,1'i yaşamının ilk 3 yılında anne yada babasında ayrılmıştır, %81,3'ü çocukluk ve ya gençlikte anneden sevgi görmüş, %18,7'si çocukluk ve ya gençlikte anneden sevgi görmemiş, %73,8'i çocukluk veya gençlikte babadan sevgi görmüş, %26,2'si çocukluk ve ya gençlikte babadan sevgi görmemiştir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

		F	%
Anne Şiddet	Hayır	292	58,1
	Evet	211	41,9
	Toplam	503	100,0
Baba Şiddet	Hayır	312	62,0
	Evet	191	38,0
	Toplam	503	100,0
Baba Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	8	1,6
	İlkokul Mez.	198	39,4
	Lise Mez.	155	30,8
	Lisans Mez. ve Üzeri	142	28,2
	Toplam	503	100,0
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	38	7,6
	İlkokul Mez.	245	48,7
	Lise Mez.	140	27,8
	Lisans Mez. ve Üzeri	80	15,9
	Toplam	503	100,0
Geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek	Evet	140	27,8
	Hayır	363	72,2
	Toplam	503	100,0
Tanımlar	Anksiyete	40	9,1

Tablo 2 (devamı)

	Bipolar bozukluk	4	0,9
	Boşanma sonrası destek	1	0,4
	Yeme bozukluğu	3	0,8
	DEHB	3	0,8
	Depresyon	55	12,2
	Epilepsi	1	0,4
	Öfke kontrolü	3	0,8
	Panik atak	17	3,9
	Psikonevroz	1	0,4
	Uyku düzensizliği	2	0,6
	Toplam	503	100,0
Şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek	Evet	42	8,3
	Hayır	461	91,7
	Toplam	503	100,0
Tanımlar	Anksiyete	8	2,7
	Bipolar bozukluk	3	0,7
	Borderline	1	0,4
	Yeme bozukluğu	1	0,4
	DEHB	2	0,6
	Depresyon	14	3,6
	Öfke kontrolsüzlüğü	2	0,6
	Panik atak	3	0,8
	Uyku bozukluğu	1	0,4
	Toplam	503	100,0

Tabloda görüldüğü üzere, örneklem grubunun %58,1'i anne tarafından şiddet görmemiş, %41,9'u anne tarafından şiddet görmüş, %62,0'ı baba tarafından şiddet görmemiş, %38,0'ı baba tarafından şiddet görmüş, baba eğitim durumunun %1,6'sı okur-yazar olmayan, %39,4'ü ilkökul mezunu, %30,8'i lise mezunu, %28,2'si lisans mezunu ve üzeri, anne eğitim durumunun %7,6'sı okur-yazar olmayan, %48,7'si ilkökul mezunu, %27,8'i lise mezunu, %15,9'u lisans mezunu ve üzeri, %27,8'i geçmişte psikiyatrik tanı için destek almış, %72,2'si geçmişte psikiyatrik tanı için destek almamış, geçmişte tanı alanların %9,1'i anksiyete, %0,9'u bipolar, %0,4'ü

boşanma sonrası destek, %0,8'i yeme bozukluğu, %0,8'i DEHB, %12,2'si depresyon, %0,4'ü epilepsi, %0,8'i öfke kontrolü, %3,9'u panik atak, %0,4'ü psikonevroz, %0,6'sı uyku bozukluğu, %8,3'ü şuanda psikiyatrik tanı için destek almaktadır, %91,7'si şuanda psikiyatrik tanı için destek almamaktadır, Şu anda psikiyatrik tanı alanların, %2,7'si anksiyete, %0,7'si bipolar bozukluk, %0,4'ü borderline kişilik bozukluğu, %0,4'ü yeme bozukluğu, %0,6'sı DEHB, %3,6'sı depresyon, %0,6'sı öfke kontrolsüzlüğü, %0,8'i panik atak, %0,4'ü uyku bozukluğudur.

4.2. Örneklemin Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçeklerinde Aldıkları Puan Ortalamaları

Tablo 3. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	503	0,4591	0,12273
Güvenli Bağlanma	503	0,5802	0,26274
Kaçıngan Bağlanma	503	0,4685	0,25972
Kaygılı Bağlanma	503	0,3287	0,27630

Tabloda görüldüğü üzere, erişkin bağlanma biçimleri ölçeği ortalaması 0.45 (ss=0,12)'dir. Güvenli bağlanma alt boyutunun ortalaması 0,58 (ss=0,26)'dir. Kaçıngan bağlanma alt boyutunun ortalaması 0,46 (ss=0,25)'dir. Kaygılı bağlanma 0,32 (ss=0,27)'dir.

Tablo 4. Sürekli Kaygı Ölçeğinin Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Sürekli Kaygı Ölçeği	503	2,3137	0,30154

Tabloda görüldüğü üzere, sürekli kaygı ölçeğinin ortalaması 2,31 (ss=0,30)'dir.

Tablo 5. Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutlarının Betimsel İstatistikleri

	N	\bar{X}	Ss.
Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği	503	3,0796	0,65572
Sosyotropi	503	2,8102	0,73619
Otonomi	503	3,4022	0,78746

Tabloda görüldüğü üzere, Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ortalaması 3,07 (ss=0,65)'dir. Sosyotropi alt boyutunun ortalaması 2,81 (ss=0,73)'dir. Otonomi alt boyutunun ortalaması 3,40 (ss=0,78)'dir

4.3. Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçekleri Puanları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Araştırmanın bu bölümünde, Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçeklerinden alınacak puanlar ile ilgili olduğu düşünülen demografik form değişkenleri arasındaki ilişki anlamlılığını ölçen test sonuçları yer almaktadır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 6. Örneklem Cinsiyet Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek Amacıyla Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Sürekli Kaygı	Kadın	372	263,56	98045,50	20064,500	28710,500	-3,012	0,003
	Erkek	131	219,16	28710,50				
	Toplam	503						

Örneklem grubuna ait sürekli kaygı ölçeği puanlarında, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla, non-parametrik

Mann Whitney-U testi yapılmış ve test neticesinde, $p < 0,05$ düzeyinde ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın kadın grubu lehine olduğu saptanmıştır.

4.3.2. Medeni Durum Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki

Çalışmada medeni durum değişkeninin hem erişkin bağlanma biçimleri ve alt ölçekleriyle hem de sürekli kaygıyla arasındaki ilişkiyi ölçen test sonuçlarına yer verilecektir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Medeni Durum Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	X ²	Sd.	P
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	Bekar	284	270,71	14,986	2	0,001
	Evli	181	218,83			
	Boşanmış	38	270,13			
	Toplam	503				
Güvenli Bağlanma	Bekar	284	239,67	13,439	2	0,001
	Evli	181	280,97			
	Boşanmış	38	206,12			
	Toplam	503				
Kaçıngan Bağlanma	Bekar	284	261,57	7,784	2	0,020
	Evli	181	229,83			
	Boşanmış	38	286,07			
	Toplam	503				
Kaygılı Bağlanma	Bekar	284	278,48	33,584	2	0,000
	Evli	181	202,95			
	Boşanmış	38	287,71			
	Toplam	503				

Tablodan anlaşılacağı gibi erişkin bağlanma biçimleri ölçeği sıralama ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde medeni durum gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=14,986$ sd=2; $p<0,1$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, bekar grupla evli grup kıyaslandığında bekar grubun lehinde ($U=20413,00$; $z=-3,777$, $p<0,01$); evli grupla boşanmış grup kıyaslandığında boşanmış grubun lehinde ($U=2724,50$; $z=-2,032$, $p<0,05$) olduğu belirlenmiştir.

Erişkin bağlanma biçimi alt ölçekleri; güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutlarının sıralama ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi yapılmış ve test neticesinde medeni durum gruplarında sıralama ortalamaları arasında saptanan fark her üç alt boyut açısından da anlamlı bulunmuştur. (Güvenli Bağlanma ($\chi^2=13,439$ sd=2; $p<01$), Kaçınan Bağlanma ($\chi^2=7,784$ sd=2; $p<05$), Kaygılı Bağlanma ($\chi^2=33,584$ sd=2; $p<01$.) Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; güvenli bağlanma boyutunda farklılığın bekar grup ile evli grup kıyaslandığında evli olan grup lehine gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=21518,50$; $z=-3,00$, $p<0,01$). Analizlerin sonucunda farklılığın evli olan grupla boşanmış olan grup kıyaslandığında evli grubun lehinde olduğu belirlenmiştir ($U=2378,50$; $z=-3,038$, $p<0,01$) Kaçınan bağlanma alt boyutunda farklılığın bekar grup ile evli grup kıyaslandığında bekar grup lehinde ($U=22478,00$; $z=-2,319$, $p<0,05$); evli grup ile boşanmış grup kıyaslandığında boşanmış grup lehinde ($U=2649,50$; $z=-2,262$, $p<0,05$) olduğu belirlenmiştir.

Kaygılı bağlanma alt boyutunda, farklılığın bekar grup ile evli grup kıyaslandığında bekar grup lehinde ($U=17979,50$; $z=-5,575$, $p<0,01$); evli grup ile boşanmış grup

kıyaslandığında boşanmış grup lehinde ($U=2284,00$; $z=-3.346$, $p<0.01$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Örneklem Grubunun Medeni Durum Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	X ²	Sd.	p
Sürekli	Bekar	284	266,36	6,453	2	0,040
	Kaygı	181	234,56			
	Boşanmış	38	227,78			
	Toplam	503				

Tablodan anlaşılacağı gibi sürekli kaygı ölçeği sıralama ortalamalarında medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde medeni durum gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($x^2=6.453$ $sd=2$; $p<05$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, bekar grupla evli grup kıyaslandığında bekar grubun lehinde ($U=22450,50$; $z=-2.305$, $p<0.05$) olduğu belirlenmiştir.

4.3.4. Aile Tipi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki

Çalışmada aile tipi değişkeninin hem erişkin bağlanma biçimleri ve alt ölçekleriyle hem de sürekli kaygıyla arasındaki ilişkiyi ölçen test sonuçlarına yer verilecektir.

Tablo 9. Örneklem Grubunun Aile Tipi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	X ²	Sd.	P
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	Çekirdek Aile	363	243,46	11,491	5	0,042
	Geniş Aile	68	244,18			
	Boşanmış Aile	46	289,54			
	Ebeveyni vefatı	21	330,38			
	Evlat edinilme	1	154,5			
	Üvey anne-baba	3	287,17			
	Toplam	502				
	Güvenli Bağlanma	Çekirdek Aile	363	251,02	5,293	5
Geniş Aile		68	269,32			
Boşanmış Aile		46	236,98			
Ebeveyn vefatı		21	217,74			
Evlat edinilme		1	202,5			
Üvey anne-baba		3	380,83			
Toplam		502				
		Çekirdek Aile	363	252,23	10,091	5
	Geniş Aile	68	219,15			
	Boşanmış Aile	46	267,64			
	Ebeveyn vefatı	21	314,93			
	Evlat edinilme	1	374			
	Üvey anne-baba	3	164,67			
	Toplam	502				
		Çekirdek Aile	363	241,48	14,811	5
Geniş Aile		68	251,63			
Boşanmış Aile		46	298,03			
Ebeveyni vefatı		21	328,38			
Evlat edinilme		1	56			
Üvey anne-baba		3	274,83			
Toplam		502				

Tablodan anlaşılacağı gibi erişkin bağlanma biçimleri ölçeği sıralama ortalamalarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde kişinin büyüdüğü aile tipi gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=11.491$ sd=5; $p<0.05$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, çekirdek ailede büyüyen grup ile boşanmış ailede büyüyen grup kıyaslandığında boşanmış ailede büyüyen grup lehinde ($U=6833,00$; $z=-2.025$, $p<0.05$); çekirdek ailede büyüyen grup ile ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde ($U=2500,50$; $z=-2.674$, $p<0.01$); geniş ailede büyüyen grup ile ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde ($U=455,00$; $z=-2.528$, $p<0.05$) olduğu belirlenmiştir.

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun güvenli bağlanma puanlarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun kaçınan bağlanma puanlarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kaygılı bağlanma alt boyutu sıralama ortalamalarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde medeni durum gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=14,811$ sd=5; $p<0.05$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann

Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, çekirdek ailede büyüyen grup ile boşanmış ailede büyüyen grup kıyaslandığında boşanmış ailede büyüyen grup lehinde ($U=6480,00$; $z=-2.523, p<0.05$); çekirdek ailede büyüyen grup ile ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde ($U=2504,00$; $z=-2.697, p<0.01$); geniş ailede büyüyen grup ile ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde ($U=484,00$; $z=-2.267, p<0.05$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Örneklem Grubunun Aile Tipi Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	x^2	Sd.	p
Sürekli Kaygı	Çekirdek Aile	363	240,54	11,961	5	0,035
	Geniş Aile	68	287,79			
	Boşanmış Aile	46	285,02			
	Ebeveyn vefatı	21	228,21			
	Evlat edinilme	1	325,50			
	Üvey anne-baba	3	379,50			
	Toplam	502				

Tablodan anlaşılacağı gibi sürekli kaygı ölçeği sıralama ortalamalarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde kişinin büyüdüğü aile tipi gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($x^2=11.9611$ $sd=5$; $p<05$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili

kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, çekirdek ailede büyüyen grup ile geniş ailede büyüyen grup kıyaslandığında geniş ailede büyüyen grup lehinde ($U=10027,00$; $z=-2.460$, $p<0.05$) olduğu belirlenmiştir.

4.3.5. Örneklem Grubunun Kiminle Yaşadığı Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Bu bölümde araştırmaya dahil olan kişilere dair erişkin bağlanma stillerinin, erişkinlik döneminde yaşamlarını sürdürdükleri kişilerle ilişkisinin varlığını saptamak için yapılan testlerin sonuçları paylaşılacaktır.

Tablo 11. Örneklem Grubunun Kiminle Yaşadığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	N	S.O	X ²	Sd.	P	
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	Yalnız	93	271,49	22,839	7	0,002
	Ailemle	125	250,09			
	Annemle birlikte	24	315,65			
	Babamla birlikte	4	335			
	Eşimle	172	218,52			
	Arkadaşımle birlikte	50	276,69			
	Yakın akrabalarımle	8	356,81			
	Sevgilimle	27	261,35			
	Toplam	503				
Güvenli Bağlanma	Yalnız	93	236,09	17,24	7	0,016
	Ailemle	125	243,52			
	Annemle birlikte	24	238,9			
	Babamla birlikte	4	412,25			
	Eşimle	172	278,09			
	Arkadaşımle birlikte	50	226,93			
	Yakın akrabalarımle	8	164,56			
	Sevgilimle	27	240,09			
	Toplam	503				

Tablo 11
(devamı)

Kaçınan Bağlanma	Yalnız	93	268,87	11,048	7	0,137
	Ailemle	125	257,27			
	Annemle birlikte	24	288,13			
	Babamla birlikte	4	179,88			
	Eşimle	172	232,53			
	Arkadaşımla birlikte	50	269,44			
	Yakın akrabalarımle	8	318,81			
	Sevgilimle	27	219,98			
	Toplam	503				
Kaygılı Bağlanma	Yalnız	93	280,68	44,1	7	0
	Ailemle	125	255,37			
	Annemle birlikte	24	311,63			
	Babamla birlikte	4	275			
	Eşimle	172	201,73			
	Arkadaşımla birlikte	50	279,5			
	Yakın akrabalarımle	8	402			
	Sevgilimle	27	306,09			
	Toplam	503				

Tablodan anlaşılacağı gibi erişkin bağlanma biçimleri ölçeği sıralama ortalamalarında kişinin kiminle yaşadığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde kişinin büyüdüğü aile tipi gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=22,839$ $sd=7$; $p<01$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, yalnız yaşayan grup ile eşiyile yaşayan grup kıyaslandığında yalnız yaşayan grup lehinde ($U=6330.50$; $z=-2.826$, $p<0.01$); ailesi ile yaşayan grup ile annesiyle yaşayan grup kıyaslandığında annesi ile yaşayan grup lehinde ($U=1108.50$; $z=-2.041$, $p<0.05$); ailesiyle yaşayan grup ile yakın akrabalarıyla yaşayan grup kıyaslandığında yakın akrabalarıyla yaşayan grup lehinde ($U=292.00$; $z=-1.987$, $p<0.05$); annesiyle yaşayan grup ile eşiyile yaşayan grup kıyaslandığında annesiyle yaşayan grup lehinde ($U=1258.50$; $z=-3.124$, $p<0.01$).); arkadaşıyla yaşayan grup ile eşiyile yaşayan grup

kıyaslandığında arkadaşıyla yaşayan grup lehinde ($U=3281.00$; $z=-2,574$, $p<0.01$); yakın akrabasıyla yaşayan grup ile eşiyle yaşayan grup kıyaslandığında yakın akrabasıyla yaşayan grup lehinde ($U=301.50$; $z=-2,709$, $p<0.01$) olduğu belirlenmiştir.

Tablodan anlaşılacağı gibi güvenli bağlanma alt boyutunun sıralama ortalamalarında kişinin kiminle yaşadığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde kişinin büyüdüğü aile tipi gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=17,240$ $sd=7$; $p<0.05$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, yalnız yaşayan grup ile babasıyla birlikte yaşayan grup kıyaslandığında babasıyla birlikte yaşayan grup lehinde ($U=58,00$; $z=-2.359$, $p<0.05$); yalnız yaşayan grup ile eşiyle yaşayan grup kıyaslandığında eşiyle yaşayan grup lehinde ($U=6663.50$; $z=-2.2786$, $p<0.05$); ailesi ile yaşayan grup ile babasıyla yaşayan grup kıyaslandığında babasıyla yaşayan grup lehinde ($U=83.00$; $z=-2.305$, $p<0.05$); ailesi ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında eşi ile yaşayan grup lehinde ($U=9269.50$; $z=-2.059$, $p<0.05$); annesi ile yaşayan grupla babası ile yaşayan grup kıyaslandığında babası ile yaşayan grup lehinde ($U=12.00$; $z=-2.425$, $p<0.05$); babası ile yaşayan grupla arkadaşı ile yaşayan grup kıyaslandığında babası ile yaşayan grup lehinde ($U=29.50$; $z=-2.363$, $p<0.05$); babası ile yaşayan grupla yakın akrabası ile yaşayan grup kıyaslandığında babası ile yaşayan grup lehinde ($U=2.00$; $z=-2.412$, $p<0.05$); babası ile yaşayan grupla yakın sevgilisi ile yaşayan grup kıyaslandığında babası ile yaşayan grup lehinde ($U=20.00$; $z=-2.032$, $p<0.05$); arkadaşı ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında eşi ile yaşayan grup lehinde ($U=3434.00$; $z=-2,201$, $p<0.05$); yakın akrabası ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında eşi ile yaşayan grup lehinde ($U=385.00$; $z=-2,139$, $p<0.01$) olduğu belirlenmiştir.

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun kaçınan bağlanma alt boyutunu puanlarında kişinin kiminle yaşadığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup

oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kaygılı bağlanma alt boyutunun sıralama ortalamalarında kişinin büyüdüğü aile tipi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde kişinin büyüdüğü aile tipi gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=44,100$ $sd=7$; $p<01$). Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, yalnız yaşayan grupla eşiyile yaşayan grup kıyaslandığında yalnız yaşayan grup lehinde ($U=5526,00$; $z=-4,254$, $p<0,01$); yalnız yaşayan grupla yakın akrabalarıyla yaşayan grup kıyaslandığında yakın akrabalarıyla yaşayan grup lehinde ($U=193,00$; $z=-2,277$, $p<0,05$); ailesi ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında ailesi ile yaşayan grup lehinde ($U=8433,50$; $z=-3,254$, $p<0,01$); ailesi ile yaşayan grupla yakın akrabaları ile yaşayan grup kıyaslandığında yakın akrabaları ile yaşayan grup lehinde ($U=206,00$; $z=-2,832$, $p<0,01$); annesi ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında annesi ile yaşayan grup lehinde ($U=1132,00$; $z=-3,685$, $p<0,01$); arkadaşı ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında arkadaşı ile yaşayan grup lehinde ($U=3002,50$; $z=-3,336$, $p<0,01$); yakın akrabası ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında yakın akrabası ile yaşayan grup lehinde ($U=138,00$; $z=-3,936$, $p<0,01$); sevgilisiyle ile yaşayan grupla eşi ile yaşayan grup kıyaslandığında sevgilisi ile yaşayan grup lehinde ($U=1348,00$; $z=-3,604$, $p<0,01$) olduğu belirlenmiştir.

4.3.6. Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Bu bölümde erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları ile yaşamının ilk 3 yılında anne baba ayrılığı yaşamının ilişkisini incelemek amacıyla yapılmış olan test sonuçlarına yer verilecektir.

Tablo 12. Örneklem Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Erişkin	Hayır	422	249,07	105107,00	15854,000	105107,000	-1,042	0,298
Bağlanma	Evet	81	267,27	21649,00				
Biçimleri	Toplam	503						
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	422	258,68	109163,50	14271,500	17592,500	-2,391	0,017
Bağlanma	Evet	81	217,19	17592,50				
	Toplam	503						
Kaçıngan	Hayır	422	246,56	104047,50	14794,500	104047,500	-1,948	0,051
Bağlanma	Evet	81	280,35	22708,50				
	Toplam	503						
Kaygılı	Hayır	422	247,48	104437,00	15184,000	104437,000	-1,622	0,105
Bağlanma	Evet	81	275,54	22319,00				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanlarında, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Örneklem grubunun güvenli bağlanma, kaçıngan bağlanma ve kaygılı bağlanma puanlarında, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmıştır ve örneklem grubunun güvenli bağlanma puanlarında, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı yaşamayan grup lehinde $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Örneklem grubunun kaçıngan bağlanma ve kaygılı

bağlanma puanları, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkenine göre $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

4.3.7. Çocuklukta ve Ya Gençlikte Anne Sevgisi Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 13. Örneklem Çocuklukta ve Ya Gençlikte Anne Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	p
Erişkin	Hayır	94	266,30	25032,50	17878,500	101723,500	-1,067	0,286
Bağlanma	Evet	409	248,71	101723,50				
Biçimleri	Toplam	503						
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	94	206,99	19457,00	14992,000	19457,000	-3,383	0,001
Bağlanma	Evet	409	262,34	107299,00				
	Toplam	503						
Kaçınan	Hayır	94	286,57	26937,50	15973,500	99818,500	-2,600	0,009
Bağlanma	Evet	409	244,06	99818,50				
	Toplam	503						
Kaygılı	Hayır	94	282,97	26599,00	16312,000	100157,000	-2,335	0,020
Bağlanma	Evet	409	244,88	100157,00				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan puanlarda, anne sevgisi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Örneklem grubunun bağlanma puanlarında, anne sevgisi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde örneklemin güvenli bağlanma

puanlarında, çocukluk veya gençlikte anne sevgisi alan grup lehinde $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmıştır. Örneklem grubunun kaçınan bağlanma puanlarında, çocukluk veya gençlikte anne sevgisi almayan grup lehinde $p < 0,01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, çocukluk veya gençlikte anne sevgisi almayan grup lehinde $p < 0,05$ düzeyinde bir fark saptanmıştır. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır.

4.3.8. Çocuklukta veya Gençlikte Baba Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 14. Örneklem Çocuklukta veya Gençlikte Baba Sevgisi Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Erişkin	Hayır	132	276,08	36443,00	21307,000	90313,000	-2,236	0,025
Bağlanma	Evet	371	243,43	90313,00				
Biçimleri	Toplam	503						
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	132	227,39	30015,50	21237,500	30015,500	-2,301	0,021
Bağlanma	Evet	371	260,76	96740,50				
	Toplam	503						
Kaçınan	Hayır	132	281,09	37104,00	20646,000	89652,000	-2,722	0,006
Bağlanma	Evet	371	241,65	89652,00				
	Toplam	503						
Kaygılı	Hayır	132	282,24	37256,00	20494,000	89500,000	-2,837	0,005
Bağlanma	Evet	371	241,24	89500,00				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden aldıkları puanlarda, baba sevgisi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, çocukluk veya gençlikte baba sevgisi alan grup lehinde $p < 0,05$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun bağlanma puanlarında, çocuklukta veya gençlikte

baba sevgisi değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde örneklemin güvenli bağlanma puanlarında, çocukluk veya gençlikte baba sevgisi alan grup lehinde $p<0.05$ düzeyinde bir fark saptanmıştır. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun kaçınan bağlanma puanlarında, çocukluk veya gençlikte baba sevgisi almayan grup lehinde $p<0.01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, çocukluk veya gençlikte baba sevgisi almayan grup lehinde $p<0.01$ düzeyinde bir fark saptanmıştır. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır.

4.3.9. Anne Tarafından Şiddet Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 15. Örneklem Anne Tarafından Şiddet Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	p
Erişkin	Hayır	292	237,63	69388,00	26610,000	69388,000	-2,631	0,009
Bağlanma	Evet	211	271,89	57368,00				
Biçimleri	Toplam	503						
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	292	258,49	75478,00	28912,000	51278,000	-1,196	0,232
Bağlanma	Evet	211	243,02	51278,00				
	Toplam	503						
Kaçınan	Hayır	292	247,24	72195,00	29417,000	72195,000	-0,878	0,380
Bağlanma	Evet	211	258,58	54561,00				
	Toplam	503						
Kaygılı	Hayır	292	229,42	66991,50	24213,500	66991,500	-4,177	0,000
Bağlanma	Evet	211	283,24	59764,50				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri puanlarında, anne tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde gruplar karşılaştırıldığında anne tarafından şiddet gören grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun, güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma puanlarında, anne tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu testler neticesinde;

Örneklem grubunun güvenli bağlanma puanları, anne tarafından şiddet değişkenine göre ise $p > 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Örneklem grubunun kaçınan bağlanma puanları, anne tarafından şiddet değişkenine göre ise $p > 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, anne tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde gruplar karşılaştırıldığında anne tarafından şiddet gören grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır.

4.3.10. Baba Tarafından Şiddet Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 16. Örneklem Baba Tarafından Şiddet Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	p
Erişkin	Hayır	312	243,68	76027,00	27199,000	76027,000	-1,656	0,098
	Bağlanma	Evet	191	265,60	50729,00			
	Biçimleri	Toplam	503					
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	312	262,14	81789,00	26631,000	44967,000	-2,032	0,042
	Bağlanma	Evet	191	235,43	44967,00			
		Toplam	503					
Kaçıngan	Hayır	312	239,90	74849,00	26021,000	74849,000	-2,426	0,015
	Bağlanma	Evet	191	271,76	51907,00			
		Toplam	503					
Kaygılı	Hayır	312	243,01	75819,00	26991,000	75819,000	-1,807	0,071
	Bağlanma	Evet	191	266,69	50937,00			
		Toplam	503					

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden aldıkları puanlarda, baba tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Örneklem grubunun güvenli bağlanma puanlarında, baba tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde gruplar karşılaştırıldığında baba tarafından şiddet görmeyen grup lehinde $p<0.01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun

kaçıngan bağlanma puanlarında, baba tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde gruplar karşılaştırıldığında baba tarafından şiddet gören grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde bir fark bulunmuştur. Bulunan fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, baba tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p > 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.3.11. Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Tablo 17. Örneklem Grubunun Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	X ²	Sd.	p
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	Okur-Yazar Değil	38	224,29	4,197	3	0,241
	İlkokul Mezunu	245	251,47			
	Lise Mezunu	140	268,94			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	80	237,13			
	Toplam	503				
Güvenli Bağlanma	Okur-Yazar Değil	38	211,75	8,289	3	0,04
	İlkokul Mezunu	245	241,8			
	Lise Mezunu	140	275,11			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	80	261,89			
	Toplam	503				
Kaçıngan Bağlanma	Okur-Yazar Değil	38	279,26	7,368	3	0,061
	İlkokul Mezunu	245	264,43			
	Lise Mezunu	140	238,24			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	80	225,08			
	Toplam	503				
Kaygılı Bağlanma	Okur-Yazar Değil	38	237,7	1,324	3	0,724
	İlkokul Mezunu	245	249,02			
	Lise Mezunu	140	262,78			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	80	249,05			
	Toplam	503				

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeklerinden aldıkları puanlarda, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablodan anlaşılacağı gibi güvenli bağlanma alt boyutu sıralama ortalamalarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde anne eğitim durumu gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=8.239$ $sd=3$; $p<0,05$).

Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, okur yazar olmayan grupla lise mezunu grup kıyaslandığında lise mezunu grup lehinde ($U=1998,00$; $z=-2,387$, $p<0,05$); ilkökul mezunu grupla lise mezunu grup kıyaslandığında lise mezunu grup lehinde ($U=14877,00$; $z=-2.199$, $p<0,05$) olduğu belirlenmiştir.

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma puanlarında, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.3.12. Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Tablo 18. Örneklem Grubunun Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

		N	S.O	X ²	Sd.	P
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	Okur-Yazar Değil	8	238,5	1,797	3	0,616
	İlkokul Mezunu	198	248,26			
	Lise Mezunu	155	264,58			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	142	244,24			
	Toplam	503				
Güvenli Bağlanma	Okur-Yazar Değil	8	196,31	10,463	3	0,015
	İlkokul Mezunu	198	235,73			
	Lise Mezunu	155	247,53			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	142	282,7			
	Toplam	503				
Kaçıngan Bağlanma	Okur-Yazar Değil	8	308	14,026	3	0,003
	İlkokul Mezunu	198	264,67			
	Lise Mezunu	155	266,91			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	142	214,9			
	Toplam	503				
Kaygılı Bağlanma	Okur-Yazar Değil	8	249,5	0,366	3	0,947
	İlkokul Mezunu	198	249,7			
	Lise Mezunu	155	257,75			
	Üni. Mezunu ve Üzeri	142	249,06			
	Toplam	503				

Tablodan anlaşılacağı gibi örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeklerinden aldıkları puanlarda, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p > 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Güvenli bağlanma alt boyutu sıralama ortalamalarında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde baba eğitim durumu

gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=10.463$ $sd=3$; $p<0,05$).

Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, lise mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup kıyaslandığında üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup lehinde ($U=9523,00$; $z=-2.035$, $p<0,05$); ilkököl mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup karşılaştırıldığında üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup lehinde ($U=11388,00$; $z=-3.037$, $p<0,01$) olduğu belirlenmiştir.

Kaçınan bağlanma alt boyutu sıralama ortalamalarında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla Kruskal Wallis-H testi uygulanmış ve bu test neticesinde baba eğitim durumu gruplarındaki sıralama ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2=14.026$ $sd=3$; $p<0,01$).

Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran grupları belirlemek için tamamlayıcı nitelikteki karşılaştırma yöntemlerine geçilmiş ancak, bu maksatla kullanılmakta olan özel bir kontrol tekniği olmaması sebebiyle ikili kıyaslamalarda kullanılan Mann Whitney-U yönteminin uygulanması uygun bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre; saptanan farklılığın, lise mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup karşılaştırıldığında lise mezunu grup lehinde ($U=8764,00$; $z=-3.079$, $p<0,01$); ilkököl mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitilmiş grup karşılaştırıldığında ilkököl mezunu grup lehinde ($U=11228,00$; $z=-3.219$, $p<0,01$) olduğu belirlenmiştir.

Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.3.13. Geçmişte ve Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeği, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Bu bölümde örnekleme yer alan katılımcıların araştırmamıza konu olan her üç değişkenle, geçmişte ve şu anda psikiyatrik rahatsızlıkları için alınmış oldukları destek değişkeniyle ilişkisi incelenecek ve bu ilişkiyi inceleyen testlerin sonuçları paylaşılacaktır.

Tablo 19. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.T	S.T	U	W	Z	p
Sürekli	Hayır	363	240,83	87421,50	21355,500	87421,500	-2,780	0,005
Kaygı	Evet	140	280,96	39334,50				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun sürekli kaygı ölçeğinden aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Tablo 20. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Sosyotropi-	Hayır	363	242,92	88180,50	22114,500	88180,500	-2,256	0,024
	Otonomi	Evet	140	275,54	38575,50			
	Ölçeği	Toplam	503					
Sosyotropi	Hayır	363	239,68	87004,50	20938,500	87004,500	-3,061	0,002
	Evet	140	283,94	39751,50				
	Toplam	503						
Otonomi	Hayır	363	251,82	91409,50	25343,500	91409,500	-0,046	0,964
	Evet	140	252,48	35346,50				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun sosyotropi ve otonomi ölçeğinden aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun sosyotropi alt boyutundan aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun otonomi alt boyutundan aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi

uygulanmış ve bu test neticesinde, bu test neticesinde $p>0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 21. Örneklem Geçmişte Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Erişkin	Hayır	363	242,12	87889,50	21823,500	87889,500	-2,477	0,013
	Bağlanma	Evet	140	277,62	38866,50			
	Biçimleri	Toplam	503					
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	363	261,84	95048,50	21837,500	31707,500	-2,484	0,013
	Bağlanma	Evet	140	226,48	31707,50			
		Toplam	503					
Kaçıngan	Hayır	363	246,08	89328,50	23262,500	89328,500	-1,494	0,135
	Bağlanma	Evet	140	267,34	37427,50			
		Toplam	503					
Kaygılı	Hayır	363	237,58	86241,00	20175,000	86241,000	-3,652	0,000
	Bağlanma	Evet	140	289,39	40515,00			
		Toplam	503					

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun güvenli bağlanma, kaçıngan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlarda, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, örneklem

grubunun güvenli bağlanma puanlarında, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek almayan grup lehinde $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun kaçınan bağlanma puanlarında, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre $p > 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Tablo 22. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Göre Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Sürekli	Hayır	461	244,28	112611,50	6120,500	112611,500	-3,955	0,000
Kaygı	Evet	42	336,77	14144,50				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun sürekli kaygı ölçeğinden aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Tablo 23. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutlarından Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	P
Sosyotropi	Hayır	461	247,81	114242,50	7751,500	114242,500	-2,140	0,032
	- Otonomi	Evet	42	297,94	12513,50			
	Ölçeği	Toplam	503					
Sosyotropi	Hayır	461	244,71	112812,00	6321,000	112812,000	-3,726	0,000
	Evet	42	332,00	13944,00				
	Toplam	503						
Otonomi	Hayır	461	253,65	116930,50	8922,500	9825,500	-0,841	0,400
	Evet	42	233,94	9825,50				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun sosyotropi ve otonomi ölçeğinden aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

Örneklem grubunun sosyotropi alt boyutundan aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun otonomi alt boyutundan aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, bu test neticesinde $p > 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 24. Örneklem Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkenine Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

		N	S.O	S.T	U	W	Z	p
Erişkin	Hayır	461	246,49	113633,0	7142,000	113633,000	-2,840	0,005
Bağlanma	Evet	42	312,45	13123,0				
Biçimleri	Toplam	503						
Ölçeği								
Güvenli	Hayır	461	255,18	117638,0	8215,000	9118,000	-1,652	0,099
Bağlanma	Evet	42	217,10	9118,0				
	Toplam	503						
Kaçıngan	Hayır	461	249,84	115175,5	8684,500	115175,500	-1,123	0,261
Bağlanma	Evet	42	275,73	11580,5				
	Toplam	503						
Kaygılı	Hayır	461	244,82	112862,0	6371,000	112862,000	-3,741	0,000
Bağlanma	Evet	42	330,81	13894,0				
	Toplam	503						

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır. Örneklem grubunun güvenli bağlanma, kaçıngan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutundan aldıkları puanlarda, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark oluşup oluşmayacağını test etmek amacıyla non-parametrik Mann Whitney-U testi uygulanmış ve bu test neticesinde, örneklem grubunun güvenli bağlanma ve kaçıngan bağlanma puanlarında, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre $p > 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanlarında, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehinde $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark istatistiki olarak anlamlıdır.

4.4. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla, Sürekli Kaygı ve Sosyotropi- Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Araştırmanın bu bölümünde, kullanılmış olan ölçeklerden alınan sonuçların birbiriyle karşılaştırılmasından elde edilmiş olan bulgulara yer verilerek, bu puanlar arasındaki ilişkilere dair sonuçlar paylaşılacaktır.

4.4.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ile Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği-Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 25. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

		Sosyotropi ve		
		Otonomi Ölçeği	Sosyotropi	Otonomi
Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği	R	,229**	,234**	,088*
	P	0,000	0,000	0,049
	N	503	503	503
Güvenli Bağlanma	R	-,104*	-0,034	-,119**
	P	0,020	0,445	0,008
	N	503	503	503
Kaçınan Bağlanma	R	,172**	0,058	,192**
	P	0,000	0,196	0,000
	N	503	503	503
Kaygılı Bağlanma	R	,243**	,288**	0,054
	P	0,000	0,000	0,231
	N	503	503	503

**p<.01,*p<.05

Tabloda görüldüğü gibi, Spearman Korelasyon analizi sonucunda;

Erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan toplam puan ile sosyotropi-otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .229$ $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Erişkin bağlanma biçimleri puanları artıkça, sosyotropi ve otonomi artmaktadır.

Erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan toplam puan ile sosyotropi alt boyutu ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .234$ $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Erişkin bağlanma biçimleri puanları artıkça, sosyotropi artmaktadır.

Erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan toplam puan ile otonomi alt boyutu ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .088$ $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Erişkin bağlanma biçimleri puanları artıkça, otonomi artmaktadır.

Güvenli bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile sosyotropi ve otonomi ölçek puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r = -.104$ $p < 0,05$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Güvenli bağlanma puanları artıkça, sosyotropi ve otonomi azalmaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, güvenli bağlanma puanlarıyla sosyotropi puanları arasındaki ilişkinin saptanması için yapılmış olan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi neticesinde mevcut puanlar arasında $p > 0,05$ düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Güvenli bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile otonomi ölçek puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r = -.119$ $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Güvenli bağlanma puanları artıkça, otonomi azalmaktadır.

Kaçıngan bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile sosyotropi ve otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .172$ $p < 0,01$) ve bu ilişki

istatistiki olarak anlamlıdır. Kaçınan bağlanma puanları artıkça, sosyotropi ve otonomi artmaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, kaçınan bağlanma puanlarıyla sosyotropi puanları arasındaki ilişkinin saptanması için yapılmış olan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi neticesinde mevcut puanlar arasında $p>0,05$ düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kaçınan bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r= .192$ $p<0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Kaçınan bağlanma puanları artıkça, otonomi artmaktadır.

Kaygılı bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile sosyotropi ve otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r= .243$ $p<0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Kaygılı bağlanma puanları artıkça, sosyotropi ve otonomi artmaktadır.

Kaygılı bağlanma alt boyutlarından alınan toplam puan ile sosyotropi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r= .288$ $p<0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Kaygılı bağlanma puanları artıkça, sosyotropi artmaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, kaygılı bağlanma puanlarıyla otonomi puanları arasındaki ilişkinin saptanması için yapılmış olan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi neticesinde mevcut puanlar arasında $p>0,05$ düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.4.2. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Sürekli Kaygı Ölçeğiyle Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği-Alt Boyutlarının ilişkisini değerlendirmek için Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır.

Tablo 26. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

**p<.01, *p<.05

		Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği		
		Sosyotropi	Otonomi	
Sürekli Kaygı	R	,400**	,421**	,238**
	P	0,000	0,000	0,000
	N	503	503	503

Tabloda görüldüğü üzere analiz sonucunda; sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile sosyotropi ve otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .400$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları arttıkça, sosyotropi ve otonomi artmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile sosyotropi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .421$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları arttıkça, sosyotropi artmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile otonomi ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .238$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları arttıkça, otonomi artmaktadır.

4.4.3 Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişki

Sürekli Kaygı Ölçeğiyle Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ilişkisini değerlendirmek için Spearman Korelasyon testi uygulanmıştır. Aynı zamanda erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinin alt boyutu olan güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma puanlarının sürekli kaygıya etkisinin anlaşılması için belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 27. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

		Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği			
		Güvenli Bağlanma	Kaçıngan Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	
Sürekli Kaygı	R	,167**	-,146**	,113*	,225**
	P	0,000	0,001	0,011	0,000
	N	503	503	503	503

**p<.01,*p<.05

Tabloda görüldüğü gibi analiz sonucunda; sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile erişkin bağlanma biçimleri ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .167$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları artıkça, erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanları artmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile güvenli bağlanma ölçek puanı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır ($r = -.146$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları artıkça, güvenli bağlanma azalmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile kaçıngan bağlanma ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .113$, $p < 0,05$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları artıkça, kaçıngan bağlanma artmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan toplam puan ile kaygılı bağlanma ölçek puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır ($r = .225$, $p < 0,01$) ve bu ilişki istatistiki olarak anlamlıdır. Sürekli kaygı puanları artıkça, kaygılı bağlanma artmaktadır.

Tablo 28. Erişkin Bağlanma Biçimleri ve Alt Boyutlarının Sürekli Kaygıya Etkisi

		Standart						
		B	Hata	Beta	T	P	İkili r	Kısmi r
1	(Sabit)	2,297	0,064		35,998	0,000		
	Güvenli Bağlanma	-0,110	0,064	-0,096	-1,707	0,088	-0,076	-0,073
	Kaçınan Bağlanma	-0,017	0,066	-0,015	-0,257	0,797	-0,011	-0,011
	Kaygılı Bağlanma	0,269	0,049	0,247	5,515	0,000	0,240	0,237
R=.275		R2=.076						
F=113.637		p=.000						

Bağımlı Değişken: Sürekli Kaygı Ölçeği

Tabloda görüldüğü üzere erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinin alt boyutu olan güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma puanlarının sürekli kaygıyı istatistiki olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($R=0.275$, $R^2=.076$, $p<.000$). Bu değişkenler, sürekli kaygının total varyansının yaklaşık olarak %8'inin açıklanmasını sağlamaktadır. Standart hale getirilmiş olan regresyon katsayısına (β) bağlı olarak, yordayan değişkenlerin sürekli kaygı üstündeki görece öncelik sırası kaygılı bağlanma, güvenli bağlanma, kaçınan bağlanmadır. Regresyondaki katsayıların anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan t- testi neticesinde ise kaygılı bağlanmanın sürekli kaygı üstünde anlam gösteren yordayıcı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma boyutlarının etkisinin ise önemsiz olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

5. Tartışma

Bu araştırmada, erişkinlikteki bağlanma stilleri ile sürekli kaygı düzeyi ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin arasındaki ilişkinin saptanması amaçlanmıştır. Daha önce yapılmış olan farklı araştırmalar incelendiğinde, bağlanma stillerinin hem kaygı düzeyi hem de kişilik yapılanmaları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu araştırmada bu üç değişkenin bir arada incelenmesi ve birbirleriyle olan etkileşimlerinin saptanmasıyla, bu konuda yapılan çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu bölümde, yöntem kısmından elde edilen veriler, daha önce aynı konuda yapılmış benzer çalışmalar ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

5.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri, Sürekli Kaygı ve Sosyotropik-Otonomik Kişilik Boyutları Ölçekleri Puanları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Bu bölümde araştırmaya konu olan bağlanma, sürekli kaygı ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri değişkenleriyle, örneklem katılımcılarına ait demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin, daha önce yapılmış olan araştırmalar ve konu hakkındaki literatür bilgileri ışığında değerlendirilmesine yer verilecektir.

5.1.1. Medeni Durum ve Beraber Yaşadıkları Kişiler Değişkenleri ile Erişkin Bağlanma Stilleri ve Sürekli Kaygı İlişkisinin Tartışılması

Bu bölümde amaç; örnekleme katılan kişilerin erişkinlikteki medeni durumları ve birlikte yaşadıkları kişilerin bir arada incelenerek, bağlanma stillerinin etkilerinin örnekleme katılan kişilerin erişkin yaşamlarındaki ilişkilerine etkisini inceleyebilmektir.

Bebeğin bağlanma kurduğu kişiyle ilişkisinden kaynaklanan etkilerinin, bağlanılan kişinin olmadığı yıllara ve ortamlara da taşındığı düşünülmektedir (Cassidy, 1988). Bowlby'e göre, erken dönem deneyimleri, erişkinlikte diğerleriyle kurulan ilişkilerin prototipleridir (Cooper, Shaver, Collins, 1998). Çocuklukta güvenli ilişki kuran bebeklerin, yetişkinlikte de güvenli ve sağlıklı ilişkiler kurma eğiliminde olacakları, başka bir deyişle; "bu güvenin çocuğun ilerleyen yaşamında tatmin edici ilişkiler kurma kapasitesine zemin oluşturacağı" düşünülmektedir (Tüzün, Sayar, 2006). Bu sebeple, çalışmanın bu kısmında, çocukluk ilişkileri ile yetişkinlikteki ilişkilerin benzerliklerine temas edilecektir ve bağlanma stillerinin yetişkinlikte kurulan ilişkiler üzerindeki etkisi saptanmaya çalışılacaktır. Araştırmaya katılan kişilerin medeni durumları, kişilerin erişkinlikte ilişki ve birlikteliğe bakış açısı ile ilişki sürdürme kapasitesi hakkında ip ucu verebilecek nitelikteyken; bu kişilerin, yaşamlarını birlikte sürdürdükleri kişiler gerek yetişkinlikte bağlanma tarzları gerekse kendine yetebilme ve destek arayışı gibi tutumları hakkında bir öngörü oluşturulabilecek niteliktedir.

Araştırma bulgularına bakıldığında, bağlanma ölçekleri alt puanlarıyla medeni durum değişkeni arasında anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiş olması, literatür ve bu kapsamda yapılmış olan çalışmaları destekler niteliktedir. İkili analiz sonuçlarında ise, farklılığın bekar grupla evli grup kıyaslandığında bekar grup lehinde; evli grupla boşanmış grup kıyaslandığında boşanmış grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Erişkin bağlanma biçimi alt ölçeklerine bakıldığında, ise güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutları ile medeni durum değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak her üç alt boyut açısından anlamlı bulunmuştur. Bu analizlere göre;

Güvenli bağlanma boyutunda; farklılığın bekar grupla evli grup kıyaslandığında evli grup lehinde gerçekleştiği belirlenmiştir; evli grupla boşanmış grup kıyaslandığında evli olan grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Kaçıngan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutlarında ise farklılığın bekar olan grupla evli olan grup arasında bekar olan grup lehine; evli olan grupla boşanmış olan grup arasında boşanmış olan grup lehine gerçekleştiği belirlenmiştir.

Evli kişilerin bekar veya boşanmış kişilere oranla daha yüksek güvenli bağlanma puanları almış olmaları ve bekar ya da boşanmış kişilerin evli kişilere göre kaçıngan ve kaygılı bağlanma boyutlarından daha yüksek puan almış olmaları daha önceden yapılmış olan araştırmalarla ve literatürdeki kuramsal tanımlamalarla uyumludur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, özellikle evlilik ilişkisini konu alan araştırmalardaki benzer yanlar daha detaylı bir şekilde görülmüş olacaktır. Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu'nun (2006), evlilikte uyum, bağlanma stilleri ve kişinin benlik saygısı dinamiklerini inceledikleri çalışmaya 100 evli çift katılmış ve araştırmanın sonucunda bağlanma biçimleri ve evlilikte uyum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışmada, güvenli ve saptantılı olarak bağlanma gösteren bireylerin evlilik uyumları, korkulu olarak bağlanma gösteren kişilerden yüksek bulunmuştur (Tutarel Kışlak, Çavuşoğlu, 2006).

Erdoğan'ın (2007) evlilikte problemler, eşlerde bağlanma, psikiyatrik durum, kişilik özellikleri dinamiklerini araştırdığı çalışmada, evliliklerinde sorun olan çiftlerde kadınların kaçınmacı ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından yüksek puan aldıkları, erkeklerin ise kaçınmacı bağlanma boyutundan yüksek puan aldıkları gözükmektedir (Erdoğan, 2007).

Sürekli kaygı ölçeğinden alınan puanlarda da medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. İkili karşılaştırma tekniklerine göre farklılığın bekar grupla evli grup karşılaştırıldığında bekar grup lehinde olduğu belirlenmiştir. Evli kişilerin bekar kişilere göre daha düşük sürekli kaygı düzeyinde bulunmaları, güvenli bağlanma sergileyebilen kişilerin erişkinliklerinde daha sağlıklı ilişkiler kurabilecekleri ve yine güvenli bağlanan bireylerin daha düşük anksiyete gösterecekleri görüşünü doğrular niteliktedir.

Örneklem grubunun kiminle yaşadığı değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden alınan puanlar örnekleme oluşturan kişilerin beraber yaşadığı kişilere dair gruplara göre anlamlı farklılık göstermiştir. Alt boyutlar incelendiğinde; örneklem grubunun güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma alt gruplarından aldıkları puanların, yaşadıkları kişilere dair grup puanlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanırken kaçınan bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlarda böyle bir anlamlı farklılık saptanamamıştır.

Güvenli bağlanma alt boyutunda; yalnız, ailesi ile, annesi ile, arkadaşı ile, yakın akrabası ile, sevgilisi ile yaşayan kişilerle babalarıyla yaşayan kişilerin güvenli bağlanma puanları karşılaştırıldığında bütün bu gruplara göre babalarıyla yaşayan kişilerin daha yüksek güvenli bağlanma gösterdikleri saptanmıştır. Eşi ile yaşayan kişilerle; ailesi, arkadaşı ve yakın akrabasıyla yaşayan kişiler kıyaslandığında ise, her üç grupta da eşiyile yaşayan kişilerin daha yüksek güvenli bağlanma gösterdikleri belirlenmiştir.

Kaygılı bağlanma alt boyutunda ise; yalnız, ailesi ile, annesi ile, arkadaşı ile ve yakın akrabasıyla ile yaşayan grupların, eşiyile yaşayan gruba göre daha yüksek kaygılı bağlanma puanları aldıkları saptanmıştır. Yalnız yaşayan grup ve ailesiyile yaşayan grupla; yakın akrabasıyla yaşayan grup karşılaştırıldığında yakın akrabasıyla yaşayan grubun daha yüksek kaygılı bağlanma gösterdiği gözlenmektedir.

Literatüre bakıldığında, evlilik ilişkisinin sürdürülme kapasitesini ele alan araştırmalar olduğu ve bu araştırmada elde edilen sonuçlarla benzer sonuçların yer aldığı görülmektedir. Evlilik ve eşle yaşantı diğer araştırmalarda da güvenli bağlanma ile ilişkili bulunurken, araştırma sonuçlarında elde edilen baba ile yaşama değişkeni ve güvenli bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen benzer bir araştırma bulunamamıştır. Bu değişkenin daha sonraki çalışmalarda incelenmesi araştırmanın önerileri arasında yer alabilecek niteliktedir.

Yine kaygılı bağlanma boyutunda bulunan sonuçlar incelendiğinde, eş ile yaşayan gruplarla, diğer gruplar kıyaslandığında, eş ile yaşam değişkeniyle kaygılı bağlanma arasındaki negatif ilişki, anlamlandırılabilir ve literatür tarafından desteklenebilir

nitelikteyken, yalnız ve ailesiyle yaşayan gruba kıyasla akrabasıyla yaşayan gruptaki yüksek kaygılı bağlanma, örneklemdaki grubun 18 yaş üstü olması hesap edilerek, yalnız kalamama, yaşamını tek başına idare edememe, diğerlerine bağımlılık ve muhtaçlık değişkenleri çerçevesinde tartışılabilir.

5.1.2. Çocukluk Yaşantısı Değişkenleri (Aile Tipi, Anne-Baba Tarafından Sevgi ve Şiddet Aktarımı, Anne ve Baba Ayrılığı, Anne ve Baba Eğitim Düzeyleri) ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Bebeklerin ve çocukların gelişimini etkileyen çok sayıda sosyal ve çevresel faktör vardır. Özellikle, okul öncesi dönemde çocuğun sosyal çevresi büyük oranda ailesinden oluşmakta bu da aileyi çocuğun ilk sosyalleştirme kurumu yapmaktadır. “Yapılan araştırmalar, insanın kendini iyi ve mutlu hissedip, yaşamdaki zorluklara karşı mücadele edebilmesinin, hastalıklara karşı direnç gösterebilmesi veya yakalandığı hastalığı en az zararla atatabilmesinin sevgi ve şefkatle inşa edilmiş, tutarlı, makul-mantıklı kuralları olan, bir aile ilişkisinden geçmesiyle mümkün olduğunu göstermektedir” (Sayar, Dinç, 2008).

“Aile içindeki duygusal etkileşimin azalmasında birçok faktör etkili olabilir. Bunların başında, anne veya babadan birinin kaybı veya ayrılıkları ya da çocuklara karşı ihmal etme veya reddetme şeklinde takınılan tavırlar gelir. Anne babaların çocukların gereksinimlerine yanıt vermemeleri, duygusal etkileşimi azaltan yer yer ortadan kaldıran başka etkenlerdir. Duygusal etkileşimin azlığı sadece bireyin duygusal dünyasını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda onun fizyolojik, zihinsel ve toplumsal gelişimine de olumsuz etkide bulunur” (Yavuzer, 1988).

Bu çerçevede, araştırmanın bu bölümünde örnekleme katılan kişilerin çocukluklarına dair, anne-baba sevgisi, anne-baba şiddeti, erken dönemde anne-baba ayrılığı ve anne babanın çocuğa davranış tutumları üzerindeki etkisinin gözlenebilmesi amacıyla anne-baba eğitim düzeyleri değişkenlerinin, bağlanma ile ilişkisini ortaya koyan araştırma bulguları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

5.1.2.1. Aile Tipi ve Yaşamın İlk 3 Yılında Anne ve Baba Ayrılığı Değişkenlerine Göre Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği-Alt Boyutları ve Sürekli Kaygı Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırma bulguları incelendiğinde; erişkin bağlanma biçimleri ölçeği puanlarının aile tipi değişkenine göre istatistiki açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir. İkili karşılaştırmalarda bu farklılığın çekirdek ailede büyüyen grupla boşanmış ailede büyüyen grup kıyaslandığında boşanmış ailede büyüyen grup lehinde; çekirdek ailede büyüyen grupla ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde; geniş ailede büyüyen grupla ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Örnekleme grubunun güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma puanlarında aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanamazken, kaygılı bağlanma boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. Analizlerin sonucunda farklılığın çekirdek ailede büyüyen grupla boşanmış ailede büyüyen grup kıyaslandığında boşanmış ailede büyüyen grup lehinde; çekirdek ailede büyüyen grupla ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde; geniş ailede büyüyen grupla ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup kıyaslandığında ebeveyni vefat etmiş ailede büyüyen grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Sürekli kaygı ölçeği puanları da aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. İkili karşılaştırmaların sonucunda farklılığın çekirdek ailede büyüyen grupla geniş ailede büyüyen grup karşılaştırıldığında geniş ailede büyüyen grup lehinde olduğu belirlenmiştir. Çekirdek ailede büyüyen çocuklarda kaygı düzeyi geniş ailede büyüyen çocuklara oranla daha düşük olarak saptanmıştır.

Çocuğun hayatının ilk dönemindeki fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini destekleyen bazı olumlu faktörler, çocukların erken dönem gelişimini pozitif yönde etkilerken psikolojik sağlık ve sağlamlığını koruma konusunda da koruyucu rol oynamaktadır. Bu faktörlerden bir tanesi de çocuğun içinde yetiştiği ilk aile birliğidir. Farklı aile tipleri arasında, çekirdek aile, geniş aile, boşanmış aile, ebeveynlerden birinin ölmüş olduğu aile, üvey anne-babayla birlikte yaşanan aile veya evlat edinilmiş olan kişilerin

yaşadığı aile tiplerini saymak ve bu aile tiplerini çoğaltmak mümkündür. Genel kanı, iyi bir evlilik ilişkisi içinde büyüyen çocukların daha sağlıklı olduğu yönündedir. Yalom'a göre, "duygusal anlamda destekleyici, çocuklarının yanında olan ebeveynler ve iyi bir evlilik ilişkisine sahip ve güçlü sosyal destek olanaklarına sahip aileler çocuklarını sağlıklı bir gelişim ile büyütmektedirler" (Yalom, Steiner, 2007).

Literatüre bakıldığında, Turan Cebeci tarafından, anne ve babası boşanmış ve boşanmamış çocuklarda bağlanma ve kaygı dinamiklerini araştırmak amacıyla, 100 kişilik örneklem üzerinde yapılmış olan araştırmada; boşanmış ailelerde büyüyen çocukların güvenli olarak bağlanma kapasitesi ile durumluk kaygı seviyelerinin negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada; boşanmış ebeveynleri olan çocukların durumluk ve sürekli kaygı puanlarının, ebeveynleri boşanmamış çocukların durumluk ve sürekli kaygı puanlarından yüksek olduğu saptanmıştır (Turan Cebeci, 2009).

Yapmış olduğumuz araştırmada, bağlanma biçimleri puanlarındaki değişimin kaygılı bağlanma alt ölçeği puanlarından kaynaklı bir yükselme olduğu her iki bağlanma puanının farklılık gösterdiği aile tipi değişkenlerinin ikili kıyaslamalarındaki sonuçların aynı olmasından anlaşılabilir. Aile tipi değişkeninin, güvenli ve kaçınan bağlanmayla ilişkisi saptanamazken, boşanmış veya ebeveyn vefatı olan ailelerde büyüyen çocukların çekirdek ailelerde büyüyen çocuklara oranla daha yüksek kaygılı bağlanma puanı aldıkları görülmüştür. Bu sonuç anlamlandırılabilir ve literatüre uyumlu olarak değerlendirilebilir.

Örneklem yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkenine göre incelendiğinde ise; örneklem grubunun güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanların, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı değişkenine göre anlamlılığını belirlemek üzere yapılan analiz neticesinde kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından alınan puanlarda anlamlı bir değişiklik saptanamazken, örneklemin güvenli bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlar, gruplar arasında yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı yaşamayan grup lehine istatistikî açıdan anlamlı şekilde fark göstermiştir.

Bu netice, literatürde özellikle ilk çocukluk döneminde bağlanmanın temellerinin atıldığı düşünülen ilk üç yıllık süreçte, ilk bakım verenlerle oluşan bağın gösterilmesi açısından literatüre uygun ve anlamlı bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Yaşamındaki ilk dönemde, çocuğun yüksek oranda sosyal çevresini oluşturan ailede, barınma, uyku, beslenme, öz bakım, giyinme gibi temel gereksinimler karşılanırken; sevme, sevilme, güven duyma, bir gruba mensup olma gibi sosyal ve psikolojik gereksinimleri de karşılanır (Ceylan, 2017). Bu dönemde anne ve baba ile kurulan ilişkinin çocuğun gelişimindeki rolü çok büyüktür. “Özellikle 0-3 yaş arasında çocuğun bakım verenle kurması gereken yakın ilişkinin gerçekleşmemesi gelecekte görülebilecek bir takım davranış bozukluklarının sebebi olarak gösterilmektedir. Yine bu dönemde annenin yokluğundan kaynaklanan ‘duygusal yoksunluk’ gerek zihni, gerekse duygusal ve sosyal gelişim gerilemesine ve gecikmesine sebep olabilmektedir” (Yavuzer, 2001). Bebeklik döneminde yaşanan sağlıklı bir ebeveyn çocuk ilişkisinin, bebeğin bağlanma biçimi, kendilik duygusunun gelişimi, kişilik oluşumu üzerindeki olumlu etkilerini gösteren araştırmalarla birlikte, özellikle ilk gelişim döneminde anne ya da baba ayrılığının sebep olduğu negatif oluşumları inceleyen araştırmalarda mevcuttur.

Literatüre bakıldığında Dalahmetoğlu (2018) tarafından yapılan araştırmada, ebeveyn kaybı yaşayan ergenlerin, somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, obsesif kompulsif bozukluk, anksiyete bozukluğu, depresyon, hostilite, paranoid düşünceler, fobik anksiyete, yeme-içme bozukluğu, psikotizm, ölüm üzerine düşünce ve uyku bozukluğu puanlarının ebeveyn kaybı yaşamayan ergenlere göre istatistiki olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir (Dalahmetoğlu, 2018).

Üstün ve Akman (2002) tarafından Keçiören Atatürk Çocuk Yuvasında yaşayan, yaşları 8 ve 11 arasında değişen 90 çocuktan oluşan bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada, çocukların benlik algıları ile ideal benlikleri arasındaki önemli bir fark çıkmıştır (Üstün, Akman, 2002).

Vural (2015), tarafından yapılan araştırmada, boşanmış ailede büyüyen çocuklar ile anne ya da babası vefat etmiş çocukların yalnızlık ve travma sonrası stres düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmış ve bu çalışmada anne ya da babası olmayan çocukların

travmadan sonra stres seviyeleri orta düzeyde seyredirken boşanmış ailede büyüyen çocukların travmadan sonra stres seviyelerinin ağır seyrettiği saptanmıştır (Vural, 2015).

Literatürdeki bu araştırmalar anne-baba ayrılığı ve kaybının çocuklar üzerindeki negatif etkilerini gösterse de mevcut araştırmalarda anne ya da baba kaybına dair bir süre sınırlanması yapılmadığından, özellikle 0-3 yaş aralığındaki kayıplara ya da ayrılıklara dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada ise 0-3 yaş aralığında anne ya da baba ayrılığının bağlanma stili üzerindeki etkisi incelenmiş ve araştırma sonuçlarının ilgili literatürle uyum gösterdiği görülmüştür.

5.1.2.3. Çocuklukta veya Gençlikte Anne ve Baba Sevgisi ve Anne- Baba Şiddeti Değişkenleri ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Örneklem grubunun bağlanma alt boyut puanlarının, çocuklukta veya gençlikte anne-baba sevgisi değişkenine göre anlamlılığını belirlemek için yapılmış olan testin neticesinde; örneklemin güvenli bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlar, gruplar arasında çocukluk veya gençlikte hem anne ve hem de baba sevgisi alan gruplar lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterirken, örneklem grubunun kaçınan ve kaygılı bağlanma alt boyutlarından alınmış olan puanlar, gruplar arasında çocukluk veya gençlikte anne ve baba sevgisi almayan grup lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Yine bu sonuçlar anne sevgisinin güvenli bağlanma ile ilişkisini, anne sevgisizliğinin ise kaçınan ve kaygılı bağlanma oluşumu üzerindeki etkisini ortaya koymak için önemli veriler olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde baba sevgisi ile ilgili çalışma da anne sevgisiyle ilgili sonuçlarla tamamen paralel neticeler vermiş ve anne kadar babanın da ilk bağlanmadaki etkisini vurgulamak için önemli bir kaynak oluşturmuştur. Araştırmada bulunan bu sonuçlar mevcut literatür ve araştırma sonuçlarıyla uyumludur.

Literatüre bakıldığında bu konuda çok sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Cohn, Cowan, Cowan ve Pearson'ın (1992) yapmış oldukları çalışma, ebeveynlerin çocukluk

çağı bağlanma ilişkilerinin, mevcut ebeveyn-çocuk ilişkilerinde zorluklar için bir risk faktörü oluşturup oluşturmadığı sorusunu ele almaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğı olan 27 ailenin katıldığı örnekleme, ebeveynlerin ve çocukların davranışlarının değerlendirildiğı ayrı laboratuvar oyunlarında çocuklar baba ve anneleriyle beraber gözlenmiştir. Çalışmanın sonuçları, güvensiz olarak sınıflandırılan anne ve babaların daha az sıcak olduğunu ve çocuklarıyla etkileşimlerinde güvenli olarak sınıflandırılan ebeveynlerden daha az yapılandırma sağladığını göstermiştir. Aynı zamanda güvensiz ebeveynlerin çocuklarının, ebeveynlerine karşı; güvenli ebeveynlerin çocuklarından daha az sıcaklık gösterdiği belirlenmiştir. Bu bulgular, iki ebeveynli ailede, güvensiz bağlanma modelinin daha az yetkin ebeveynlik için bir risk faktörü olabileceğini, ancak her iki ebeveynin de güvenli olmayan bağlanma modellerine sahip olduğunda riskin daha belirgin olduğunu göstermektedir (Cohn, Cowan, Cowan, Pearson, 1992).

Engels ve arkadaşları tarafından ergenlik çağındaki (12-18 yaş) çocuklar üzerinde yapılan çalışmada; ergenlerin ebeveynleri ile bağlanma biçimlerinin, duygusal uyum gelişimleri, ilişkisel yeterlilikleri, sosyal becerileri üzerindeki etkisi araştırılmış; 12-14 yaş grubundaki ebeveynlerle bağlanma şeklinin, sosyal becerileri, duygusal uyum ve ilişkisel yeterliliğı yordamadığı saptanırken; 15-18 yaş grubunda ebeveynlerle bağlanma şeklinin bu değişkenleri yordadığı görülmüştür (Engels, Finkenauer, Meeus, Dekovic, 2001).

Salahur (2010) tarafından 266 kişilik bir örnekleme yapılan çalışmada, anneden red düzeyi (algılanmış olan) ile babadan ihmalin (algılanmış olan) erişkinlik bağlanma ölçeğinin alt boyutlarında kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanmayı yordadığını saptanmıştır (akt. Varlık Özsoy, 2015).

Keser (2006) tarafından yapılmış olan bir diğer çalışmada, annenin bağlanma seviyesinin, çocuğı büyütme sürecinde çocuğun bağlanma seviyesine etkisini incelendiğı örneklem 180 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Bağlanma stillerinin annelik boyutlarına etkisi saptanmıştır. Güvenli bağlanma stilineki anneler, çocuk yetiştirirken, yüksek kabul- ilgi ve düşük kontrol sergilemiş ve bu annelik tarzı, çocuğun güvenli olarak bağlanabilmesi konusunda etki göstermiştir. Araştırma

sonuçları, çocukta güvenli bağlanma olmasının özellikle anne kabul-ilgi yeterliliğinden etkilendiğini göstermektedir (Keser, 2006).

Literatürde çocuğun ruhsal gelişiminde annenin rolü çok detaylı incelenmesine rağmen, babanın rolünü inceleyen çalışmalar ise oldukça kısıtlıdır. Birincil bağlanma çoğunlukla anne ile bebek arasında gerçekleşse de baba da temel bağlanma nesnesi olabilmektedir. Özellikle annelerin babaları desteklemesi, babaların bebekleriyle güvenli bağ kurabilmesine olumlu bir katkıda bulunmaktadır (Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005). Çocuğun anne kadar baba tarafından da desteklenmesi, değer ve ilgi görmesi; çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal gelişimi üzerinde etkili olduğu kadar gelecekteki ilişkiler, akademik başarı gibi birçok değişken üzerinde de etkili olmaktadır. Ainsworth ve arkadaşları (1978) duyarlı annelik kadar duyarlı babalık kavramının da üzerinde durmuşlardır. Bowlby (1982) ise çocuğun gelecekteki ilişkilerinin belirleyici etkenlerini ifade ederken çocuğun anneden gördüğü destek kadar babadan aldığı değer duygusunu da vurgulamıştır (Sımsıkı, 2011). “Bağlanma stilinin niteliğini anlamak için sadece tek bağlanma figürünün değil diğer bağlanma figürlerinin de (anne, baba, kardeşler vb.) etkisini incelemek gerekmektedir” (Morsünbül, Çok, 2011).

Verschueren ve Marcoen (1999) tarafından yapılan çalışmada çocuğun kendini ve sosyolojik yeterliliğini temsil etmek için çocuk-anne ve çocuk-baba ilişkisinin temsil edilmesinin farklı öngörü gücü ve ortak veya telafi edici etkileri incelenmiştir. Çalışmaya yaşları 55 ile 77 ay arasında olan 80 çocuk (40 erkek ve 40 kız) katılmıştır. Sosyo-duygusal yeterlilik (akran sosyal yeterlilik, yıkıcı davranış, endişeli / geri çekilme davranış ve okul düzenlemesi) ve benlik saygısının davranış belirtileri anaokulu öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir. Benlik temsili ise (benliğin pozitifliği, algılanan yetkinlik ve sosyal kabul), 50 çocuktan oluşan bir alt grupta değerlendirilmiştir. Sonuçlar, çocuk-anne ve çocuk-baba bağlanmasının göreceli prediktif gücünün, değerlendirilen çocuk işlev alanına göre farklılık gösterdiğini göstermiştir. Daha spesifik olarak, çocuğun kendilik güveninin, çocuk-anne bağlanma temsiliyle daha güçlü yordandırırken çocuğun kaygı-içe kapanıklık gibi davranışsal sorunlarının, çocuk-baba bağlanma şekliyle ilgili yordandığı bulunmuştur. Çocuk-anne ve çocuk-baba ilişkisinin ortak etkileri ile ilgili olarak; çocuğun, bir ebeveyne güvenli bir şekilde bağlanmanın diğer ebeveyne güvensiz bir şekilde bağlanmasını telafi

edebileceği veya buna karşı tampon bulabileceği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, tamponlama etkisinin de tam olmadığı ortaya çıkmıştır (Verschueren, Marcoen, 1999).

Sımsıkı tarafından yapılan çalışmada baba katılımı puanlarında bağlanma stillerine göre anlamlı sayılabilecek bir fark olmadığı saptanmıştır. Fark olmamasına rağmen, güvenli bağlanma gösteren kişilerin baba katılımı puanları, güvensiz bağlanma gösteren katılımcılara oranla yüksek bulunmuştur (Sımsıkı, 2011).

Örnekleme, anne-baba tarafından şiddet değişkeni ile erişkin bağlanma biçimleri ölçeği ve alt boyutları puanları arasındaki ilişki açısından değerlendirildiğinde ise; örneklem grubunun güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma puanlarının, anne tarafından şiddet değişkenine anlamlı seviyede bir fark göstermediği görülmüştür. Örneklem grubunun kaygılı ve kaçınan bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlarda baba tarafından şiddet değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanamazken, örneklem grubunun güvenli bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanların, baba tarafından şiddet değişkenine göre; baba tarafından şiddet görmeyen grup lehine anlamlı düzeyde bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada, kaygılı ve kaçınan bağlanma ile anne baba şiddeti arasında bir ilişki bulunmazken, güvenli bağlanma ile baba şiddetinin negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır.

Literatüre bakıldığında, Paquette ve arkadaşları tarafından baba-çocuk ilişkisini inceleyen çalışmada babanın cezalandırıcı tutumu ile güvenli bağlanma arasındaki negatif yönlü ilişki, bu çalışmada elde edilmiş olan sonuçlarla benzerlik taşımaktadır.

Paquette, Bolte, Turcotte, Dubeau ve Bouchard (2000) tarafından yapılan çalışmada; baba tarafından katılım ve ebeveyn tutumlarını temel alan farklı ebeveynlik türlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Temel alınan ebeveynlik tutumları demokratik, otoriter, izin verici ve uyarıcı ebeveynlik tutumlarıdır. Araştırma sonuçlarına göre, Güvenli bağlanma, cezalandırıcı tutumla negatif yönlü bir ilişki içindedir. Kaçınan bağlanma ise fiziksel cezaya yönelik olumlu tutumlarla pozitif bir ilişki içindeyken yine kaygılı bağlanma fiziksel cezaya yönelik olumlu tutumla ve disipline katılımı pozitif yönde ilişkili olarak bulunmuştur. Aynı zamanda sahip olunan çocuk sayısı arttıkça baba

katılımı oranı azalırken ve fiziksel ceza kullanımını artmaktadır (Paquette, Bolte, Turcotte, Dubeau, Bouchard, 2000).

Keskin (2007) tarafından, ergen ruhsal durumu, ebeveynlere ait tutumlar ve bağlanma tarzlarının ilişkisinin araştırılması amacıyla yapılan bir diğer çalışmada; erişkin bağlanma boyutlarından korkulu şekilde bağlanma ile aile yaşantısı ve çocuk büyütme tutumlarının disiplin ve baskı boyutları arasında pozitif yönlü ilişki saptanırken, saplantılı bağlanmanın, demokratik tutum ve aşırı annelik ile negatif yönlü ilişkisi bulunmuştur (Keskin, 2007).

5.1.2.5. Anne-Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Güvenli bağlanma düzeyinin anne ve baba eğitim durumları ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Annelerin eğitim durumlarına dair sonuçlarda farklılığın, okur yazar grupla lise mezunu grup karşılaştırıldığında lise mezunu grup lehinde; ilkökul mezunu grupla lise mezunu grup kıyaslandığında lise mezunu grup lehinde olduğu belirlenmiştir. Babaların eğitim durumu ile güvenli bağlanma arasındaki analizlerde ise, farkın lise mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup kıyaslandığında üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup lehinde; ilkökul mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup kıyaslandığında üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Örneklem grubunun kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma puanlarında anne eğitim durumuna göre bir farklılaşma saptanmamıştır.

Örneklem grubunun kaygılı bağlanma puanları, baba eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmazken, kaçınan bağlanma puanları ise baba eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığın, lise mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup karşılaştırıldığında lise mezunu grup lehinde; ilkökul mezunu grupla üniversite mezunu ve üzerinde eğitim almış grup karşılaştırıldığında ilkökul mezunu grup lehinde olduğu belirlenmiştir.

Hem anne hem de babanın eğitim düzeyindeki artışla güvenli bağlanma puanlarındaki artışın aynı yönde olması, eğitimle gelen bilinçli anne baba tutumlarının çocukla kurulan ilişki üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde bir veri olarak kullanılabilir. Çalışmada kaçınan ve kaygılı bağlanmayla anne eğitimi arasında bir ilişki saptanmazken, babanın eğitim seviyesinin düşmesiyle kaygılı bağlanma düzeyindeki yükselme, yine başka araştırmalarla da desteklenen sonuçlardan biridir.

Paquette, Bolte, Turcotte, Dubeau ve Bouchard (2000) tarafından yapılan araştırmada; baba tarafından katılım ve ebeveyn tutumlarını temel alan farklı ebeveynlik türlerinin incelenmesi amaçlanan çalışmanın sonuçlarından bir tanesi de babalarının eğitim düzeyi ile fiziksel cezaya yönelik tutumlar arasında negatif bir ilişki olduğu yönündedir (Paquette, Bolte, Turcotte, Dubeau, Bouchard, 2000).

Literatüre bakıldığında, Turan Cebeci (2009) tarafından yapılmış olan araştırmada; anne eğitimi ortaokul seviyesinde olan çocuklarda güvenli şekilde bağlanma düzeyleri, anne eğitimi daha üst düzey olan çocukların güvenli bağlanmalarından anlamlı seviyede düşüktür (Turan Cebeci, 2009).

5.1.3. Geçmişte ve Şu Anda Psikiyatrik Rahatsızlık İçin Alınan Destek Değişkeni ile Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırmada psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkeni, örneklem içinde psikopatolojik bir rahatsızlık yaşayan kişilere dair ip ucu vermektedir. Psikopatoloji ile sosyotropi ve otonomi kişilik boyutlarının ilişkisine bakıldığında; örneklem grubunun sosyotropi ve otonomi ölçeğinden almış oldukları puanlar, geçmişte ve şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuç literatür ile uyum göstermektedir. Beck, sosyotropik ve otonomik kişilik yapılarının, kişileri belirli türdeki olumsuz yaşam olaylarına duyarlı hale getirerek depresyon oluşumunu desteklediğini ileri sürmüştür (Clark, Beck, 1991). Beck'in bilişsel depresyon teorisine göre, sosyotropi veya otonomik boyutlarından yüksek puan alan bireylerin depresyona karşı savunmasız oldukları düşünülmektedir (Sato, McCann, 2000).

Literatüre paralel şekilde, Otacıoğlu tarafından müzik öğretmenlerinden oluşan bir örnekleme, katılımcıların depresyon düzeylerinin sosyotropik-otonomik kişilik yapılanmalarıyla ilişkisinin araştırılması amacıyla yapılan çalışmada, örnekleme katılan kişilerin sosyotropi- otonomi ölçeği puanları ile depresyon puanları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır (Otacıoğlu, 2008).

Kabakçı (1997), sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ile sosyotropik ve otonomik yaşam olayları ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin araştırılması amacıyla yapmış olduğu çalışmada, depresyon belirtilerinin otonomik ve sosyotropik kişilik özelliklerine göre farklılık gösterdiğini saptamıştır. Otonomik kişilik yapılanmasındaki depresif semptomlar; başarısızlık hissi karar verememe, çalışmama, özeleştirme, suçluluk ve cezalandırılma hissi ve kendinden nefret etme; sosyotropik kişilik yapılanmasında ise beden imgesinin bozulması, cinsel dürtülerin kaybı, sosyal içedönüklük olarak bulunmuştur. (Kabakçı, 1997).

Özdemir (2015) hem klinik nitelikli hem de sağlıklı kişilerden oluşan bir örneklem üzerinde depresyon ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerini etkileyen şemaları incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Sosyotropinin; depresyon tanısı almış kişilerde, güçlü terk edilme, güçlü diğeri yönelimlilik şema alanı, onay arayıcılık ve kendini feda şemaları ile sağlıklı kişilerde ise; kendini ortaya koyma ile diğeri yönelimlilik şema alanları, güçlü zedelenmiş özerklik, cezalandırıcılık şemaları, güçlü onay arayıcılık şemaları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Otonominin ise; depresyon tanısı almış kişilerde, bastırılmışlık şema alanları, zayıf zedelenmiş sınırlar ile güçlü aşırı tetikte olma, terk edilme ve onay arayıcılık, kendini feda, güçlü yetersiz öz denetim, cezalandırıcılık şemaları, sağlıklı kişilere de kendini ortaya koyma ile güçlü zedelenmiş sınırlar ve zayıf zedelenmiş özerklik, bastırılmışlık şema alanları ve aşırı tetikte olma, sosyal izolasyon, yetersiz öz denetim, cezalandırıcılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Özdemir, 2015).

Alt boyutlar açısından bakıldığında ise; örneklem grubunun sosyotropi alt boyutundan almış oldukları puanların, psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek (hem geçmişte hem de şu anda) değişkenine göre psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Psikopatoloji ile sosyotropik kişilik yapılanma arasındaki ilişki, literatür çalışmalarıyla da uyumlu gözükmektedir. Chodoff, (1972), Arieti, Bemporad (1980); Hirschfeld, Klerman, Clayton, Keller (1983); Blatt, (1974) gibi pek çok araştırmacı da sosyotropi veya kişilerarası bağımlılığın depresyonun belirgin bir özelliği olduğunu saptamıştır. Blatt, Quinlan, Chevron McDonald, Zuroff, (1982); Reich, Noyes, Hirschfeld, Coryell, O'Gorman, (1987); Hirschfeld, Klerman, Clayton, Keller, (1983); Klein, Harding, Taylor, Dickin, (1988); Hirschfeld, Hirschfeld, (1983) Overholser, Kabakoff, Norman, (1989); ise yaptıkları bir dizi klinik çalışmada, kişilerarası bağımlılığı artmış kişilerde depresyon iyileşme oranlarının düşük olduğunu saptamışlardır. Bütün bu çalışmalar kişiler arası bağımlılığın, depresyona olan yatkınlığını arttırdığını göstermektedir (Clark, Beck, 1991).

Fıstıkçı ve arkadaşları yapılan çalışmada, sosyotropik kişilik özelliklerinin, depresyon ve anksiyete seviyeleri ile pozitif yönlü ilişkisi saptanmıştır (Fıstıkçı, Keyvan, Görgülü, Şenyuva, Erten, Sungur, 2015).

Örnekleme, psikiyatrik destek ile sosyotropik kişilik yapılanması arasında ilişki saptanırken, örneklem grubunun otonomi alt boyutundan almış oldukları puanların geçmişte ve şu an psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır. Genel literatürde de sosyotropinin patoloji gelişimi üzerine etkisini inceleyen ve sosyotropi ile psikopatoloji ilişkisini saptayan daha çok araştırma varken, otonomi ile psikopatoloji arasındaki ilişki hem daha az incelenmiş hem de daha sınırlı sayıda anlamlı ilişki saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda da sosyotropi ile depresyon arasındaki ilişki için bolca destek sağlamış olsa da otonomi ve depresyon arasındaki ilişki için çok az destek sağlanmıştır (Sato, McCann, 2000). Bu açıdan bu araştırmada elde edilen sonuçlar, literatür ve konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalarla uyumlu gözükmektedir.

Psikopatoloji ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; örneklem grubunun erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinden almış oldukları puanların, şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Alt boyutlar incelendiğinde; örneklem grubunun güvenli bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlar, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre, geçmişte psikiyatrik rahatsızlık için destek almayan grup lehine anlamlı bir farklılık gösterirken şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Güvenli bağlanma stilinin psikopatolojiye dair koruyucu etkisi literatür ve bu konuda yapılmış olan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır. Geçmişte ve şu anda ortaya çıkan bu farklılık, araştırmanın daha güvenilir olması için hali hazırda ilaç kullanan kişilerin dışlanmış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Kaçıngan bağlanma boyutundan alınan puanlar ise; geçmişte ve şu an psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Kaçıngan bağlanmada ilişki saptanamaması konusunda, bu gruptaki kişilerin destek arayışına girmemiş olma olasılıkları tartışılabilir niteliktedir.

Örneklem grubunun kaygılı bağlanma alt boyutundan almış oldukları puanlarda, geçmişte ve şu anda psikiyatrik rahatsızlık için destek alan grup lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Kaygılı bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişki literatür ve bu konuda yapılmış diğer araştırmalarla da desteklenebilir niteliktedir.

Psikopatoloji ile bağlanma modelleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise literatürde çok daha fazla sayıda çalışma olduğu ve bu çalışmalarda yüksek oranlı anlamlı ilişkiler saptandığı görülmektedir. Literatüre göre; “erken dönemdeki temel bakım veren ve bebek arasındaki etkileşim yoluyla oluşan içsel çalışan modeller, kişinin kendini ve dünyayı nasıl anlamlandıracağı üzerinde etkili olmakta ve dolayısıyla bireyin kişilik gelişimi ve bu doğrultuda ileride gelişebilecek depresyon gibi olası psikopatolojiler üzerinde bir belirleyiciliğe sahip olmaktadır” (Çalışır, 2009). Bu dönemde, çocuğun ebeveyne bağlanma biçimi, gelişimini olduğu kadar psikolojik sağlığını da etkilemektedir (Yalom, Steiner, 2007). Bowlby, çocukluğun ilk dönemlerinde yaşanan sıkıntıların sonraki dönemlerde oluşan birçok patolojinin öncülü olduğu görüşündedir (Bowlby, 2014).

Brennan ve Shaver (1998) yaptıkları araştırmada, kaygılı, korkulu ve saplantılı bağlanma puanları yüksek olan kişilerin, kişilik bozukluğu gösterme oranının çok yüksek olduğu saptanmıştır (Brennan, Shaver, 1998).

Erdoğan (2010) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, saplantılı ve korkulu bağlanma gösteren kimselerde, kişilik bozukluğunun daha yüksek olduğu saptanmıştır (Erdoğan, 2010).

Tre (2013), tarafından sosyal kaygı seviyelerini etkileyen faktörler ile bağlanma ve erişkinlikte bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelendiği, 398 kişilik bir örneklem üzerinde yürütülmüş olan çalışmada; sosyal kaygı ve kaçınma seviyesi ile saplantılı ve korkulu Şekilde bağlanmanın ilişkisi saptanmıştır (Tre, 2013).

Davila ve Beck (2002) tarafından kaygının kişilerarası ilişkilerle bağıntısını incelemiş ve sosyal kaygının kişilerarası kaçınma ve kişilerarası bağımlılık değişkenleriyle ilişkisini araştırıldığı çalışmada bağımlı ve kaçıngan bağlanma tarzlarının, sosyal kaygı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Darcy, Davila, Beck, 2005).

Marganska, Gallagher, Miranda'nın (2013) araştırmasında; güvenli Şekilde bağlanma, düşük depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu ve düşük duygu düzensizliği ile ilişkili bulunurken, güvensiz bağlanma stilleri daha yüksek depresyon, yüksek yaygın kaygı bozukluğu semptomları ve daha yüksek duygu düzenleme problemleri ile ilişkili bulunmuştur (Marganska, Gallagher, Miranda, 2013).

Erdiman (2010) tarafından 80 kişilik bir klinik örneklem üzerinde yapılan ve zarar verici davranışları ve özkıyım girişimi olan psikiyatrik hastaların bağlanma biçemi, mizaç özellikleri, dürtüsellik yönünden karşılaştırılmasını amaçlayan çalışmada; güvenli bağlanma grubunda bulunan olguların, depresif, siklotimik, sinirli ve endişeli mizaç puan ortalamaları, agresyon düzeyi, sürekli öfke ve ite tutulan öfke alt leği puan ortalamalarının, kaçıngan ve kaygılı bağlanma gruplarında bulunan olgulara göre anlamlı Şekilde düşük olduğu tespit edilmiştir (Erdiman, 2010).

Ergin (2009) tarafından erişkinlerde bağlanma stillerinin, kişilerarası sorun çözme davranışı ve psikopatoloji belirtileriyle ilişkisini araştırmayı amaçlayan çalışma 458

kişilik bir örnekleme yapılmış, kaçınmacı bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinin psikolojik rahatsızlık belirtileriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Ergin, 2009).

Küçükparlak (2011) tarafından sosyal kaygı bozukluğu olan vakalarda bağlanma biçimleri ve zihin kuramı fonksiyonlarının araştırılması amacıyla yapılan çalışmada, sosyal anksiyete bozukluğu gösteren kişilerde, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma skorları yüksek bulunmuştur (Küçükparlak, 2011).

5.2. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla, Sürekli Kaygı ve Sosyotropi- Otonomi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya konu alan değişkenlerin ikili olarak değerlendirilmesinden elde edilen bulgulara dair değerlendirmeler yer alacaktır.

5.2.1. Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

“Psikanalizin gelişim kuramında, yaşamın başlangıcı yoğun anne bağımlılığının dönemidir. Gelişim bu bağımlılıktan, bağımsızlığın ifadesi olan bireyleşmeye doğru yürümenin eksenidir. Mahler’in ‘birleşme-ayırılma’, Klein’in ‘depresif pozisyon’, Winnicott’un ‘bağımsızlığa doğru’, Erickson’ın ‘ego kimliği’ kavramları bu yürüyüşte gelişmişliğe ulaşmanın kilometre taşlarıdır” (Kohut, 2004). Birey yaşamı boyunca hem ‘ben’ olma çabasını, hem de ait olma ihtiyacını sürdürür. Bağımlılık ve bağımsızlık, ayrışma ve bireyleşme ile ilgili sorunlar ve çatışmalar bütün insanların hayatına bebeklik çağından itibaren nüfus eder (Thomas, McGinnis, 1991). “Özerklik ve bağlanma birbirinin zıttı gibi görülebilir, fakat bunlar bir madalyonun iki farklı yüzüdür” (Morris, 2002). Gerçek bir bireyleşme ancak, güvenli bir ‘biz’ ilişkisinin içinde oluşabilir. İlk biz ilişkisinin kaynağı ise, bebeğin, bakım verenle ilk bağlanmasındadır. “Güvenli bağlanma, duygusal sağlığın bir kaynağı olarak görülür, çocuğa ‘ötekinin’ onun için orada olacağı ile ilgili güven verir” (Tüzün, Sayar, 2006). İlk bakım verenle çocuk arasındaki bu güvenin, kişinin psikolojik gelişimine ve bireyleşmesine yön vermesinin yanı sıra, bireyin bağlanabilir olma ya da olmama tutumları ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yaşamın erken dönemlerindeki bağlanma ilişkilerinin, bireylerin kişilik oluşumlarını, duygu düzenleme kapasitelerini

ve kişilerarası becerilerini de etkilediği düşünülmektedir. Kişiler birbirinden farklı duygu, düşünce, davranış ve tutumlara sahip olan kişilik örüntülerine sahiptir. Kişilik birçok kuramcıya göre farklı boyutlarda incelenmiştir. Kişiliği bağımlılık ve özerklik boyutlarına göre ele alan önemli bilişsel kuramcılardan Beck, kişiliğin iki boyutunu sosyotropi ve otonomi olarak ifade etmiştir. Bu çalışmada, erişkin bağlanma stilleri ölçeği ile ölçülen bağlanma stillerinin bireyin sosyotropi ve otonomi kişilik boyutlarının oluşumu üzerindeki etkisinin incelenmesi çalışmanın ana hedeflerinden biridir.

Bu amaçla, erişkin bağlanma biçimleri ölçeği ile sosyotropi ve otonomi ölçeği arasındaki ilişkiyi ölçmek için yapılan analiz sonucunda; erişkin bağlanma biçimleri ölçek total puanıyla sosyotropi ve otonomi ölçek puanının pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Erişkin bağlanma biçimleri ölçeği toplam puanı ile sosyotropi ve otonomi alt boyutlarına dair puanlar ayrı ayrı incelendiğinde ise, erişkin bağlanma ölçeği toplam puanıyla sosyotropi alt boyutu ve otonomi alt boyutu puanlarının yine pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Ölçekler önce toplam puanlar, sonrasında alt boyutların puanlarının karşılıklı incelenmesiyle değerlendirilmiştir. Güvenli bağlanma puanlarıyla sosyotropi ve otonomi ölçeği puanları negatif yönlü bir ilişki içindedir. Güvenli bağlanmayla sosyotropi arasındaki ilişki ise istatistiki olarak anlamlı seviyede değildir ancak güvenli bağlanma ile otonomi negatif yönlü ve istatistiki olarak anlamlı kabul edilebilecek düzeyde bir ilişki göstermektedir.

Kaçıngan bağlanmayla sosyotropi ve otonomi pozitif yönlü bir ilişki göstermektedir. Yine kaçıngan bağlanmayla sosyotropi anlamlı sayılabilecek bir ilişki göstermezken, kaçıngan bağlanmayla otonomi pozitif yönlü bir ilişki içindedir.

Kaygılı bağlanma alt ölçeğine bakıldığında, kaygılı bağlanma alt boyutu toplam puanı ile sosyotropi ve otonomi ölçeğinin puanının pozitif yönlü bir ilişki gösterdiği gözlenmektedir. Sosyotropi ve otonomi ölçeğinin alt boyutlarında ise kaygılı bağlanmayla sosyotropi pozitif yönlü ilişki gösterirken; kaygılı bağlanmanın otonomiyle anlamlı sayılabilecek ölçüde bir ilişki göstermediği görülmektedir.

Bu bölümdeki araştırma sonuçları alt ölçekler bazında genel olarak değerlendirildiğinde; güvenli bağlanma puanlarının, sosyotopi ve otonomi ölçeğiyle negatif yönde bir ilişki içindeyken, kaçınan ve kaygılı bağlanma ölçeklerinin, sosyotropi ve otonomi ölçeğiyle pozitif bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Otonomi; güvenli bağlanma ile negatif yönlü ve kaçınan bağlanma ile pozitif yönlü bir ilişki içindeyken, sosyotropi kaygılı bağlanmayla pozitif yönde bir ilişki içindedir.

İncelenen literatür ışığında, alt grup analizlerinde güvenli bağlanma alt boyutu ile sosyotropi ölçeği puanları arasında da negatif yönlü bir ilişki olması beklenmiştir. Ancak araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanma ile sosyotropik kişilik boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İlişkinin saptanamaması, bu çalışmadaki örneklemin özelliklerinden kaynaklı olabileceği gibi, örnekleme bağımlı kişilik özelliği gösteren kişilerin sayısının yetersizliği ya da bu kişilerin sosyotropi puanlarının çok yüksek düzeylerde olmamasından kaynaklanabilir. Katılımcıların sosyotropik kişilik puanlarının yeterince yüksek olmaması sebebiyle, hipotezde vurgulanan uca savrulmanın gösterilememiş olması ve sosyotropi puanlarındaki yükselmenin güvenli bağlanma sonuçlarını değiştirecek yeterlilikte etki sahibi olmaması ihtimalinin tartışılmasında fayda vardır.

Ancak kaygılı bağlanma alt ölçeğiyle, sosyotropi ölçeği puanları arasındaki pozitif ilişki, olması beklenen ve açıklayıcı bir ilişki olarak değerlendirilebilir. Güvenli bağlanmayla direkt bir ilişki saptanamazken, güvensiz bağlanma ile sosyotropik kişilik yapılanmasının ilişkisinin varlığı, araştırmanın sonuçlarındaki önemli bulgular arasındadır.

Genel kapsamda, araştırma sonuçları literatürle uyum gösterirken, bağlanma ve sosyotropi-otonomi ilişkisi araştırma bazında yeterli şekilde çalışılmış bir konu değildir ve bu araştırmanın konusuyla örtüşen bir araştırmaya rastlanamamıştır.

5.2.2. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Yetişkinlerdeki bağlanma stilleri ile kaygı seviyesi ilişkisini araştıran çalışmalara bakıldığında; güvenli bağlanan kişilerin kaygı düzeylerinin ve kaygıya

duyarlılıklarının korkulu ve saplantılı bağlanan kişilerin kaygı düzeylerine göre daha düşük olduğu görülmektedir (Yüksel, 2014). Bowlby'a göre, bireyin ilk bağlanma figürünün ulaşılabilir olup olmadığına dair öngörüsü, tehlike olarak algıladığı durumlara dair tepkisini şekillendirecektir ve hayatının ilerleyen dönemlerinde de benzer şekilde hareket etmesine sebep olacaktır (Bowlby, 2014). Kaygı düzenlemesine dair sıkıntıların, erken dönem duygu düzenleme becerisinin eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmekte (İnan, 2015) ve duygu düzenleme becerisini de erken dönem bağlanma modellerinden kaynaklandığı öne sürülmektedir. Bu kapsamda yapılan birçok araştırmada, güvenli bağlanma boyutu, pozitif psikolojik uyumla güvensiz bağlanma boyutları da de depresyon ve kaygı semptomlarıyla eşleştirilmiştir (Marganska, Gallagher, Miranda, 2013).

Literatüre bakıldığında, güvensiz bağlanma, genel kaygı bozukluğu da dahil olmak üzere pek çok kaygı semptomuyla ilişkili bulunmuştur. Cooper ve arkadaşları (1998); Wei, Mallinckrodt, Larson, Zakalik, (2005) tarafından yapılan çalışmalarda, kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stilleri ile yaşam boyu genel kaygı bozukluğu tanısı arasında ilişki olduğunu saptanmıştır (Marganska, Gallagher, Miranda, 2013).

Bu çalışmada da sürekli kaygıyla erişkin bağlanma biçimlerinin pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Daha detaylı bilgi sağlayabilmek için alt ölçekler bazında yapılan inceleme sonuçlarına göre de sürekli kaygı ile erişkin bağlanma biçiminin alt ölçekleri arasındaki ilişki, literatürle ve bu konuda yapılan diğer araştırmalarla benzerlik taşımaktadır. Sürekli kaygıyla güvenli bağlanma negatif yönlü, kaçınan ve kaygılı bağlanma ise pozitif yönlü ilişki içindedir.

Erişkin bağlanma biçimleri ve alt boyutlarının sürekli kaygıya etkisi incelendiğinde ise erişkin bağlanma biçimleri ölçeğinin alt boyutu olan güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma puanlarının sürekli kaygıyı anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bu değişkenlerin sürekli kaygının total varyansının yaklaşık olarak %8'ini açıkladığı görülmektedir. Yordayıcı değişkenlerin sürekli kaygı üstündeki görece öncelik sırası kaygılı bağlanma, güvenli bağlanma, kaçınan bağlanmadır. Kaygılı bağlanmanın sürekli kaygı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma, kaçınan bağlanmanın ise önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Literatür incelendiğinde, birçok araştırmada, yapılan bu araştırmayı destekler nitelikte veriler elde edildiği görülebilmektedir. Sümer ve arkadaşları (2009) tarafından, orta çocukluk sürecinde ebeveynlerle bağlanma ile kaygı ve benlik (öznel) alanlarının ilişkisinin araştırılması amacıyla 194 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan çalışmada, ebeveynlere güvenli bağlanmanın düşük kaygıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Sümer, Anafarta Şendağ, 2009).

Demir (2017) tarafından yapılan araştırmada, kişilerin güvenli bağlanma ile sürekli kaygının negatif yönde, saplantılı bağlanma ile sürekli kaygının ise pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Demir, 2017).

Warren, Huston, Egeland ve Sroufe (1997) tarafından yapılan çalışmada güvensiz bağlanma stiline sahip çocuklarda daha sık kaygı bozukluğu görüldüğü saptanmıştır (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009).

Simonelli, Ray ve Pincus'un (2004) yaptığı araştırmada yetişkin bağlanma stilleriyle kaygı, endişe ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişki ölçülmüş ve bağlanma stilleri, kaygı ve endişe düzeyleri ile ilişkili bulunmuştur (Simonelli, Ray, Pincus, 2004).

Çeçen (2017) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan kişilerin sürekli kaygı düzeylerinin, güvensiz bağlanan kişilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Çeçen, 2017).

Yüksel (2014) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise; bağlanma ve kaygı arasındaki ilişkiler ölçülmüş ve güvensiz bağlanma değerindeki yükselmenin sürekli kaygı düzeylerindeki artışı yordadığı saptanmıştır. Kaygı ile güvenli bağlanma arasındaki negatif, kaygı ile güvensiz bağlanma arasında ise pozitif yönlü ilişki saptanmıştır (Yüksel, 2014).

Çocuk yetiştirme tarzlarının ve bağlanma stillerinin, kişinin ilerideki romantik ilişkide doyum ve romantik ilişkide kaygı üzerine etkisinin incelendiği araştırma Katalan tarafından 2014 yılında yapılmış ve bu araştırmada, sürekli kaygının ve kayıtsız bağlanma stiline, romantik ilişkide kaygıyı pozitif yönde yordadığı saptanmıştır (Katalan, 2014).

5.2.3. Sürekli Kaygı Ölçeği Puanlarıyla Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği ve Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Sürekli kaygı ölçeği ile sosyotropi ve otonomi ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan analiz sonucunda; sürekli kaygının sosyotropi ve otonomiyle pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Sürekli kaygı puanları artıkça, sosyotropi ve otonomi artmaktadır.

Araştırmada sürekli kaygının hem sosyotropi hem de otonomi ile pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Sürekli kaygı puanlarının artması hem sosyotropi, hem de otonomi puanlarının artmasına sebep olmaktadır.

Literatür incelendiğinde; Fıstıkçı, Keyvan, Görgülü, Şenyuva, Erten ve Sungur tarafından 2015 yılında Bakırköy Psikiyatri ve Trakya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma hastanelerinde ayaktan izlenen ve sosyal anksiyete tanısı almış 68 kişilik bir örneklem üzerinde, sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ve klinik etkilerini araştırma amacıyla yapılan çalışmada; sosyotropik kişilik özelliklerinin anksiyete ve depresyon seviyeleri ile pozitif yönlü bir ilişki gösterdiği saptanmıştır (Fıstıkçı, Keyvan, Görgülü, Şenyuva, Erten, Sungur, 2015).

Tokmak ve arkadaşları (2013) yapmış oldukları çalışmada, turizm öğrencilerinden oluşan bir örneklemde, sosyotropik-otonomik kişilik yapıları ile iletişim yetisi arasındaki ilişkinin ölçülmesi amaçlanmış, araştırma sonuçlarından bir tanesi de sosyotropik kişilik özellikleri ile ayrılık anksiyetesi ve diğerlerini memnun etme konusunda yaşanan kaygı arasındaki anlamlı ve pozitif yönlü ilişkidir (Tokmak, Turgut, Öktem, 2013).

Balık (2017) üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemde, sosyotropik-otonomik kişilik yapıları ile ruhsal belirti ve stresle başa çıkma stillerinin ilişkisini araştırmıştır. Bu çalışmada sosyotropik kişilik özelliklerinin; anksiyete, fobik anksiyete, okb, somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, depresyon, hostalite, psikotizm paranoid düşünce, uyku ve iştah bozuklukları ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Balık, 2017).

Literatür incelendiğinde yapılmış olan pek çok araştırma, sosyotropik ve otonomik kişilik ölçeğinin kaygıyla ilişkisini ortaya koymaktadır. Ancak alt boyutlara bakıldığında literatürdeki birçok çalışmada daha çok sosyotropi alt boyutunda saptanmış olan ilişkilerden bahsedildiği görülmektedir. Bu çalışmada sosyotropi alt boyutunun yanısıra otonomi alt boyutunun da kaygıyla olan ilişkisinin ölçülmüş olması bu açıdan önem arz etmektedir.

5.3. Sonuç ve Öneriler

5.3.1. Sonuç

Bowlby'ye göre; insan hayatında bağlanmanın üç ana işlevi, çocuğun hayatı keşfederken geri dönülebileceği güvenilir bir liman oluşturmak, çocuğun gereksinimlerini karşılamak, çocuğun güvenlik duygusunu geliştirebilmektir. Çocuğun bakım verenlerle kurduğu olumlu ilişkiler, çocuğun öz benlik algısını geliştirirken, çocuğun ileriki yaşantısında karşılaşılabileceği psikolojik problemlere dair de koruyucu bir etki oluşturur (Akdağ, 2011). Bunun yanı sıra erken dönemdeki bağlanma, çocuğun bağlanma stiline oluşumunu sağlar ve bu stil çocuğun gelecekteki ilişkilerinin de alt yapısını oluşturur. Bağlanmanın olduğu ilk yer çocuğun ailesidir.

Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerken (Yavuzer, 1988); ilk bakım verenler, çocukla ilk yakın teması kuran kişilerdir. Aile içindeki etkileşim, sevgi ve ilgi aktarımı, anne baba tutumları, çocuğa karşı ihmal veya reddetme tavırları, anne baba kayıp ya da ayrılıkları gibi birçok faktör, çocuğun fizyolojik, psikolojik, toplumsal gelişimi üzerinde etkili olduğu gibi, çocuğun kişilik oluşumu ve bağlanma tarzı üzerinde de etkilidir. Araştırmaya katılan kişilerin çocukluklarına dair verilerle, bağlanma stilleri arasındaki ilişki de bu bilgileri doğrular niteliktedir. Araştırma bulgularına göre; yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı yaşamayan grup, ayrılık yaşayan gruba göre daha yüksek güvenli bağlanma gösterirken, boşanmış veya ebeveyn vefatı olan ailelerde büyüyen çocukların çekirdek ailelerde büyüyen çocuklara oranla daha yüksek kaygılı bağlanma puanı aldıkları görülmüştür. Çocukluk veya gençlikte anne ve baba sevgisi alan gruplar, almayan gruplara göre anlamlı şekilde yüksek güvenli bağlanma sergilerken, sevgi görmeyen gruplar, sevgi gören

gruplara göre yüksek kaçınan ve kaygılı bağlanma göstermiştir. Şiddet faktörü değerlendirildiğinde ise güvenli bağlanmayla baba şiddetinin negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Bununla beraber anne ve babaların eğitim düzeyi ile bağlanma ilişkisine bakıldığında hem anne hem de babanın eğitim düzeyi ile güvenli bağlanmanın pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür, babanın eğitim seviyesinin düşmesiyle kaygılı bağlanma düzeyindeki yükselme de eğitimin, iyi anne babalık tutumları üzerindeki etkisine bir gösterge olarak kabul edilebilecek niteliktedir.

Birey, ergenlikte bağlanma davranışlarını ve kaygılarını ebeveynlerinden akranlarına doğru yavaş yavaş çevirirken, yetişkinliğe geçtiğinde bu bağlanma ihtiyacını başka bağlanma figürlerine yönlendirir. Ebeveynler hiçbir zaman tamamen yerinden edilmemiş olsalar da yetişkinliğinin erken dönemlerinde çoğu insan, bağlılık tarzını; birincil bağlanma stiline uyumlu bir şekilde, romantik ilişki yaşayacağı partnerlere yöneltir (Cooper, Shaver, Collins, 1998). Literatüre göre, ilk dönemlerde oluşan bağlanma tarzları, yetişkinlikteki bağlanma stillerinin öncülleridir. Bu araştırmada bulunan sonuçlar da literatürle uyum göstermektedir. Evli kişiler, bekar veya boşanmış kişilere oranla daha yüksek güvenli bağlanma puanları alırken, bekar ya da boşanmış kişilerin evli kişilere göre kaçınan ve kaygılı bağlanma boyutlarından daha yüksek puan almış olmaları ve eşi ile yaşayan kişilerle; ailesi, arkadaşı ve yakın akrabasıyla yaşayan kişiler kıyaslandığında, her üç grupta da eşiyle yaşayan kişilerin daha yüksek güvenli bağlanma göstermeleri bağlanma stillerinin erişkinlikteki halini sembolize eder niteliktedir. Yine yalnız, ailesi, annesi, arkadaşı ve yakın akrabasıyla yaşayan grupların, eşiyle yaşayan gruba göre daha yüksek kaygılı bağlanma puanları almalarını da aynı doğrultuda yorumlamak mümkündür.

Çocukluğun erken evrelerinde oluşan bağlanma stillerinin sadece yetişkinlikteki ilişkilerinin şekillenmesinde rol oynadığı söylenemez. Bu bağlanma stilleri, kaygı ve depresyon gibi birçok patolojiye neden olan duygusal ve bilişsel süreçlerin oluşumunda da rol oynarlar (Dilmaç, Hamarta, Arslan, 2009). Bağlanma teorisinin, kişilik yapılanması kadar, kişilik boyutlarını ve kişilik bozukluklarının kökenlerini anlamada da kullanılabilir bir araç olduğu keşfedilmiştir. Bağlanma ile ilgili çalışmalar incelendiğinde güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip olan kişilerin patoloji geliştirme konusunda taşıdığı riskin, güvensiz bağlanma yaşayan kişilere oranla çok daha düşük olduğu genel kabul gören görüş olarak ifade edilebilir. Bu

araştırmada bulunan sonuçlar da literatürle paralellik göstermektedir. Araştırmada geçmişte ve şu an psikiyatrik destek alan grubun, almayan gruba göre yüksek kaygılı bağlanma gösterdiği ve yine destek almayan grubun güvenli bağlanma değerlerinin, destek alan gruba göre anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda bu araştırmada hem psikolojik destek alan hem de almayan grubun anksiyete düzeyleri üzerinde özellikle durulmuş ve bağlanma stillerinin sürekli kaygı oluşumuna etkisi daha detaylı incelenmeye çalışılmıştır. Bulgulara göre bağlanma biçimleri ile sürekli kaygı ilişkili bulunmuş, sürekli kaygıyla güvenli bağlanma negatif yönde, kaçınan ve kaygılı bağlanma pozitif yönde ilişki göstermiştir. Bağlanma stillerinin sürekli kaygıya etkisi incelendiğinde ise güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma puanlarının sürekli kaygıyı anlamlı düzeyde yordadığı ve sürekli kaygının toplam varyansının yaklaşık %8'inin açıkladığı görülmektedir.

Literatürde erken dönem bağlanma stillerinin, ileriki dönem ilişkileri, psikopatoloji üzerindeki etkilerinin yanı sıra, bağlanmanın kişilik oluşumu ve yapılanması üzerindeki etkisini araştıran çok sayıda araştırma da mevcuttur. Bu araştırmada kişilik özellikleri Beck'in sosyotropik ve otonomik kişilik boyutları çerçevesinde ele alınmış ve bağlanma ile bu boyutların ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Beck (1983) 'e göre, sosyotropi, diğer insanlarla pozitif ilişkilere yapılan bir yatırım anlamına gelir. Sosyotropik bir birey, başkalarının onayını ve kabulünü kazanmaya çalışır ve kişilerarası ilişkilerde yakınlığı sürdürmek ve başkalarını memnun etmek için güçlü bir istek gösterir. Öte yandan, otonomi; bağımsızlık ve seçim özgürlüğünü korumaya yönelik yatırımları ifade eder. Böylece, yüksek derecede özerk kişi, diğerlerinden bağımsız olmak için gayret gösterir, iş ve başarıya değer verir, yalnızlık faaliyetlerini tercih eder ve genellikle diğer insanların ihtiyaçlarına duyarsızlıkla ilişkili olan güçlü bir kişisel bakış açısını sürdürür (Clark, Beck, 1991).

Bu araştırmada güvenli bağlanma ile sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri negatif yönde bir ilişki içinde iken, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin pozitif yönde bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Otonomi ölçeği; güvenli bağlanma ölçeği ile negatif yönlü ve kaçınan bağlanma ölçeği ile pozitif yönlü ilişki içindeyken, sosyotropi ölçeği kaygılı bağlanma ölçeğiyle pozitif yönde bir ilişki içindedir.

Araştırmada aynı zamanda bu kişilik boyutlarının hem psikopatoloji hem de sürekli kaygıyla olan ilişkileri değerlendirilmiş ve uçlara savrulmuş olan bağımlılık ya da özerklik boyutlarının yaratabileceği psikolojik problemler bu çerçevede irdelenmeye çalışılmıştır. Bulgulara göre; örneklem grubunun sosyotropi ve otonomi ölçeğinden almış oldukları puanlar, geçmişte ve şu anda psikiyatrik rahatsızlık için alınan destek değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Sosyotropi ve otonomik özelliklerin daha spesifik olarak sürekli kaygı ile ilişkisine bakıldığında ise sürekli kaygının, sosyotropi ve otonomi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir.

5.3.2. Öneriler

Literatürde bağlanma stillerinin pek çok değişkenle ilişkisi incelenmiştir. Sroufe ve arkadaşları, bebeklik dönemindeki bağlanma sürecinin, daha sonraki yaşlardaki ego esnekliği, duygu düzenleme ve stres karşısında problem çözme yetileriyle ilişkisini göstermiştir (Breannan, Shaver, 1998). Benzer şekilde yetişkinlikte, güvensiz bağlanma stilleriyle; yalnızlık (Hazan, Shaver, 1987), kaygı, depresyon ve somatik belirtiler (Carnelley ve arkadaşları, 1994), negatif duygulanım (Simpson,1990), nevrozizm (Shaver, Brennan, 1992), düşük özgüven (Brennan, Bosson; Brennan, Moorris,1997; Colins, Read, 1990) ve başa çıkma konusunda uyumsuz stratejiler (Brennan ve Shaver, 1995; Fuendeling, Mikulincer ve arkadaşları, 1993) ile ilişkilerine dair araştırmalar yapılmıştır (Brennan, Shaver, 1998).

Yapılan bu araştırmalar içinde bağlanma ve kaygı ilişkisi aranan araştırmalar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmaların sınırlılıkları genellikle belli bağlanma tarzları üzerinde yoğunlaşmalarıdır. Darcy, Davila ve Beck'e göre literatürde sosyol açıdan kaygı ile kişilerarası ilişki stillerini inceleyen araştırmaların eksik yanı, toplumsal açıdan endişeli insanların sergiledikleri utangaçlık, yetersizlik ve geri çekilme davranışlarının çoğunlukla kaçınmacı bağlanma stili ile ilişkilendirilmesidir. Teorik olarak insanlar tarafından yetersiz görülme, eleştirilme, negatif değerlendirilme ve terk edilme örüntülerinden oluşan sosyal kaygı; korkulu ve kaçınmacı bağlanma ile ilişkilendirilse de benzer örüntüler bağımlı kişilik özellikleri sergileyen kişilerde de mevcuttur. Örneğin sosyotropi, bağlanmaya duyulan ihtiyaç ve bağımlılık ile karakterize olan bir kişilik tarzını ifade eder ve bu kişilik tarzı da düşük özsaygı, eleştirilme ve reddedilme korkusuyla karakterize olan bir kişilik tarzıdır. Benzer

şekilde bağımlı kişilik bozukluğu da eleştirilme ve terk edilme duyarlılığıyla karakterizedir. Bu nedenle sosyal açıdan endişeli insanlar potansiyel olarak, kaçınan olduğu kadar bağımlı kişilik örgütlenmelerine sahip kişiler de olabilirler (Darcy, Davila, Beck, 2005).

Bu araştırmada, bu hassasiyetle bağlanmanın etkileri hem kaygı düzeyleri bakımından hem de iki uca savrulmuş bağımlılık yapılanması açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma da sosyotropik kişilik yapılanmasıyla beraber otonomik kişilik yapılanmasının da incelenmek istenmesi, bağımlı ve şizoid kişilik yapılanmalarındaki kişilik özellikleri ile ilk bağlanma ilişkisini ortaya koyma çabasıdır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda da literatürde yoğun olarak çalışılmış olan değişkenlerden ziyade üzerinde daha az durulmuş değişkenlerin incelenmesi önerilebilir. Otonomi, üzerinde çok yoğun çalışılmamış bir boyut olarak daha sonraki çalışmalara konu olabilir.

Benzer şekilde ilk bağlanma figürü olarak incelenen anne ile bağlanma ilişkisi üzerine oldukça fazla sayıda çalışma varken, baba ve bağlanma ilişkisini inceleyen çok sınırlı sayıda araştırma vardır. Bu çalışmada baba sevgisi ile ilgili sonuçlar, anne sevgisiyle ilgili sonuçlarla tamamen paralellik göstermiş ve anne kadar babanın da ilk bağlanmadaki etkisini ortaya koymuştur. Daha sonraki çalışmalarda, çocuğun ilk bağlanmasında babanın rolünün incelenmesi bu araştırmanın önerileri arasında sayılabilir.

Bununla beraber, yaşamın ilk 3 yılında anne ve baba ayrılığı yaşamayan grubun daha yüksek güvenli bağlanmaya sahip olması, bu konuda daha detaylı bir çalışma yapılması için yine ayrı bir veri olarak kabul edilebilir. Literatürdeki birçok araştırmada anne-baba ayrılığı ve kaybının çocuklar üzerindeki negatif etkilerini araştırılmış olsa da daha spesifik bir zaman aralığında yaşanan kayıpların ya da ayrılıkların bağlanma üzerindeki etkisinin incelenmesi bağlanmada 0-3 yaş döneminin önemini vurgulanmak açısından tavsiye edilebilir niteliktedir.

Katılımcıların medeni durumlarıyla ve birlikte yaşadıkları kişilerle, erişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmış olsa da araştırmaya katılan kişilerin yaş aralığı

çok geniş olduğundan, daha detaylı bir çalışma için, sınırlandırılmış bir yaş grubu içerisinde bu ilişkinin tekrar aranması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Amerikan Psikiyatri Birliği (APA). (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal Elkitabı*. Beşinci Baskı (DSM-5). Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı (Çev. ed.: E Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Akdağ, S.T. (2011). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Ebeveynlerin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakóltesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya.
- Akyüz, C. (2018). Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinden Sınır (Borderline) Kişilik Örüntüsüne Bakış: Vaka Örneği ile Temel Savunma Mekanizmalarının Yorumlanması, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(3): 1-20.
- Anlı, İ., Bahadır, G. (2007). Kendilik Psikolojisine Göre Narsistik ve Sınır Kişilik Bozukluğu, *DergiPak*, 27,1-12.
- Atmaca, S. (2016). Paranoya: Bir Vaka Değerlendirmesi ve Klinik Uygulamalardaki Farklılıklar. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(3), 1-9
- Bacanlı, H., İlhan, T., Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDFKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar*, 7(2).
- Balık, T. (2017). *Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özelliklerine Sahip Yetişkinlerin Stresle Başa Çıkma Tarzı ve Ruhsal Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). *Attachment styles among young adults: A test of a four-category model*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K., Shaver P. R. (1998). *Methods of assessing adult attachment do they converge?* In J. A. Simpson, & W. S. Rholes (Eds.). *Attachment theory and close relationships* (pp. 25-46). New York: The Guilford Press.
- Bar-Haim, Y., Dan, O., Eshel, Y., Sagi-Schwartz, A. (2007). *Predicting Children's Anxiety From Early Attachment Relationships*. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(8): 1061- 1068.

- Basch, F., Erten, Y., Gill, M., Grostein, J., S., Miller, J., P., Siegel, A., Kohut, H. (2006). *Psikanalizin Öteki Yüzü: Heinz Kohut*. Erten, Y., Mitrani, N., Tanık, M., (Ed.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Beck, R., Taylor, C., Robbins, M. (2003). Missing Home: Sociotropy and Autonomy and Their Relationship To Psychological Distress and Homesicknessin College Freshmen, Anxiety. *Stress and Coping*, 16(2), 155-166.
- Behary, W., T. (2008). *Narsistle Ateşkes Ben Merkezci Biriyle Ayakta Kalma ve Gelişme*. Caner, M., Azizlerli, N., (Çev.). İstanbul:Psikonet Yayınları.
- Bent, E., K. (2007). *Do Sociotropy and Autonomy Predict Romantic Relationship Quality and Stability?* Master Theses. University of Massachusetts Amherst, USA.
- Berkun, O., E. (2003). *Anksiyete ve Anksiyete Bozuklukları* (2. Baskı). Ankara: Turgut Yayıncılık.
- Bifulco, A., Moran, P. M., Ball, C., Bernazzani, O. (2002). Adult Attachment Style I: Its Relationship to Clinical Depression. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37, 50-59.
- Bowlby, J. (2014). *Ayrılma*, Günay, M. (Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Özgün eser 1973 tarihlidir).
- Brennan, K., A., Shaver, P., R. (1998). Attachment Styles and Personality Disorders: Their Connections to Each Other and to Parental Divorce, Parental Death, and Perceptions of Parental Caregiving. *Journal of Personality*, 66(5),836-878
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Atteachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Cassidy, J. (1988). Child mother attachment and the self in sixyears-olds. *Child Development*, 59, 121-134.
- Clark, D., A., Beck, A., T. (1991). Personality Factors in Dysphoria: A Psychometric Refinement of Beck's Sociotropy-Autonomy Scale. *Journal Psychopathology and Behavioral Assessment*, 13(4)
- Ceylan, S. (2017). *0-3 Yaş Döneminde Anne Çocuk İlişkisinin Çocuğun Kişilik Gelişimine Olan Etkilerinin Kuramsal Açıdan İncelenmesi*. III. Imcofe International Multidisciplinary Congress Of Eurasia, 136-145.
- Cohn, D. A., Cowan, P. A., Cowan, C. P., Pearson, C. (1992). Mothers' And Fathers' Working Models of Childhood Attachment Relationships, Parenting Styles, and Child Behavior. *Development and Psychopathology*, 417-431.
- Cooper, M., L., Shaver, P., R., Collins, N., L. (1998). Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397

- Coşkunol, H., Bağdiken, İ., Sorias, S., Saygılı, R. (1994). Scid II (Türkçe Versiyonu) Görüşmesinin Kişilik Bozukluklarındaki güvenilirliği, *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (32), 26-29.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1:240-25
- Çarkçı, Ö., H. (2014). *Alkol Bağımlılarında Yüzde Dışa Vurulan Duyguların Tanınması ve Ayırt Edilmesi ile Aleksitimi ve Kişilik Boyutlarıyla İlişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneler Kurumu, Bakırköy Bölgesi, İstanbul İli Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.
- Çeçen, D. (2017). *Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Çivilidağ, A., Yanar, A., Kızılırmak, B., Denizli, T. (2018). Mesleki Benlik Saygısı, Sürekli Kaygı ve Yaşam Doymu Düzeylerinin İncelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 02(3),45-60.
- Dalahmetoğlu, B. (2018). *Ebeveyn Kaybı Yaşamış Ergenlerin Yaşamamış Ergenlere Göre Öz Saygı ve Ruh Sağlığı Değişkenlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Darcy, K., Davila, J., Beck, J., G. (2005). Is Social Anxiety Associated With Both Interpersonal Avoidance and Interpersonal Dependence, *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 171–186.
- Demir, S. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Kaygı Düzeyleri ve Yetersizlik Duygusu Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Demirsu, Ö. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkide Anksiyete Duyarlılığının ve Psikolojik Duyarlılığın Aracı Rollerini*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Dilmaç, B., Hamarta, E., Arslan, C. (2009). Analysing the Trait Anxiety and Locus of Control of Undergraduates in Terms of Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(1),143-159.
- Duman, G. K. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sınav Kaygısı Düzeyleri ve Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim

Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İzmir.

- Elmacı, F. (2008). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Ergenlerin Korkuları Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, Ankara.
- Engels R., C., M., E., Finkenauer C., Meeus W., Dekovic M. (2001). Parental Attachment and Adolescent's Emotional Adjustment: The Associations With Social Skills and Relatioanal Competence. *Journal of Counseling Psychology*, 48(4),428-439.
- Epözdemir, H. (2014). *Seri Evlilik Yapan Bireylerin İlk ve İkinci Evliliğini Yapmış Bireyler ile Nesne İlişkileri, Yansıtmacı Özdeşleşim, Savunma Mekanizmalarının Düzeyi, Psikolojik Belirtiler ve İlişki Doyumu Açısından Karşılaştırılması: Nesne İlişkileri Çift Terapisi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*, Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Doktora Programı, Ankara.
- Erdiman, S., (2010), *Zarar Verici Davranışları ve Özkıyım Girişimi Olan Psikiyatrik Hastaların Bağlanma Biçemi, Mizaç Özellikleri, Dürtüsellik Yönünden Karşılaştırılması*, Tıpta Uzmanlık, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul
- Erdoğan, F., E. (2010) *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri ve Kişilik Bozuklukları*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Aydın.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ergin, B., E. (2009). *Kişilerarası Problem Çözme Davranışı, Yetişkinlerdeki Bağlanma Biçimleri ve Psikolojik Rahatsızlık Belirtileri Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Fıstıkçı, N., Keyvan, A., Gorgulu, Y., Senyuva, G., Erten, E., Sungur, M., Z. (2015). Sociotropic Personality Traits Positively Correlate with the Severity of Social Anxiety. *South African Journal of Psychiatry*, 22(2),54-56.

- Göka, E., Yüksel, F., V., Göral, F., S. (2006). İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşim. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(1),46-54
- Günaydın, H. (2016). *Psikolojik Danışmanların ve Danışman Adaylarının Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalarının Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Gündoğan, H. (2016). Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinden Borderline (Sınır) Kişilik Örgütlenmesine Bakış:Vaka Örneği ile Psikoterapi Sürecinin Yorumlanması, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Gürcan, D. (2015). Benlik Farklılıklarına Rogers'ın Danışan Odaklı Terapisi ile Yaklaşım: Vaka Çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Hazan C., Shaver P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *Journal of Personality and Social Psychology*,52: 511-524.
- İnan, E. (2015). Narsistik Kişilik Örgütlenmesinin Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Ele Alınması: Vaka Örneği Narsisizm ve Bay R. Vakası. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1),1-12.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite Öğrencilerinde Sosyotropik/Otonomik Kişilik Özellikleri, Yaşam Olayları ve Depresif Belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(4),273-282.
- Karakuş, G., Öztürk, Z., Tamam, L. (2012). Ölüm ve Ölüm Kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1),42-79.
- Katalan, C. (2014). *The Relationships Between Parenting Styles, Attachment Styles and Romantic Relationship Satisfaction, Romantic Relationship Anxiety Among Young Turkish Adults*. Master Thesis. Bahçeşehir University, Enstitute of Social Sciences Department of Psychology, İstanbul.
- Kesebir, S., Kökcü, F, Dereboy, F. (2012). Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, *New Symposium Journal*, 50(2),100-104.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S., Ö., Üstündağ, M., F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2),321-342.
- Keser, C., Ç. (2006). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı, Bursa.
- Keskin, G. (2007) *Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir.

- Kırimer, F., Akça, E., Sümer, N. (2014). Orta Çocuklukta Anneye Kaygılı ve Kaçınan Bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33),45-57.
- Klein, M. (2016). *Haset ve Şükran*, Koçak, O., Erten Y. (Çev.). İstanbul:Metis Yayınları. (Özgün eser 1957 tarihli dir.).
- Kotan, T. Ş. (2016). *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Üniversite Öğrencilerinde Reddedilme Duyarlılığının Bağlanma Stilleriyle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Kring, A., M., Johnson, S., L., Davison G., Neale J. (2017). *Anormal Psikolojisi*, Şahin, M. (Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçükparlak, İ. (2011). *Sosyal Anksiyete Bozukluğu Olan Olgularda Zihin Kuramı İşlevleri ve Bağlanma Biçimleri*. Tıpta Uzmanlık. Sağlık Bakanlığı, İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Levy, K.N., Kivity, Y., Johnson B. N., Gooch, C.V. (2018). Adult Attachment as a Predictor and Moderator of Psychotherapy Outcome: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 74(11),1996-2013.
- Manav, F. (2011). Kaygı Kavramı. *Toplum Bilimleri*, 5(9),201-211.
- Marganska, A., Gallagher, M. ve Miranda, R. (2013). Adult Attachment, Emotion Dysregulation, and Symptoms of Depression and Generalized Anxiety Disorder, *American Journal of Orthopsychiatry*, 83(1), 131-141.
- McWilliams, N. (2017). *Psikanalitik Tanı Klinik Süreç İçerisinde Kişilik Yapısını Anlamak*. E. Kalem (Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Özgün eser1994 tarihli dir.).
- Merkur, D. (2010). Explorations of the Psychoanalytic Mystics. *Contemporary Psychoanalytic Studies*, Volume: 11, Amsterdam-Newyork: Editions Rodopi B.V.
- Mikulincer, M., Shaver, P., Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment related strategies. *Motivation and Emotion*, 27,77-102.
- Mitchell, S., A.İ Black, M., J. (2014). *Freud ve Sonrası Modern Psikanalitik Düşüncenin Tarihi*. (2. Basım). Eğilmez, A. (Çev.), İstanbul:İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Özgün eser 1995 tarihli dir.).
- Morris, C., G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ayvaşık, H., B., Sayıl, M. (Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3),553-570.
- Muris, P., Merckelbach, H., Jong, P., J. ve Ollendick, T., H. (2002). The Etiology of Specific Fears and Phobias in Children: A Critiqu of The Non-Associative Account. *Behaviour Resarch and Therapy*, 40,185-195.
- Noftle, E., E., Shaver, P.R. (2006). *Attachment Dimensions and the Big Five Personality Traits: Associations and Comparative Ability to Predict Relationship quality*, Journal of Research in Personality, 40,179–208.
- Otacıoğlu, S., G. (2008). Müzik öğretmenlerinin Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özellikleri ile Depresyon Düzeyleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 35-50.
- Önem, E. (2010). The Realitionship Among State-Trait Anxiety, Foreing Language Anxiety and Test Anxiety and EFL Settin. *Dil Dergisi*,148:17-36.
- Özdemir, E. (2015). *Klinik Olan ve Olmayan Örneklerde Depresyonu Etkileyen Faktörler: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Sosyotropi Otonomi Kişilik Özelliği*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Bolu.
- Öztürk, M., O. (1985). *Psikanaliz ve Psikoterapi*, Ankara:Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Özusta, H., Ş. (1995). Çocuklar İçin Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*,10(34),32-44.
- Paquette, D., Bolte, C., Turcotte, G., Dubeau, D., Bouchard, C. (2000). A New Typology of Fathering: Defining and Associated Variable. *Infant & Child Development*, 9(4),213-230.
- Rachman, S. (1977) The Conditioning Theory of Fear Acquisition: A Critical Examination. *Behaviour Resarch and Theraphy*, 15, 375-387.
- Rachman, S. (2004). *Anxiety*. Psychology Press, Taylor and Francis Group New York.
- Rosmalen, L., V., Veer, R., V., Horst, F. (2015). Ainsworth's Strange Situation Procedure: The Origin of an Instrument. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 51(3),261-284.
- Roth, W., T. (2016). *Anksiyete Terapisi*. (4. Baskı). Yalom, I., D. (Ed.). Büyükdere, B. (Çev.). İstanbul: Prestij Yayınları. (Özgün eser 1996 tarihlidir.).
- Sargın, N. (2001). *Çocuklarda Ruh Sağlığı*, Ankara: Nobel Yayınları.

- Sarısoy, G. (2016). Winnicott'ın Gerçek Benlik ve Sahte Benlik Kavramlarının Bir Vaka ve Terapi İlişkisi Bağlamında İncelenmesi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Sayar, K., Dinç, M. (2008). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul, Dem Yayınları.
- Saymaz, İ. (2003) *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Sato, T., Gonzalez, M., A. (2009). Interpersonal Patterns in Close Relationships: The Role of Sociotropy–Autonomy, *British Journal of Psychology*, 100, 327–345.
- Sato, T., McCann, D. (2007). Sociotropy-Outonomy And İnterpersonal Problems. *Depression and Anxiety*, 24, 153-162.
- Sato, T., McCann, D. (2000). Sociotropy-Autonomy and the Beck Depression Inventory. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(1), 66–76.
- Schore, A., N. (2012). *Duygulanım Düzensizliği ve Kendilik Bozuklukları*, Özzakkaş, T., Benveniste, M. (Ed.). İstanbul:Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Özgün eser 2003 tarihlidir.).
- Shlomo, B., S., Keini, N., L. (2014). Who Owns the Trauma? A Kleinian Perspective on the Dialogue Between Child Protection Social Workers and the Media, *Child and Family Social Work*, 1-9
- Sımsıkı, H. (2011). *Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Simonelli, L., E., Ray, W., J., Pincus, A., L. (2014). Attachment Models and Their Relationships with Anxiety, Worry, and Depression. *Counseling and Clinical Psychology Journal*, 1(3), 107-118.
- Soysal, A., Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Spielberger, C., D. (1972). *Needed Research on Stress and Anxiety. A Special Report of the USOE Sponsored Grant Study: Critical Appraisal of Research in the Personality-Emotions-Motivation Domain*, Texas Christian University Institute of Behavioral Research, USA.
- Spielberger C., D. (1983). *State-Trait Anxiety Inventory for Adults Sampler Set, Manual, Instrument and Scoring Guide*, Consulting Psychologists Press.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.

- Sümer, N., Anafarta Şendağ, M. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63),86-101.
- Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43),71-106.
- Stevenson, J., Hinde, (2007). Attachment Theory and John Bowlby: Some Reflections. *Attachment & Human Development*, 9(4),337-342.
- Taymur, İ., Türkçapar, M., H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2),154-177.
- Thomas, K., R., McGinnis, J., D. (1991). The Psychoanalytic Theories of D.W. Winnicott as Applied to Rehabilitation. *Journal of Rehabilitation*,57(3),63-66.
- Tokmak, İ., Turgut, H., Öktem, Ş. (2013). Turizm ve Otelcilik Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisi. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1),83-95.
- Tura, S., M. (2005). *Günümüzde Psikoterapi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Turan Cebeci, S., C. (2009) *Tam Aileye ve Tek Ebeveyne Sahip Ailelerden Gelen 7-12 Yaşları Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Kaygı Durumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Tutarel Kışlak, Ş., Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum*, 3(9):61-68.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz Kuramı ve Özellikleri, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 275-285.
- Türkçapar, M., H. (2011). *Bilişsel Terapi*, Ankara: HYB Yayıncılık.
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1):24-39.
- Uzun, K. N. (2017). *Bağlanma Stilleri ile Evlilikte İlişki İstikrarı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Üstün, E., Akman, B. (2002). Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23,229-233.
- Winnicott, D., W. (1958). The Capacity to be Alone. *International Journal of Psycho-Analysis*, 39,416-420.

- Varlık Özsoy, E. (2015). *Bağlanma, Anksiyete ve Bilgi İşleme*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Verschueren, K., Marcoen, A. (1999). Representation of Self and Socioemotional Competence in Kindergartners: Differential and Combined Effects of Attachment to Mother and to Father. *Child Development*, 70,183-201.
- Vural, G. (2015). *Ebeveyn Kaybı Yaşamış Çocuk ve Ergenler ile Ebeveynleri Boşanmış Çocuk ve Ergenlerin Travmatik Yaşantılarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Yalom, I., D., Steiner, H. (Ed.) (2007). *Okul-Öncesi Çocukların Terapisi*, Yeşilmen Ş., Ç., (Çev.). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Yavuzer, H. (1988). *Çocuk Psikolojisi*. (6. Baskı). İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana- Baba ve Çocuk Ailede Çocuk Eğitimi*. (14. Baskı), İstanbul:Remzi Kitapevi. (Özgün eser 1986 tarihlidir.)
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma Kuramı Açısından Yaşlılık Dönemine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*,36(1),1-30.
- Yılmaz Aydın, D. (2018). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygısı, Bağlanma Stilleri ve Annelerinin Kaygı Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı, Ankara.
- Yörükan, T. (2011). *Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yüksel, B. (2014). *Kaygı Belirtilerini Açıklamada Bağlanma, Pozitif ve Negatif Duygu Düzenleme ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkiyi Bütünleyici Model Arayışı*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.

EKLER

Ek I: Sosyo-Demografik Özellikler ve Bilgi Formu

SOSYO- DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE BİLGİ FORMU

Sevgili katılımcılar, bu form bilimsel bir akademik çalışma için hazırlanmıştır. Sosyo-demografik bilgi formu kişileri tek tek değerlendirmek için değil genel bir değerlendirme yapma amaçlı hazırlandığından adınızı yazmanıza gerek yoktur. Bu nedenle soruları çekinmeden cevaplayabilirsiniz. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Samimi ve doğru cevaplarınız önemlidir. Doğru cevaplar araştırmanın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Vereceğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Şıklı sorularda, size uygun olan şikkı işaretlemeniz, ekstra bilgi istenilen sorularda cevabınızı bırakılmış boş alanlara yazmanız yeterli olacaktır. Yardımlarınız ve araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Deniz Senem Demir

1-Cinsiyetiniz:

a) Kadın

b) Erkek

2-Yaşınız:

3-Öğrenim durumunuz nedir?

a) İlköğretim mezunu

b) Lise mezunu

c) Üniversite öğrencisi

d) Üniversite mezunu ve üzeri

4.Medeni durumunuz nedir?

a) Bekar

b) Evli

c) Boşanmış

5-Kiminle yaşıyorsunuz?

- a) Yalnız
- b) Ailemle (anne baba)
- c) Annemle birlikte
- d) Babamla birlikte
- e) Eşimle
- f) Eşim ve çocuklarımla
- g) Arkadaşımla birlikte
- h) Yakın akrabalarımla (dede, teyze, amca gibi)
- e) Sevgilimle

Aile Bilgileri: (Aşağıdaki soruları kendi anne babanızla ile olan ilişkinizi düşünerek yanıtlayınız)

6-Aile Tipi (Nasıl bir ailede büyüdünüz?)

- a) Çekirdek aile (Anne, baba, çocuklar)
- b) Geniş aile (Anne, baba, çocuklar ve diğer akrabalar)
- c) Boşanmış aile
- d) Ölüm
- e) Evlat edinilme
- f) Üvey anne-baba

7-Yaşamınızın ilk 3 yılında anne ya da babanızdan ayrıldığınız oldu mu?

8- Çocukluğunuzda veya gençliğinizde anneniz size sevgisini gösterir miydi? (öpüp okşama, sevgi sözcükleri söyleme, birebir ilgilenme v.b.)

- a) evet
- b) hayır

9- Çocukluğunuzda veya gençliğinizde babanız size sevgisini gösterir miydi? (öpüp okşama, sevgi sözcükleri söyleme, birebir ilgilenme v.b.)

- a) evet
- b) hayır

10- Anneniz tarafından sözel ve fiziksel şiddete uğradınız mı?

- a) evet
- b) hayır

11- Babanız tarafından sözel ve fiziksel şiddete uğradınız mı?

- a) evet
- b) hayır

12-Anninizin öğrenim durumu nedir?

- a) Okur- yazar değil
- b) İlk öğretim mezunu
- c) Lise mezunu
- d) Üniversite mezunu ve üzeri

13- Babanızın öğrenim durumu nedir?

- a) Okur- yazar değil
- b) İlk öğretim mezunu
- c) Lise mezunu
- d) Üniversite mezunu ve üzeri

14- Geçmişte bir psikiyatrik rahatsızlık için destek aldınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

15- Evet ise psikiyatrik rahatsızlığınız nedir?

.....

16- Geçmişte psikiyatrik rahatsızlık nedeniyle ilaç kullandınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

17- Şu an bir psikiyatrik rahatsızlık için destek alıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

18- Evet ise psikiyatrik rahatsızlığınız nedir?

.....

19-Şu anda psikiyatrik rahatsızlık nedeniyle ilaç kullanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

Ek II: Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (EBBÖ)

ERİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMİ ÖLÇEĞİ (EBBÖ)

Aşağıda 18 tane cümle bulunmaktadır. Lütfen bu cümlelerin sizin kişisel görüş ve davranışlarınızı ne kadar yansıttığını değerlendirin ve yanıtlarınızı tüm yaşamınızı göz önünde bulundurarak verin. Her sorunun yanında "doğru" ve "yanlış" seçenekleri bulunmaktadır. Sizin durumunuza en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Kendimi rahat bırakıp başka insanlara bağlanmak zor gelir.	Doğru / Yanlış
2. İhtiyacın olduğunda başkaları asla orada olmaz.	Doğru / Yanlış
3. Başka birine rahatça bağlanırım.	Doğru / Yanlış
4. İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağını bilirim.	Doğru / Yanlış
5. İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.	Doğru / Yanlış
6. Başka bir insana tümüyle güvenmek zor gelir.	Doğru / Yanlış
7. Sıklıkla terk edilme kaygıları yaşamam.	Doğru / Yanlış
8. Sıklıkla birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği endişesine kapılırım.	Doğru / Yanlış
9. Başkalarının benimle benim istediğim kadar yakınlık kurmadıklarını düşünürüm.	Doğru / Yanlış
10. Sıklıkla birlikte olduğum kişinin benimle kalmak istemeyeceği endişesi yaşarım.	Doğru / Yanlış
11. Başka bir insanla tümüyle bütünleşmek isterim.	Doğru / Yanlış
12. Başka bir insanla tümüyle bir olma arzum insanları benden uzaklaştırır.	Doğru / Yanlış
13. Başkalarıyla yakın ilişkiler kurmayı kolay bulurum.	Doğru / Yanlış
14. Başka birinin benimle çok yakın olma isteğinden rahatsız olmam.	Doğru / Yanlış
15. Başka birinin benimle çok yakınlaşması beni endişelendirir.	Doğru / Yanlış
16. Başka birini kendime yakınlaştırmak konusunda rahatımdır.	Doğru / Yanlış
17. Sıklıkla birlikte olduğum kişi benimle benim kendimi rahat hissedebileceğimden daha çok yakınlaşmak ister.	Doğru / Yanlış
18. Sıklıkla birlikte olduğum kişi ile onun kendini rahat hissettiğinden daha yakın olmak isterim.	Doğru / Yanlış

Ek III: Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri

DURUMLUK VE SÜREKLİ KAYGI ENVANTERİ (Sürekli Kaygı Ölçen Kısım)

Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları birtakım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyunuz, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyiniz. Lütfen boş soru bırakmayınız.

	Hemen Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Hemen Her Zaman
21. Genellikle keyfim yerindedir.	()	()	()	()
22. Genellikle çabuk yorulurum.	()	()	()	()
23. Genellikle kolay ağlarım.	()	()	()	()
24. Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	()	()	()	()
25. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım.	()	()	()	()
26. Kendimi dinlenmiş hissedirim.	()	()	()	()
27. Genellikle sakin, kendime hakim ve soğukkanlıyım.	()	()	()	()
28. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissedirim.	()	()	()	()
29. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	()	()	()	()
30. Genellikle mutluyum.	()	()	()	()
31. Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.	()	()	()	()
32. Genellikle kendime güvenim yoktur.	()	()	()	()
33. Genellikle kendimi emniyette hissedirim.	()	()	()	()
34. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.	()	()	()	()
35. Genellikle kendimi hüzünlü hissedirim.	()	()	()	()
36. Genellikle yaşantımdan memnunum.	()	()	()	()
37. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	()	()	()	()
38. Hayal kırıklıklarımı öylesine ciddiye alırım ki hiç unutamam.	()	()	()	()
39. Akli başında ve kararlı bir insanım.	()	()	()	()
40. Son zamanlarda kafama takılan konular beni tedirgin ediyor.	()	()	()	()

Ek IV: Beck Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği

BECK SOSYOTROPİ VE OTONOMİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, insanların insanlarla olan etkileşim biçimini/tarzını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini okuduktan sonra, o cümlenin sizin kişiliğinizi ne ölçüde tanımladığını değerlendirin ve yanındaki uygun yeri işaretleyin. Bu davranışların “doğru” ya da “yanlış” diye bir değerlendirmesi yoktur. Size uygun olan seçeneklere (X) işareti koymanız yeterlidir.

	Hiç Tanımlamıyor	Biraz Tanımlıyor	İyi Tanımlıyor	Oldukça İyi Tanımlıyor	Çok İyi Tanımlıyor
1. Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissederim.	()	()	()	()	()
2. Özgür ve bağımsız olmak benim için çok önemlidir.	()	()	()	()	()
3. İyi bir iş yaptığımda bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir.	()	()	()	()	()
4. Yaşadığım güzel olayları başka insanlarla paylaştığımda o olaylar bana daha güzel gelir.	()	()	()	()	()
5. Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım.	()	()	()	()	()
6. İnsanlar benim davranışlarımı ya da yaptığım işleri yönetmeye kalkarlarsa rahatsız olurum.	()	()	()	()	()
7. İnsanlara “hayır” demek bana zor gelir.	()	()	()	()	()
8. Hafta sonlarında başkalarıyla birlikte olacağım bir etkinlik planlamazsam kendimi kötü hissederim.	()	()	()	()	()
9. Bir grubun üyesi olmaktansa, kendine özgü bir birey olmayı daha değerli görürüm.	()	()	()	()	()
10. Kendimi hasta hissettiğim zaman yalnız kalmayı tercih ederim.	()	()	()	()	()
11. İnsanlar zayıf yönlerimi, hatalarımı bilirlerse, beni sevmeyecekler diye endişelenirim.	()	()	()	()	()
12. Bir konuda kendimi haklı görüyorsam, başkalarının hoşuna gitmese de düşünce ve duygularımı açıkça söylemekten çekinmem.	()	()	()	()	()

13. Misafirlikteyken sadece oturup konuşmaktan rahatsız olurum. Bunun yerine, bir şeyler yapmayı isterim	()	()	()	()	()
14. Bir işte insanın kendi amaçlarına ve standartlarına ulaşması, diğer insanların koyduğu standartlara ulaşmasından daha önemlidir.	()	()	()	()	()
15. Diğerlerini memnun etmek için kendime ters düşen işler yapmam	()	()	()	()	()
16. Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım.	()	()	()	()	()
17. Diğer insanların beni sevmeleri, önemli başarılar elde etmemden daha önemlidir.	()	()	()	()	()
18. Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız der.	()	()	()	()	()
19. Hayatımdaki bir insanın bana gerçekten ilgi duyduğunu hissetmezsem yaptığım işlerden zevk almam.	()	()	()	()	()
20. Bir şey yapmaya karar verirken başka kişilerin düşüncelerinden etkilenmem.	()	()	()	()	()
21. Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için çok önemlidir.	()	()	()	()	()
22. İşimde başarılı olmak, benim için arkadaş edinmekten daha önemlidir.	()	()	()	()	()
23. Duygularımı kontrol altında tutmanın önemli olduğuna inanırım.	()	()	()	()	()
24. Diğer insanların yanıdayken, benden ne belediklerinden emin olmazsam rahatsız olurum.	()	()	()	()	()
25. Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim.	()	()	()	()	()
26. İlk defa gideceğim bir yeri tek başıma ziyaret etmek, benim için eğlenceli olmaz.	()	()	()	()	()
27. Eğer bir arkadaşım beni uzun süre aramazsa, beni unuttuğunu düşünerek endişelenirim.	()	()	()	()	()
28. Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaksansa, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir.	()	()	()	()	()
29. Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum.	()	()	()	()	()

30. Bir amaç benim için önemliyse, diğer insanları rahatsız etse bile o amaca ulaşmaya çalışırım.	()	()	()	()	()
31. Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur.	()	()	()	()	()
32. Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, o amaca ulaşmaktan ötürü memnunluk duyarım.	()	()	()	()	()
33. Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek söyleyeceğim şeyleri dikkatlice seçerim.	()	()	()	()	()
34. Geceleri evde tek başıma kaldığımda, kendimi yalnız hissederim	()	()	()	()	()
35. Sık sık ailemi ya da arkadaşlarımı düşündüğümü fark ederim	()	()	()	()	()
36. Kendi planlarımı kendim yapmayı tercih ederim, böylece diğerleri tarafından kontrol edilmem.	()	()	()	()	()
37. Çevremde başka insanların olmasına ihtiyaç duymadan, bütün bir gün rahatça tek başıma kalabilirim.	()	()	()	()	()
38. Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da beni çekici bulmayacaklarını düşünürüm.	()	()	()	()	()
39. Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki göstereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir.	()	()	()	()	()
40. Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım.	()	()	()	()	()
41. Özel hayatıma karışıldığını düşündüğüm için, özel soruları yanıtlamayı sevmem.	()	()	()	()	()
42. Bir sorunun olduğunda, başkalarının beni etkilemelerine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp bir çözüm bulmayı tercih ederim.	()	()	()	()	()
43. İnsanlar kişiler arası ilişkilerde genellikle, birbirlerinden çok şey beklemektedirler.	()	()	()	()	()
44. Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlayamazsam rahatsız olurum.	()	()	()	()	()
45. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı kendim belirlemeyi tercih ederim.	()	()	()	()	()

46. Başkalarını rahatsız ettiğimi düşünmek bana kaygı verir.	()	()	()	()	()
47. Diğerleri tarafından beğenilip/sevilmek ve onaylanmak benim için önemlidir.	()	()	()	()	()
48. Bir işi bitirmek, bana göre o iş için verilecek ödülünden daha zevklidir.	()	()	()	()	()
49. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurduğumda kendimi emniyette hissederim.	()	()	()	()	()
50. Diğer insanlarla beraber olduğumda, onların benimle birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını anlamak için ipuçları ararım.	()	()	()	()	()
51. Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim.	()	()	()	()	()
52. Herhangi bir kişinin bana kızdığını düşünsem de özür dilemek istemem.	()	()	()	()	()
53. Başıma tatsız bir olay gelirse, başvuracağım bir yakınımın olduğundan emin olmak isterim.	()	()	()	()	()
54. Uzun bir toplantıda sonuna kadar oturmak zorunda kalırsam, kendimi hapsedilmiş gibi hissederim.	()	()	()	()	()
55. İnsanların benim özel hayatıma ait konularda soru sormalarından ya da fikir vermelerinden hoşlanmam.	()	()	()	()	()
56. Diğerlerinden farklı olmak beni rahatsız eder.	()	()	()	()	()
57. Bence bir hapisanede bulunmanın en zor yanı, özgürce dolaşamamaktır.	()	()	()	()	()
58. Yaşlanmanın en kötü yanı yalnız kalmaktır.	()	()	()	()	()
59. Sevdiğim bir insanın öleceğini düşünerek çok endişelenirim	()	()	()	()	()
60. Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Deniz Senem Demir, 5 Mart 1981'de İskenderun'da doğdu. 2004 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme bölümünden, 2008 yılında Marmara Üniversitesi Uluslararası İşletmecilik Yüksek Lisans Programından mezun oldu. Uluslararası şirketlerde uzman ve yönetici pozisyonlarında çalıştı. 2016 yılında Doğuş Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programına kabul edildi. 2018 yılında FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Yetişkin Alt Alanı'na yatay geçiş yaptı. Yüksek lisans süresince Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde uzmanlık stajını tamamladı. Yüksek Lisansın son senesinde süpervizor eşliğinde danışan görmeye başladı. 2019 yılında FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programından mezun oldu. 2017 yılında Doğuş Ünivesitesi Psikoloji Lisans Programında başladığı eğitimi halen devam etmektedir.

Email: senemcelep@hotmail.com